

ДО ЗБРОГ

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ
ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ

ВИПУСК

13 (26)

ЛИСТОПАД

1951

РІК
ВИДАННЯ

IV

ЗМІСТ:

1. П. Волош-Василенко: Ранок смерти	1
2. Сот. М. Богор: Два тактичні періоди УПА	2
3. В. Ярко: Наскок на райцентр Отинію	8
4. Славомир: Психологічна війна	11
5. Д. К.: Організація боротьби проти червоних партизан у запіллі 6-ої нім. армії в 1942 р.	14
6. Дж. Д. Гітл: Російський Генеральний Штаб	17
7. В. Г.: Нова американська протитанкова гармата	24
8. З документів боротьби	25
9. З книжок і преси (Огляди й рецензії)	33
О. Сагор: „Перемога”	
Е. Прірва: М. Небелюк: „Під чужими прапорами”	
О. Ф.: Із німецького воєнного досвіду на Сході	
10. Із голосів вояцтва УПА на чужині	40

Права передруку застережені.
Передруки дозволені тільки за попереднім погодженням з Місією УПА
при ЗП УГВР.

Ціна одного примірника журналу до „ДО ЗБРОЇ“:

в Німеччині	1.— нм	у Франції	100.— ффр.
у Вел. Британії	2.— шил.	в США	0.50 дол.
в Бельгії	12.— бфр.	в Канаді	0.50 дол.
в Голляндії	1.20 ґульд.	в Австралії	2 шил.6 пс
у Швеції	1.20 кор.	в Аргентині	3 пези
у Швейцарії	1.— фр.	в Бразілії	5 крз.

Адреса В-ва : „DO ZBROJI“

MÜNCHEN 38, Postfach 4 US-Zone Germany

Видає Місія УПА при ЗП УГВР.

Druck.: Bohdan Krynytzkyj, Augsburg, Branderstraße 3, Telefon 6348

ЗА САМОСТІЙНУ СОБОРНУ
УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

ВОЛЯ НАРОДАМ
ВОЛЯ ЛЮДИНІ

РІК ВИД. ІУ

ЛИСТОПАД 1951

ВИПУСК 13 (26)

Петро Волош-Василенко:

РАНОК СМЕРТИ

Вели їх колонами в поле на страту
У ранок осінній, у ранок лункий.
Висвистував вітер над ними проклятий,
Безжалісний вітер, холодний, чужий.

На устах їх ні слова жалю чи розпнуки,
Ні суму, ні сліз не було в їх очах.
Хай вітер і хмари!... Хай кружаться круки!
Ввижався Ім далі нескінчений шлях!

Ввижалась Ім рідна, свята руїна, —
І бунтом щаленим кипіла їх кров,
Серця їм й останні земній хвилини
До рідного краю сповняла любов!

Над ямою стоять... В устах мовчання вперте,
Зір багатьох очей злився в один блиск...
Кати, їх не маніть життям неільним вмерти,
За волю вже давно вони всі поклялись!

»Нічим пас не купить! Не зрадимо Вітчизни!«
І вітри понесли слова ці в степи...
І грім палкіх промов, в вогонь погроз залізних
Перетворились лицарські засуджені ряди.

Раптом хтось почав величний гімн народний,
І сотні голосів злилися в один сів,
Заколихались подивом захмарені безодні,
І посвист лютий стих безжалісних вітрів...

Посинялося оліво розгоною певблаганим
І падали, і падали із піснею ряди...
Лилася святая кров... в палких обіймах в ямі
Вмирали лицарі, визвольники, брати.

Так, вбили їх... Кати, кати.
Ви духа волі не убили!...
Летіли дні, плили роки,
Нам відростали дужі крила.

І знов окрадена земля
Гримить печуванням змаганням,
Ще день — прокинеться вона
Побідним буренним повстанням!

І не сковатись вам піде
Від суду нашого і кари, —
Неволю вічну помстимо,
І згубу Крут і кров Базару!

Шлях звільнення кожної нації густо кропиться кров'ю. Нашої так само. Кров'ю чужою
і своєю. Ворожою й рідною.

Кров закінчує глибокі процеси національних емоцій, усвідомлень, організаційної праці, ідеологічної творчості, всього того, що нація свідомо й іrraціонально використовує для ствердження свого права на державне життя.

Кров, пролита для цієї великої мети, не засихає. Тепло її все буде в душі нації, все відограватиме ролю непокоючого, тривожного фермету, що нагадує про нескінчене її кличе на продовження розпочатого.

С. Петлюра: „Пам'яті поляглих за державність”, 1926.

Ми клонимо голову перед усіма Героями тому, що вони берегли честі й життя українського народу, тому, що своїм життям трудом зближували українську націю до її призначення, не дали нам, як нації, загинути і своїм прикладом покликали до життя і чину нові тисячі борців. ген.-хор. Тарас Чупринка — Роман Шухевич

Два тактичні періоди УПА

(Спроба аналізи)

Українська еміграція не усвідомила собі достатньо характеру нашої революційно-збройної боротьби на рідних землях, ані її стратегії і тактики. Численні публікації на ці теми, байдуже, прихильників чи ворожих цій боротьбі таборів, часті інтер'ю чільних українських політиків представляють УПА у кривому, невірному дзеркалі. Це неправдиве з'ясовування боротьби УПА, з однієї сторони її гарячими прихильниками привело до яскравого перевільщення, романтичної ідеалізації, і з другої сторони її ворогами до її сплюгавлювання та відмовлювання вартости, ба навіть приписування її шкідливих наслідків для українського народу. Оба табори робили й роблять ведмежу прислугу УПА, бо роблять її незрозумілою для Задходу. Передумова правильного розуміння українського підпілля це зрозуміння тієї воєнної дійсності, яка постала під час і після 2-ої світової війни на українських землях (див. „Ганьба ХХ-го сторіччя“, „Самостійність“). Ця дійсність створила передумови для реалізування концепції збройної боротьби. Примусовість ситуації зразу диктувала й головні напрямні концепції. Примусовість ситуації накинула УПАрмії зразу два фронти большевицький і німецький, власне супроти чіткого зрозуміння потреби ведення самостійної боротьби, вона накинула й повстанським діям масовий характер, не зважаючи на чітке розпізнання, що загального повстання в СССР не вдастся викликати і ССР вийде з 2-ої світової війни переможцем.

Концепційна окремішність УПА

При оцінці українського підпілля недопущення якщебудь аналогія до тогочасних партизанських дій інших народів, як напр. польської АК, (Армії Крайової) чи партизанки в Югославії Тіта чи Михайлова. Основна різниця тут в тому, що ті партизанки творилися при зовнішній допомозі армії і то як військові формациї. УПА знову постала як витвір політичного руху власними силами революціонерів.. Ця обставина мала вплив як на самоу організаційну структуру УПА так і на її стратегію і тактику, на окремий характер політичної революційно-збройної формациї. Польська і югославська партизанки з'язували свій виграш із перемогою союзних альянтських армій, в пляні допомоги для яких вони і діяли; УПА знову була стратегічно самостійна, бо обидві погуди Німеччина й ССР були її ворожі. Про ці основні різниці здавали собі справу і Г.К. УПА, і ОУН, і УГВР, і кожний командир і кожний вояк чи революціонер. Отже постання УПА і революційного підпілля не було випливом ілюзорних сподівань на зовнішню допомогу, тільки являлось самостійною концепцією, що зродилася із реальної дійсності, концепцією, зумовленою примусовим політичним положенням. Не було воно теж плодом здегенерованої пропаганди про перманентну революцію, тільки природним процесом державницької свідомості широких мас українства, та його наснаги на здобуття свободи. Як у кожному процесі, так і тут коректором всякого роду теорій було саме життя — сурова дійсність. Передумовою для розуміння тактики УПА, яку саме хочемо проаналізувати, є обзнайомлення із політичною стратегією української визвольної боротьби. (Див. стаття „Принципи...“ „До Зброї“ (ч. 12 (25)).

Стратегічно-тактичні умови, революційні методи озброювання, постачання, поповнення, вишколу — це ті елементи, що вплинули на організаційну структуру УПА. Організаційна структура в свою чергу впливала на саме функціонування командного апарату та організацію бойових операцій. Щоб правильно зрозуміти бойову тактику УПА, не-

обхідно знати ще її організацію та спосіб функціонування її командування. На жаль, свою організаційну структуру УПА тримає ще далі в таємниці, виявляючи тільки деякі її загальні принципи та організацію на нижчих щаблях.

Загальна характеристика тактики УПА

Стратегічні міркування Г.К. УПА виходили з тієї точки бачення, що бойові дії УПА не доведуть безпосередньо, як воно є у всякій регулярній війні чи то повстанні, до визволення України, і є тільки одиноким засобом її оборони, утримання національної свідомості, підготовлення загальної революції та подекуди засобом мести супроти окупанта. Це пізнання диктувало основну тактичну засаду щодо мети бойових дій.

Звідси УПА не клала собі завданням закріплювати на стала за собою терени, розбудовувати адміністрацію, безоглядно нищити ворога, але тільки його тероризувати, деморалізувати з однієї сторони, та вести пропаганду й активізувати визвольну боротьбу, присндувати її союзників з другої сторони. Тактика полягала не у винищувальних боях, тільки у рухомих, несподіваних наскоках, у вмілому маневруванні, яке мало виказати ворогові і власному народові, що підпільний рух незнищений, і ворог не всесильний і не треба йому рабсько коритися. Провідна думка цієї тактики спочатку була тенденція здобути розголос і славу, що мали розбудити революційну стихію, і, отісля, тенденція економно господарити революційними силами. Несподівані й скорі бойові операції, якими Г. К. намагався елімінувати неекономні і стратегічно невказані позиційні бої — це перша позитивна характеристична прикмета. Рух і маневрування давали добре тактичні досягнення, а саме, створювали бойову перевагу над потенціально і бойово сильнішим ворогом, заскакуючи його в най slabших і невральгічних місцях. Час, що його здобували відділи УПА маневруванням, ініціатива, що гарантувала несподіваність наскoku та доцільний вибір бойових цілів, природно упроваджували тактику боїв, бо їх помітно редукували, й переносили точку важкості з тактики до вищих площин політичної стратегії. Це була і є друга позитивна прикмета тактики УПА. Провідна думка в тому, щоб діяти не силою удару, тільки безперебійним впливом своєї зброї та силою ідей і соціальних та політичних концепцій. Ця провідна думка вимагала від Г. К. поставити техніку боротьби, техніку боїв на можливо найвищий ступінь та претензію пов'язати їх у співдії з моральною зброєю, як на тактичному, так і на стратегічному ступені. Пов'язання і підпорядкування боїв політичним принципам мало вирішний вплив на стратегічну доцільність революційно-збройної боротьби. Ця основна стратегічна вимога, що вирішила дія лежить не в силі самої зброї, але в силі ідеї, політичної концепції, соціальної програми, себто у моральній площині, — висунула категоричну вимогу моральній і політичній якості УПА і всього підпілля. Це зробило потребу творити спеціальні політичні клітини на всіх щаблях військової ієрархії. Можна б залишити твердженням, що, якщо б УПА була розвинута з військових формаций, — не була б зможена перейняти цих завдань і не зуміла б перейти до свого другого тактичного періоду (що про нього мова далі). Ця основна стратегічна вимога подиктувала не тільки потребу політично вишколити кожного вояка, потребу ідеологічної праці над власним населенням та ворогом, але теж потребу окремих правил війни. Ці моральні правила надали власний політичний характер усій визвольній боротьбі.

Театр дій УПА

В етапі поміж 1942 — 46 рр. УПА окоплює такі окремі терени операцій: Полісся, Волинь, Карпати, східні області України та Закерзоння. Терен, політично-соціальні відносини, ступінь усвідомлення і революційності мас, ступінь власної організованості, ступінь закріплення ворожої адміністрації — це істотні компоненти, що визначають політичну і збройну тактику українського підпілля на цих теренах. Перегляд бойових звітів з того часу про бойові операції, великих бої, сутички і партизанські рейди, що їх годі перелічити, доказує про натуху цієї боротьби. Перевидані вже тут на еміграції окремі книжки про бойові дії УПА та країнові звіти подрібно розглядають поодинокі бої. У відозві УГВР з листопада 1946 р. до українського народу („Самостійність”, 1949 р.) знаходимо таке з'ясування:

комплекси, але цілі райони враз із містами, а що приводить боротьбу УПА до оборони того терену;

3) тенденція творити регулярні суходільні сили (кіннота, артилерія, колони постачання, важка зброя).

Це надавало діям УПА характеру повстання, бойовим же ж діям УПА характеру оперативної партизанки. Якщо критично проаналізувати ці тенденції, — то треба ствердити, що вони переходили на креслені Г. Командуванням стратегічні рамці. Зі знаної декларації ОУН на рідних землях з травня 1945 р. та відозви УГВР з листопада 1946 р. про потребу переходу з повстанських засобів боротьби на підпільно-революційні напрошується теж такий висновок. Причину, такого довгого періоду переходу (1945—47) треба, мабуть, шукати не в стратегічній похибці Г. К., тільки в психічній поставі населення і вояків УПА та в політичній ситуації. Цей

Осінь 1943 р. на Північній Волині.
УПА-Північ. Кінна Стежка. Полісся й Волинь це холіска УПАрмії. Повстанська діяльність розгорнулася там у широкому маштабі зразу проти німців та проти рейдуючих і десантних більшевицьких партизан.

„Впродовж останніх двох років (1945—46) УПА звела з енкаведівськими загонами і кинутими проти неї частинами Червоної Армії кількасот більших боїв і незліченну кількість менших боїв і дрібних сутичок, провела цілу низку саботажних акцій, знищила кілька тисяч найзапекліших ворогів українського народу зноміж партії, НКВД, більшевицької адміністрації. Революційне підпілля провело величезну противіборьбу з червоно-виховною організаторською роботою серед українських мас... В наслідок революційно-візвольної боротьби українського народу більшевицькі окупанти фактично не панують над величезною територією України і не можуть тут успішно здійснювати своїх терористичних і грабункових заходів”.

Тактика і бойові форми УПА на I-ому етапі боротьби

На тому місці постараемося схопити тактику УПА та схарактеризувати найосновніші її форми. Перейдімо зразу до загальної характеристики боїв УПА в цьому етапі.

Основна прикмета цього етапу це:

1) тенденція операцій великими з'єднаннями повстанських відділів та тенденція втримувати постійну бойову стичність із ворогом;

2) тенденція опанувати не тільки великі лісні

недолік однак, на нашу думку, має тільки теоретичне значення. Годі передбачувати обставини, як виглядав би визвольний рух без масової національної сугестії й революційного піднесення, без заінтування примусової політичної ситуації, чи міг би колинебудь постати органічним шляхом в більшевицькій окупації. Не знати, чи раптовна демобілізація в роках 1945—46, як це зробила польська АК, не мала б подібних наслідків і на Україні. Ми глибоко переконані, що природний інстинкт вояцтва УПА був тут доцільніший ніж стратегічна логіка. Признаємо, що супроти іншого ворога така розв'язка одна ледви чи була б правильна.

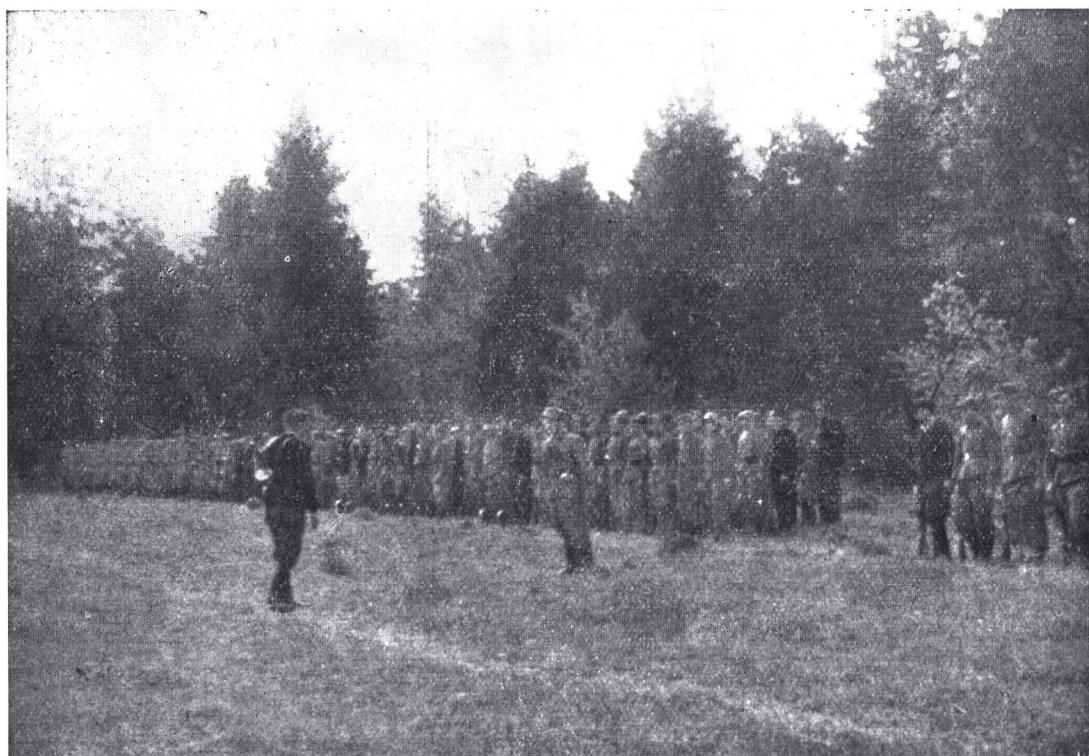
Стратегічна рація, якщо не брати під увагу тогочасного реального положення, диктувала переход на засади партизанської тактики малих відділів і тактики психологічної війни вже в травні 1945 р., яка не створювала б атмосферу демобілізації; однак не було це можливим з огляду на психологічне наставлення широких мас українського населення, поставленого перед ділемою: ябо бути змобілізованим до ЧА, або йти до УПА; чи опісля дати себе фізично винищити, чи продовжувати боротьбу.

У цьому тактичному періоді УПА застосувала такі тактичні прийоми (форми): 1) несподівані бойові напади на більші і менші енкаведівські з'єднання (ніколи на Червоної Армію), 2) турбуючі наскоки на адміністративні центри, 3) бойові засадки,

і часто меншими, а то й цілком малими групами на частини МВД, їхніх верховодів, і т. п., 4) саботажні акції для нищення комунікаційних споруд і засобів зв'язку тощо, 5) бойові акції для оборони населення і диверсії серед ворога, 6) терористичні акції й замахи, 7) рейди для революційно-пропагандивних цілів. Передумою успіхів при застосуванні цих форм було відмінне опанування відділами УПА техніки оперативного приготування, техніки маневрування та приготування до боїв у спеціальних умовах, як от боротьби ніччю, в лісі, в селах. Несподіваність, хитрощі, маскування, несподівана поява та безслідне зникання—це наймаркантніші елементи упівської тактики і форм боротьби. Ця тактика УПА давала їй добри успіхи. Звіт за 1946 р. УПА-Захід (Карпати) за місяці травень-серпень (тому беремо 1946 р., бо він був переходовим роком у тактиці УПА) виказують пересічне відношення втрат 1 : 30. Справді, тут вчислено тільки самі втрати УПА, без втрат мережі підпілля й населення, що брало безпосередню участь в акціях, але коли її втрати в числисти, то пропорція залишається теж дуже висока. В роках 1944—45 ця пропорція ще більша в некористь німців і советів. За той час в інших теренах на Волині і Поліссі це відношення багато менше, а на Закерзонні всього 1 : 8. Це можна пояснити більшою придатністю терену для того роду операцій і подекуди теж станом організованості та якості поодиноких командирів, і психічним представленням вояків, яке примушувало вести оборону терену, а це вимагало більших жертв. Найбільший відсоток втрат мала УПА в оборонних боях (облавах) і великих операціях. Ми вже підкреслювали, що такі операції не відповідали військовій стратегічній доцільноті, однак були подекуди політично і психічно оправдані.

Якщо йдеться про числову пропорцію ворожих сторін (числові зіставлення подамо іншим разом), то вона була потенційно дуже велика в некористь УПА. Подібно справа мається з вогневою перевагою. Боротьба НКВД і частин Червоної

Армії проти УПА та інших формаций українського революційного підпілля прибирала дуже часто форму широконакреслених модерних фронтових операцій, в яких брали участь і співдіяли із собою всі роди військ і зброй з летунством включно. В той час відділи УПА користуються лише легкою і важкою піхотною зброєю. На проблему співвідношення сил УПА мала свій виправданий практикою погляд. Переєдно 1 вояк на 10 вояків ворога. Це пропорції, що дозволяли на бойону діяльність. Великі військові одиниці і партізанські з'єднання оправдували себе лише в роках 1944—45, коли пересувалися фронти, пізніше ж вони були неоперативні. Турботою УПА була власне потреба їх деконцентрації і незамітної перебудови, що остаточно завершилася в 1947 р. з переходом УПА й підпілля на підпільні форми боротьби. Тактика УПА, ведена в строгих рамках політичної стратегії, мала великі успіхи. Завдяки цій бойовій і політичній тактиці—осiąгнуто не тільки виключно бойові успіхи (завдаючи великих втрат ворогові, знищено і здобуто воринні матеріял), але передусім політичні. Найбільшим успіхом цієї тактики було комплетне заламання частин Червоної Армії, яку виеліміновано як засіб для боротьби з УПА. Це дало довгу передишку самій УПА—аж до часу, поки совети не застосували окремої тактики її поборювання. Ці нові засоби поборювання УПА були: голода бльокада, масове випалювання лісів з підлісними селами, стосування бактеріологічних і хемічних засобів війни, стосування загального терору й диверсійних засобів супроти мирного населення, стосування засобів диверсії в самих лавах УПА і підпілля га творення окремих „істребітельних батальйонів“ („стрибків“)—відділів до боротьби із УПА при застосуванні тих самих методів боротьби, що УПА, себто збройних і моральних засобів аж до рейдуючих відділів МВД включно. Ці „істребітельні батальйони“ (відділи „стрибків“, примусово організовані із демобілізованих українців з ЧА та з молоді допризовного віку) показалися теж ненадійними в боротьбі із УПА.

Травень 1944 р. в Карпатах.

УПА-Захід — IV. Воснина Округа. Загіт куреня к-ра Греюта к-рові ІV-ої Восниної Округи.
У боротьбі проти червоних „ковпаківців“ (літо 1943 р.) та проти німців карпатські борці скріпли в повстанську фортецю.

Літо 1944 р. Львівщина.

УПА-Звію. Курінь УПА „Льви“ у миколаївських лісах під Львовом при будові землянок. Надкочується німецько-большевицький фронт. Наказ хвилини: принишкинути, поки буревій перевалиться понад головами, зібрати якнайбільше зброй та підготувати до боротьби з новим окупантам новими методами.

Основна думка большевиків зорганізувати братобівінну війну з уваги на патріотичне наставлення молоді, не зважаючи на страшний терор, не повелася так, що насправді всю боротьбу із УПА проводили тільки відділи МВД.

Проблеми переходового періоду тактики УПА

Як ми вже підкреслили, УПА творилася не за зasadами регулярних армій, як це було в АК чи в югославській партізанці, та не для цілів допомоги арміям, але як збройне рам'я самостійного політичного визвольного руху зовсім органічним шляхом повстання широких мас населення, а що надало УПАрмії характер повстанської революційної армії. Вона на початку носить характер територіальних міліційних відділів підпілля і аж згодом виділює елітарні бойові групи, підпорядковані одноцільно командуванню та одній стратегічній цілі. Територіальні бойові відділи (СКВ), територіальне підпілля справді є і надалі базою дій стратегічних відділів УПА, але насправді сповнюють вони тактичну роль. У висліді підпорядкування територіальних відділів СКВ у своїй бойовій діяльності тактичним відтинкам УПА—залишаються вони прецизними засобами **сповидних діянь УПА**, а часто теж засобом прикриття у від'язуванні від ворога. Це пов'язання принципу стратегічної організації бойових відділів із принципом загально-національним, має ще такі позитиви: забезпечує для УПА безпосередній зв'язок із широкими масами, забезпечує її постачання і мобілізаційне поповнення, забезпечує її льокальную розвідкою, сприяє рухливості та дає сприятливі можливості оперативного маневрування.

Проблема полягалася в тому, щоб з однієї сторони забезпечити діям УПА зорганізовану законспіровану допомогу всього населення, та можливості якнайдогодніше оперувати і маневрувати елітарними відділами УПА з другої сторони. Це гарантуювало інтенсивність і екстенсивність на терени мало сприятливі діям УПА та елімінувало неекономні, оборонні, накинені ворогом бої. Це змушувало ворога тримати великі сили у постійному поготівлі (див. підпільна стаття в органі УГВР „Самостійність“ ч. 1, 46, п. н. „На українських землях“), змушувало до постійних операцій, що, як правило, вдаряли в порожнечу, висиловало його та деморалізувало невдачами і пропагандою.

Вже в травні 1945 перед Г. К. УПА стояла проблема, чи ті самі стратегічні завдання (див. стаття: М. Б., „Головні мілітарні проблеми укр. визвольної боротьби“, „До Зброй“ ч. 8, 9, і „Принципи української воєнної доктрини“, ч. 12 (25), не можна б виконувати меншою кількістю людей, змінюючи тактику і організацію підпілля та методи дій. У декларації Проводу ОУН із травня 1945 р. читаемо такі постанови (цитуємо з „Календарця Українського Повстанця“ на рік 1947)

„Із закінченням війни в Європі — заіснували лише інші, змінені умови воєнної передишкі в якій:

а) нам треба, і ми мусимо далі вести збройно-революційну боротьбу в ім'я оборони народу перед фізичним та моральним знищеннем;

б) нам треба бути готовим на найгірше, щоб все таки берегти других і себе перед знищеннем;

в) нам треба берегти і розбудувати максимум революційних сил до часу вирішального чергового моменту;

г) нам треба увійти в новий мирний, післявоєнний стиль революційної роботи й почати діяти на довшу мету;

д) нам треба бути там, де нарощують вогнища революційної боротьби й їх поширювати;

е) нам треба вирошувати нові революційні кауди, нових людей, що дивилися б з вірою в майбутнє;

е) нам треба з масових форм підпільної роботи переключитися на вужчі, індивідуальні форми конспірації, з кількості на якість, з екстенсивної на інтенсивну роботу, вглиб, а не вшир;

ж) нам треба вмілої конспірації, прецизності в підпільній роботі, підпільно-революційного мистецтва, бо тоді напевно успішно пройдемо важкий період боротьби;

з) нам треба ліквідувати другорядні форми і дрібні непорозуміння з іншими співзвучними силами в ім'я спільної затяжної боротьби проти спільного ворога.

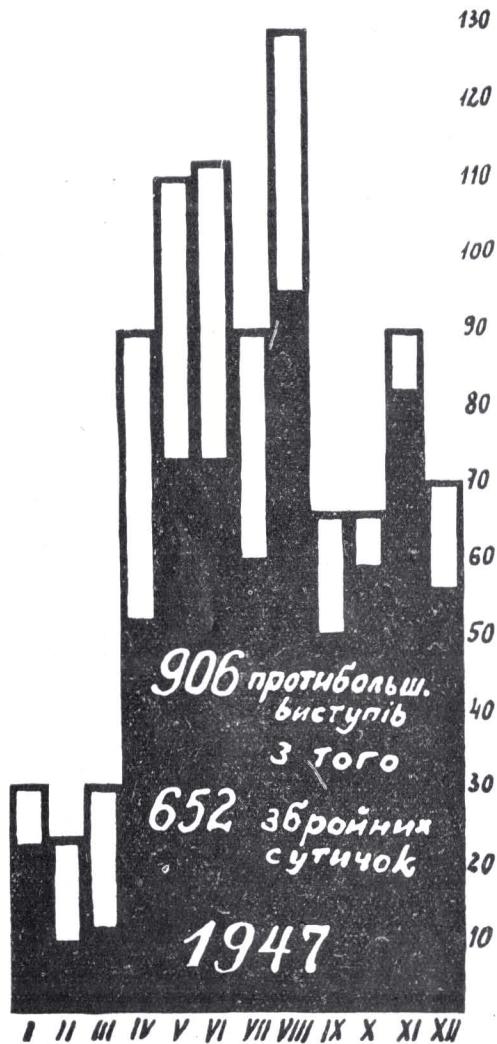
За нами період неповторних революційних змагань“.

Тактика УПА на II-ому етапі

У періоді від травня 1945 до вересня 1947 р. УПА остаточно переключається з повстанських

форм збройно-революційної боротьби на партизанську тактику, українське ж підпілля, себто УГВР та ОУН, приймає підпільні, збройно-революційні методи боротьби. На цьому етапі відділам УПА призначена зовсім інша роль і інші завдання. Змінені умови, інший уклад сил, інші перспективи диктують інші засоби, іншу мету, без зміни її цілів. Ми підкresлювали, що революційно-збройна боротьба українського визвольного руху — це типова **оборонна війна**. Війну українське підпілля розуміє як стан активної ворожнечі між українським народом та окупантом. Цей стан активної ворожнечі триває у новітній історії перманентно від 1918 р. (від Визвольних Змагань) по сьогоднішній день. Він має різні етапи, що визначаються натугою тієї ворожнечі. Так, після Визвольних Змагань, що були збройною боротьбою, мәсмо Льодовий Похід, як окремий акт, опісля СВУ, ОУН, Скрипників, Хвильових, мільйони розстріляних і голodom заморених і т. д. У 2-ї світовій війні українці знову беруть участь у війні проти окупанта та творять УПА. У визвольній війні із ССР — український народ і його підпільні організації, стосуючи оборонну стра-

тегію, яка тільки визначає співвідношення між ударами та вичікуваннями, тільки змінив тактику цієї боротьби.

»Український плебісцит крові в 1947 р.

906 протиболішевицьких виступів це несповна 3 виступи денно, з того несповна два збройних. Зріст числа збройних сутинок УПА і підпілля із російсько-більшевицьким окупантам в західно-українських областях наступив у хвіті у зв'язку з приходом сюди весною 1947 р. відділів УПА із т.зв. Закерзоння.*)

До інших протиболішевицьких виступів належить: демолювання більшевицьких клубів, кіноустановок для пропаганди, колоспів, роззброювання станиць „стрибків“, тощо.

Висліди українсько-більшевицької «малої війни» в 1947 р. Це в три роки після закріплення більшевицької влади на цих теренах відношення втрат повстанців і більшевиків ся 1 : 3 при кількаразівкратній числовій перевагі сил у користь більшевиків. Це вислід з однієї сторони заливої підтримки повстанців населенням, з другої же — стосованої повстанцями тактики: засідок, насоків, атакантів. Мале число ранених повстанців це вислід того, що ранені, не маючи змоги відступати, дострілюються. Більші втрати підпілля в порівнянні із УПА це у величині мірі наслідок „вспінаних“ кризов.

Основною прикметою ІІ-го тактичного періоду є перехід від інтенсивних форм на екстенсивні, на якість, і не на кількість, покладення натиску моральну зброю, застосування строгої конспірації, перехід у глибоке підпілля. Крайові звіти з того часу за 1947, 48, 49, 50 рр. (вони друкуються постійно на сторінках нашого журналу) носять уже назустріч: „З бойових дій УПА і збройного підпілля та самооборонних дій населення. Вся ця збройна політична боротьба проходить далі зорганізовано під найвищим керівництвом УГВР та територіальних підпільних проводів на місцях. Коли основні цілі тієї боротьби і генеральна стратегія залишилися ті самі, то основно змінилися засоби її форми тієї боротьби. Відділи УПА (крім команди УПА-Карпати) в періоді 1946—47 рр. були розчленовані і включені в рамці підпілля, яке, з огляду на умови більшевицької терористичної системи, стає збройним підпіллям, бо тільки ця форма дає єдину можливість для існування активного і зорганізованого самостійного руху українського народу. В роках 1948—1949 одна третина української етнографічної території охоплена українським збройним підпіллям та партізанкою.

* О бчислення зроблені на підставі рукописів в „До Зброй“ (чч. 17, 19, 23, 24, 25) звітів із дій УПА та збройного підпілля за 1947 р.

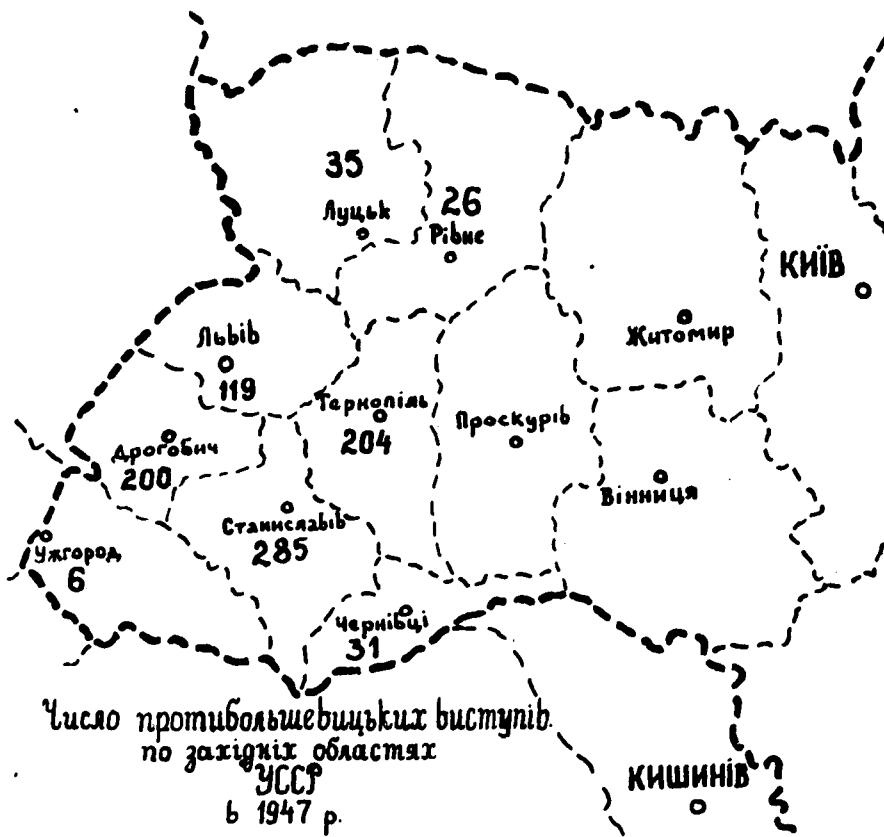
Провідною думкою цього рішення Г. К. УПА була конечність закрити увесь визвольний рух „шапкою-невидимкою”, зберегти увесь політичний та адміністративний апарат (УГВР, ОУН). З хвилиною переходу в підпілля і з хвилиною його озброєння та поставлення у ті самі умови — цю мету осягнено.

Завдання, яке ставить собі українське збройне підпілля, зформульоване в віснику „Бюра Інформації Української Головної Визвольної Ради (УГВР)”, (випуск 5, за листопад 1949 р., рік вид. II). Безпосередньою метою збройних дій УПА і збройного підпілля є: а) **боронити українські народні маси перед терористичною, грабунковою та розкладовою політикою московсько-большевицьких окупантів, карати** большевицьких гайдуків за їхні знущання над народом; б) не дозволяти московсько-большевицьким гнобителям міцно **закріпитися** на українських землях; в) **боронити** перед знищеннем та далі розбудовувати **організаційні та морально-політичні позиції** українського визвольного самостійницького руху на українських землях в ССР; г) **підготовити ґрунт для революційної противібольшевицької боротьби** на терені всього ССР.

в дусі революційної боротьби; 3) ширити ідею протибольшевицької визвольної революції в усьому ССР; 4) активною боротьбою маніфестувати перед усіма волелюбними народами світу самостійницькі прагнення українського народу...”

Порівнюючи оба з'ясування мети підпілля під сучасну пору, вже на протязі двох років, бачимо ще дальше обмежування бойових дій і поставлення наголосу на політично-моральну зброю, тенденцію бойовій дії УПА та збройного підпілля обмежити лише до засобів оборони самого руху, який може діяти тільки у формі збройного підпілля.

На підставі звітів можна ствердити, що в 1949 р. відділи УПА діють тільки в підкарпатських областях, що являють собою особливо догідний терен для партизанки. На інших теренах України (третина простору України) діє вже тільки збройне підпілля, якого завдання революційно-організаційного характеру. Це підпілля виконує не тільки свої первісні завдання виховні, пропагандивно-політичні, але й бойові, що їх на першому етапі виконували тактичні відділи УПА. Один із більших виступів УПА у нових умовах це рейд УПА з підкарпат-

У лавах УПА і збройного підпілля їх боротьбі беруть участь українці з усіх українських земель. Західні області України тільки найкращий терен для цієї повстанської діяльності. Зрештою ж з різних причин не публіковано досі звітів із повстансько-підпільної діяльності на східно-українських областях.

В 7-му числі „Випуску” Б. І. УГВР з березня 1950 р. знаходимо таке зформульовання завдань: „1. втримати і далі розбудовувати на українських землях під московсько-большевицькою окупацією свою організацію, яка в умовах еміграційного і емідівського терору може існувати і діяти тільки у формі збройного підпілля; 2) втримати і розбудовувати серед українського народу свої ідеї та моральні позиції шляхом поширювання визвольних, самостійницьких ідей та включування в активну противібольшевицьку боротьбу якнайширших мас українського народу, шляхом виховання народу

ських баз на Румунію в 1949 р. (див. „До Зброї”, ч. 15), зрештою відділи і підвідділи УПА рідко виступають. Звіти говорять лише про повстанців, що є кількістю членами розчленованих вчораших відділів УПА, та про підпільніків.

На цьому етапі збройні дії УПА (повстанців) і збройного підпілля (підпільніків) мають також призначення: „В першу чергу в умовах большевицької системи, — читаємо у „Випуску” БІ УГВР, ч. 7, за березень 1950 р. — за їх допомогою український визвольний рух в ССР зберігає своє організоване існування та забезпечує собі умови для активної

протибільшевицької політичної роботи. Далі своїми збройними діями УПА і збройне підпілля: а) карають більшевицьких гайдуків за їх знущання над народом та таким чином деякою мірою хоронять населення України від ворожого терору і безпощадного грабунку; б) знищують значне число ворогів-окупантів та їхніх вислужників, зривають різні їхні пляни і через те не дозволяють московсько-більшевицьким загарбникам міцно закорінитися в Україні; в) революціонізують народи й працюючі маси в усому ССРС. На цьому тлі завдань збройного підпілля (генеральної тактики УГВР, ОУН і УПА) можна розглядати щойно проблему його організації, доцільноти засобів, якість форм боротьби та оцінювати здобутий досвід цього другого тактичного етапу. Якщо йдеться про проблему, організаційної структури українського підпілля за 2-му етапом, то, не забуваючи про роль УПА, як збройного рамени всього народу очолюваного УГВР, як його організатором і керівником на час визвольної боротьби, та про нові умови побуту після закінчення 2-ої світової війни, вона підпіла чималим змінам. Першою ознакою цієї зміни є перехід на строго конспіративні, підпільні збройні форми, що вповні змінили теж спосіб праці, методи керування рухом, затерли назовні організаційні окремішності, поставили свої вимоги перед всією складною революційною машиною. Важливе питання відношення політики до війська, військових операцій і широких мас населення, яке на 1-му етапі часто виступало як окрема проблема, перестало існувати. УГВР, ОУН, УПА (збройне підпілля) прибрали форми одноцільної політично-революційної організації. Подробиці цієї нової організаційної структури ще завчасно з'ясовувати. Загально можна подати, що поділ поміж владою законодатною, виконною і судовою, себто основні демократичні принципи, збережено.

Проблема засобів боротьби на II-ому етапі

Якщо йдеться про питання засобів боротьби, то на першому місці залишаються далі збройні засоби, але не тому, що вони є тією вирішальною зброєю (вирішні для боротьби з МГБ і ВКП/б), тільки як засіб для створення можливості політично-ідейної акції. Отже тією вирішною зброєю має бути підготовлення революції в ССРС у додільній ситуації. Збройні форми боротьби на 2-му етапі залишаються ті самі при помітно обніжених розмірах

та інтенсивності. Вага поставлена на створення потенціяльної революційної сили, не на часові успіхи. Ця стратегічна вимога має вирішний вплив на оборонну тактику підпілля. Вона подиктувала потребу обмежити свої протиудари до власної оборони та до карання МГБ-МВД за протинародні злонечини. Принцип організованості вимагав: розчленувати політичний, адміністративний і бойовий елемент підпілля та створити нові організаційні рампи, що давали б бажану охорону та уможливлювали б виконування політично-бойових завдань. Це дозвело до перегрупування підпілля за певним принципом у малі відділи та нову його дислокацію. Подавати числовий стан підпілля, хоча б навіть у відсотках супроти всього населення на поодиноких теренах України, не доцільно. Звіти з Краю свідчать про широку мережу збройного підпілля, яка провадить виховну пропагандивну, саботажну, диверсійну і атентатну акцію. Однак треба прияти, що більшість підпілля при тактиці вичікування веде свою роботу законспіровано, і про це немає мови ані у звітах, ані не є це під безпосередньою обсервацією ворога.

Не зважаючи на розчленування на малі групи, всі повстанські відділи і підпільні клітини між собою тісно пов'язані та підпорядковані територіальним проводам, і в дальшому УГВР. До найчастіших бойових зачіпних, типово партизанських форм цього етапу лежать:

- 1) засідка; 2) наскок; 3) атентат.
До оборонних форм:

- 1) прорив з оточення; 2) засоби конспірації.

Пристосування українського підпілля до нових обставин, застосування нової тактики і великих політичних досягнень в діяльності революційно-збройної боротьби, здобуті в останніх трьох роках, вповні оправдують надії підпілля на майбутнє. Ми глибоко переконані, що завдання, що їх воно на себе взяло, і надія, які на нього покладає український народ, воно при активній допомозі народу сповнить. Дотеперішня діяльність, продумана стратегією й тактикою показують, що загартовані й досвідчені в боях відділи УПА збережуть себе як організатора й авангард майбутньої української армії, українське ж підпілля (УГВР і ОУН), як надхненник і керманич національно-визвольної боротьби, доведуть наш народ до його остаточної мети.

Ярко

Наскок на райцентр Отинію

Неділя, 5 листопада 1945 р. У Майданському лісі, біля с. Боднарівка, Ланчинецького району, заквартирував курінь «Смертоносці» під командою хор. Чорного.

Повстанці весело гуторили при ватрах. Трохи oddalік сиділи командир куреня і сотенні. Перед ними лежала розгорнута мапа та папери. Від самого ранку вони між собою про щось радилися, час-до-часу заглядали в мапу і щось записували.

День був холодний, непривітний. Густа мряка сірою власною оповила ліс. Останки пожовкленого листя лініво літіали з дерева та вкривали землю. Ліс стояв сумний, похмурий, — нагадував недалекий прихід зими. В лісі панувала мертвота тишина, лише поміж смереками клубився сивий дим.

В 2-ї годині заступник курінного, сотен-

ний Гроза, передав наказ командира куреня, щоб усі сотенні і чотові приготовились до відправи старшин.

Від ватри до ватри стрілою пролетіло:

— Сотенні, чотові, до командира!

За п'ять хвилин вишукована лава старшин куреня стояла перед командиром.

Командир з веселою усмішкою поздоровив молодих старшин та просив сідати.

Після короткої бесіди передав усім старшинам виготовлені пляни бойових дій.

Після відправи старшин службовий старшина, бул. Рибак подав наказ — приготуватись до зборки. В кількох хвилинах курінь стояв вишукований на лісовій лінії. Понеслося у простори грімке — «Струнко!» — Службовий старшина склав звіт командирові.

— Слава Україні! — дзвінко пролунав привіт командира.

— Героям Слава! — громом покотився привіт повстанців.

Командир куреня Чорний, що його так любили повстанці, виголосив коротеньку, запальну промову.

Після промови службовий старшина наказав розійтися та почистити зброю.

Стрілецтво захоплено взялося до роботи. Якою радістю, яким надхнінням були сповнені серця повстанців! З яким хвилюванням ждали вони тієї хвилини, коли зможуть належно покарати сталінських бандитів у іхньому кублі Отинії. Ще сьогодні вони розіб'ють тюремні ґрати і визволять невинні жертви кремлівського опирія.

За пів години службовий старшина подав наказ до збірки всім чотовим, військовим, військовим чотових і чотовим розвідчикам. Тут не поминуто мене. Вміть всі станули в трилаві.

— Котра чота? — запитав мене командир куреня. — Перша 2-гої сотні — відповідаю.

— Ваша чота дістася як підкріплення два рої в другої чоти. Ви із шістьома роями маєте здобути тюрму.

Друга половина другої сотні, в якій буде сотенний, бере ощадну касу і шевську артіль, що недалеко тюрми. Ви заходите з північного заходу, а друга частина заходить з північного сходу. При наступі треба вважати, щоб наші самі себе не ранили кулеметним вогнем. Всім підсуватися якнайшвидше і ждати умовленого знаку, що буде для всіх однаковий — зелена й біла ракети. Вони будуть пущені в 21-шій годині 10 хвилин в напрямі півдня. Кличка для всіх — «Грім-гуде»; запасна — »7 — 3«. Ракета відступу червона потрійна, в тому ж напрямі. Збірне місце в лісі на площі Шевченка. Відступ найкоротшою дорогою.

— Розвідчики, підійти і добре обсервувати місце відходу наших чот.

Чотовий бул. Вихор назначив мене командантом розвідки обсервацій.

Я з групою розвідчиків вирушив в дорогу. Ми йшли понад чотири кілометри. У кожного з нас думки були однакові: успішно виконати своє завдання.

На місці наказую розвідчикам — пильно стежити за рухами ворога.

За короткий час до нас долутила наша чота. Шарівкою ми вирушили до визначеного нам пункту. Дорога була щаслива і без перешкод.

Був вже темний вечір, як ми підійшли до міста. Заблімали білі вогники світел у крайніх міських хатах.

Ось ми вже підійшли до перших будинків. Передано тихо наказ чот. Вихора: »Маршувати якнайтихіше!«

Скоро ми проминули перші будинки і повільно підсуваемося до центру містечка. Всюди панувала нічна тишина, лише де-не-де гавкали собаки. Тихою ходою ми підсунулись під тюремну.

Передано другий наказ: »Зайняти становища і залягти!« Чекаємо означеного часу. Дивлюсь на годинник: зелена стрілка на чорному цифербліті пересувається лініво. Нетерпеливо жду хвилини, коли на вистріл ракети, заграє 40 повстанських кулеметів, 100 автоматів та 110 гвинтівок.

Враз серед нічної темряви загорілись ярко зелена і біла ракети. Прийшов час помсти за слізози і кров народу.

— Тра-ра-рат-та-та! — заграла повстанська музика во всіх кінців. Грізною мельодією громіла вона та клекотіла, сіючи жах серед большевицьких варварів.

Враз недалеко від мене загорівся дерев'яний будинок. Нам зробилось видно як вдень. Переді мною, як зпід землі, виросла струнка висока постать командира куреня.

— Вперед! — упав його наказ.

— Слава! Слава! — гучно понеслось зі всіх сторін і повстанці зірвались у наступ за командиром.

— Хто дасть наказ відступу, як він тут?
— промайнуло мені в думці.

Перший раз прийшлось мені бути з командиром у наступі в першій лінії. З автоматом в руках він ініціював, не зважаючи на ворожий вогонь. Наказав мені подати йому «дегтяра» з запасними дисками. На правому крилі люто почав гавкати енкаведівський «максим». У чвірку з командиром ми підсунулися близенько до ворога. Командир поставив мені кулемета на плече і зі стоячої постави сіяв чергу за чергою по «максимі». За хвилину «максим» затих.

Нараз задзвеніли двері — одні, другі, треті, і... десяті...

— Рятуйте нас!... Ще й нас!... — розносилося з тюремних камер.

А повстанці увихаються як у жнива; дзвеніння тюремні замки, з тріскотом ламаються двері, а звідти — дивиця — одні плачуть, другі тішаться, треті просить дати їм зброю, щоб пімстити енкаведівським душогубам за всі кривди і тортури. Цілувалися одні з одними, падали на коліна, дякували Всевишньому і повстанцям за рятунок. Ще інші недовірливо оглядали нас, боялися енкаведівського підступу.

Коли все успокоїлося, я почув легкий стогн та тихий плач. Вміть подався туди. На бетоні побачив напівмертву районну працівницю Марту. Ми взяли її на руки і внесли на коридор. (Через півтора місяця після визволення, в нерівному бою з большевиками в Остринському лісі, ранена Марта розірвала себе гранатою, щоб вдруге не попасті живою в руки ворога).

Командир дав наказ, щоб усі — старі, молоді і діти вистроїлися в лаву. Стортуровані тюремники повільно шикувались в трилаву. Іх було 84. Між ними були й українці зі Східних Земель. Тут командир промовив до них кілька слів. В тій хвилині ройовий Тур з двома стрільцями увів роззброєних енкаведистів. Командир спітав присутніх:

— Що зробити з цими двома, які вас так пильно берегли, ів оцього кулемета вбили нам одного доротого повстанця.

— Розстріляти! — Хором залунали голоси тюремників.

Командант курінної жандармерії бул. Лис, синув чергою із здобутого кулемета і енкаведисти в грюкотом повалилися на бетон.

— Виходимо з тюрми. Народ розходиться, хто куди може.

В південному напрямі бій не вгавав. Ви-явалася обабічна стрілянина, немов на фронті. Командир дав наказ четовому іти туди на підмогу.

Вже за кілька хвилин наша чета наспіла на місце. Гураїним дощем посипались кулі з нашої сторони. Не мовчали й большевики.

Після довшої обосторонньої стрілянини від півдня загорілася червона ракета. На цей знак наша сотня стала відступати.

Вже після відступу довідався я від сотенного, що біля ощадкаси і шевської артілі, уве-

чері заквартирувало 50 большевиків. Мені стало ясно, чому ми не могли здобути всіх намічених об'єктів.

Приходимо на збірний пункт. Сотенні й четові складають звіти зі своїх операцій. Курінь вишикувався у трилаві. Командир коротко з'ясував, що наш курінь за дві й пів години завдав величезних втрат ворогові в райцентрі. Розвіто і знищено приміщення НКВД, тюрму, военкомат, залізничну станцію та раймолочарню.

— Друзі, ми добре упорались. Підемо до села Струпкова на вечерю — кінчив командир.

— Після вечері курінь рушив у Боднарівський ліс, а нас п'ятьох розвідчиків залишилось, щоб докладніше розвідати про втрати большевиків.

Ще другого дня в райцентрі Отинії до полуночі не було ні одного большевика. Все НКВД, НКГБ і вся большевицька адміністрація розібіглись по селах. Вони вранці посылали старих дядьків у райцентр, щоб розвідати, чи немає ще повстанців.

У місті по вулицях валялося 40 убитих сталінських опричників. Ніхто й не спішився їх хоронити.

Передрук із краївого видання УПА „Чорний ліс”, 1948 р., ч. 5—6, (8—9) Дрогобич-Станиславів-Чернівці.

Нації як і одиниці знаходяться постійно в стані потенціяльної боротьби. Майже незамінно переходить ця потенціяльна боротьба із пасивного стану, що його називаємо миром, в активний, що його називаємо війною. Війни вибухали ще задовго до того моменту, поки публічна опінія собі це усвідомила, бо нації, зокрема ж немілітарні нації, затають перед самими собою, як довго це лиши можливе, цю зміну атмосфери. Вбиті можуть вже встеляти побоювища, доки такі нації усвідомлять собі дійсність; насправді бо то вони вже давно до того моменту знаходилися в стані війни.

*

Битви аж ніяк не зведені тільки того самого дня, коли вона відбулася, як теж перемога чи поразка не залежать одно від зусиль цієї однієї днини. Війна зі своїми походами й битвами залежить від попереднього мирного періоду так, як якась битва від попередньої стадії війни. Битва це лиши частина війни так, як війна це частина миру. Воно годі розрізнати, де кінчиться одне й починається друге. Битва це лиши момент скрайньої напруженості людської активності. В свою чергу вона являється результатом незліченних інших передумов і активностей, що її попередили.

Гомер Лі: „Година англосасів”.

Психологічна війна

Вже грецький філософ Платон дійшов до переконання, що всі народи перебувають у стані перманентної війни між собою, а те, що ми називаємо «миром», є тільки абстрактне поняття, бо природа сама втягає спільноти до вічної боротьби за існування.

Клявзевіцьове поняття війни, як продовження політики іншими засобами, не стверджує власне нічого нового. Так само і поняття «тотальної війни» не новість. Задум «тотальної війни» спирається в основному на концепції ужиття всіх різноманітних потенціяльних засобів для одної цілі: знівелювання мілітарних, господарських, ідейних, суспільних та економічних плянів ворога як в періоді його готовності, так і самої війни. У модерній формі тотальної війни даються відокремити три основні етапи:

1) т.зв. «холодна війна», 2) блискавична війна, 3) загальна війна. Виходячи з цих позицій ставимо собі за завдання з'ясувати значення моральної зброї у тотальній війні, себто визначити стратегію, тактику, засоби т.зв. психологічної війни. Ціль психологічної війни, як і кожної війни, чи то господарської, дипломатичної, чи збройної, є знівечити пляни ворога і накинути йому свою політичну волю, а різниця тільки у засобах, що їх застосовуємо. Теорії про істоту й мету війни, хоча різно її оцінюють (метою війни уважають: знищення ворога, зайняття його території, зламання його волі, примушенння його прийняти наші домагання тощо) та подають різні методи застосовувати різноманітні засоби залежно від воєнної доктрини кожного народу (напр., наперед заламати господарсько, чи психологічно, чи дипломатично, а опісля збройно чи навпаки, то всі високо оцінюють важу моральної зброї на всіх етапах війни. Що більше, деякі тактичні теорії перенесли проблему війни з фізичної до моральної сфери (тактика деморалізації). Психологічна війна може бути офензивною або дефензивною залежно від мети, якій служить у рамках, визначених її генеральною стратегією держави.

Генеза концепції психологічної війни

Потребу стосувати психологічні засоби у війні відчували вже на заранні історії. Старинна історія дає такі клясичні приклади, як «троянський кінь», невідмінні хитроці Одисея, психологічно продумані вчинки Олександра Великого (гордійський вузол), Ганибала під Каннами, Сципіона і т.д., але все це індивідуальні прийоми, хоча на найвищих комадних шаблях (стратегічних). Вони, однак, не творили системи, не були пляновою діяльністю на дальшу мету, а тільки помислами одиниць, отже тільки тактичного значення.

Першу стратегічну концепцію психологічної війни вже у теперішньому її розумінні мали знати (вже у 500 р. перед Хр.) китайці. Вона була спрямована на моральний розклад ворожої держави у мирний час. В Європі першою спробою філософічно обґрунтованої системи для методичного стосування психологічних засобів треба вважати працю Макіявеллія «Il Principe» з 1513 р.. Першою державою, що присвоїла собі китайські і макіявелівські методи психологічної зброї була царська Росія. З успіхом стосувала її Катерина II у відношенні до Польщі (омотання Понятовського), знаменито розвинув ці теорії Ленін, світовий маштаб надало їм політbüro і Сталін. Зрештою, в Європі користувалися цією зброєю абсолютистичні і тоталітарні імперіялізми.

Першим теоретиком психологічної війни в Німеччині треба вважати проф. д-ра Павла Рорбаха; Гітлер, Геббельс, Розенберг являються її континуаторами й реалізаторами.¹

В США і Великій Британії досліди над психологічною зброєю ведено під не кутом політичного інтересу, а наукового, почерез соціальну психологію і психотехніку; звідси їхні починають цікавитися ними політики і військо. Створення Труменом «Ради психологічної стратегії» вказує на те, що США надають серйозної ваги психологічній зброї та її стратегічному застосуванню. Та вже про якусь систему психологічної війни у цих країнах, ще годі говорити.

Мета, засоби й методи психологічної війни

У вступі ми подали загальну мету, яку ставить собі психологічна війна; тепер постараемося докладніше її спрєцизувати.

Метою офензивної психологічної війни є спаралізувати та обезвладнити волю противника до спротиву. **Метою** дефензивної психологічної війни є втримувати власний народ і союзників у постійному психічному підйомі та піднести їх бойового духа для боротьби з ворожою акцією, спрямованою на заламання нашої ідеології чи нації.

Засоби, що ведуть до осягнення цих цілів, можна поділити на такі роди духової зброї:

1. **цропагандивна,**
2. **обичаєва** (деморалізація і дезорганізація),
3. **диверсійно-терористична,**
4. **ідеологічна,**
5. **наукова.**

Названі роди моральної зброї можуть мати дефензивний або офензивний характер, можуть

бути застосовані в тактичному, або стратегічному маштабі. Кожний рід моральної зброї має свої окремі методи дій. Основна іх прикмета це діяльність, спрямована на те, щоб увести противника в блуд, себто: або обманути його, або здезорієнтувати, заскочити, застрашити, словом, так психічно »обробити«, спараліживати його, щоб можна було »взяти його голими руками«. Теорія ще не створила системи практичного оперування всіми моральними засобами нації, як це є у воєнній штуці, або у господарській політиці; немає ще окремої моральної стратегії, тому в публіцистиці кожен із названих моральних засобів має свою методу дій. Звідси такі окреслення, як: »ідеологічна війна«, »пропагандивна війна« і т. д.

Однак ніхто не заперечить потреби одноцілого плану дій, координації та співдії тих усіх родів моральної зброї. Справа виділення моральної зброї у в окремий рід зброї із окремим найвищим командуванням в окремих державах так чітко ще не проведена, як у військовій справі; тому питання співвідношення моральної зброї та її організації треба розглядати у кожній державі окремо, — а ще тим більше, що поняття психологічної війни, як самостійного явища, зовсім нове.

Характеристика поодиноких родів моральної зброї

На перше місце зі всіх родів зброї висувається **пропаганда**, під якою розуміємо суму засобів, спрямованих на вироблення опінії власного або чужого суспільства, на викликання згори заплянованих настроїв (не мішати в поняттям інформації!). Пропаганда послуговується такими групами засобів: а) радіо, радіотелевізія, б) кіно й театри, в) преса, г) література й письменство, г) музика й спів, д) мистецтво (малярство й різьба).

Пропагандивна зброя може мати дефензивне й оффензивне застосування. Пропаганда застосована до внутрішнього вжитку, повинна поборювати ворожу пропаганду та скріплювати моральні сили, власного народу. Зовнішня пропаганда наставлена переважно на заламання моральних сил противника. Ясно, що, як кожна бойова зброя, так і моральна зброя має свої засади дій, свою індивідуальну тактику і від умілого її застосування дає позитивні або негативні висліди. Характеристичною її прикметою є потреба індивідуального і національного підходу до народу, супроти якого вона має бути вжита. Пропагандивної зброї можна вживати у тактичному і стратегічному висягу. Властаива роль пропагандивної зброї у тотальній війні припадає на етап холодної війни. Вістря пропагандивної зброї можна спрямувати на широкі маси, або на поодинокі верстви чи навіть особи. Вона повинна постійно впливати на уяву та створювати сугестію. Пропагандивні кличі повинні бути старавно підбираючи до суб'єктивних поглядів. Ці-

леспрямованість і еластичність це основні вимоги, які ставить індивідуальна тактика цієї зброї. Фаза холодної війни надається передусім до оффензивної пропаганди тому, що її можна добре підготовити й керувати. У фазі »бліскавичної війни«, яка творить перший удар у загальній війні, психологічна зброя вибивається на перші бойові позиції. У військовій організації пропагандивна зброя має своє окреме місце поруч інших родів моральної зброї.

Другий рід моральної зброї це **обичасва зброя**. Сюди належить цілість деморалізаційних і дезорганізаційних засобів. Деморалізацію можна проводити чи то поміж поодинокими особами, групами, урядом, чи то спрямовувати її вістря на цілий народ. Засобами тут служать: підкупство властей, поширювання порнографії, розпусти тощо. За дефензивну зброю тут слугить добре поставлена моральна й соціальна опіка держави, або державних, церковних і громадських інституцій. Окремий рід моральної зброї творять **засоби диверсійно-терористичної дії**. До оффензивних і дефензивних засобів цієї зброї належать: організація розвідки, п'ятих колон, саботажних диверсійних груп, індивідуальний і масовин терор (система розвинена в ССР).

Наукова зброя — це окремий рід моральної зброї стратегічного застосування. До оффензивних засобів можна зарахувати творення шкідливих нації теорій і доктрин: філософічних, економічних, правничих, суспільних тощо. Приклади: критика державного устрою (напр. як »гнилої демократії«), ширення безбожництва, расизму, розпалювання боротьби класів, підсичування партійної боротьби і т. д.

Ідеологічна зброя — має велику ударну силу у революційно-визвольних війнах. Вістря цієї зброї спрямоване на ідейне заламання політичного руху та його діячів, на ідейно-політичну компромітацію перед широкими масами.

Повну характеристику й оцінку моральної зброї вичерпно подати годі. Йдеться тут про моральну зброю, дія якої лежить у моральній площині, не легкій для провірки.

Ділянка політичного і морального думання, що являється наріжним каменем філософічного учасливлення людства, потрапає у повені трактатів і студій, що творять широкі форми думання, отже мають не тільки об'єктивізм але й суб'єктивізм думання. Те, що нам видається »життєвою правдою«, для інших може бути фікცією. Тому повна оцінка моральної зброї скоріше належатиме до філософії.

Вже із сказаного читач може виробити собі погляд на важливість моральної зброї у боротьбі. Ми з'ясували значення моральної зброї у т. зв. »політичній стратегії«, яку стосують найвищі державні інституції в моральній оффензивній війні проти ворога, та значення цієї зброї у державній моральній дефензиві.

Збройні сили в часі холодної війни подібно виставлені на діяння моральної офензиви ворога, як і цілий народ, однак дефензивні засоби є інші: збройні сили мають окремі військові чинники для боротьби з діянням ворожої моральної зброї. Організація кожної модерної армії бере до уваги вагу моральної зброї і вже у її структурі є відповідні інституції дефензивного й офензивного характеру, що пею керують. Тут вкажемо тільки на деякі збіжні цілі. Такою справою є насамперед військовий моральний вишкіл молоді, вплив оточення, поведінка війська супроти населення. Окремою ділянкою буде вивчення військової психології, моральне приготування до війни, моральні засоби втримати мораль у війську тощо.

Співвідношення психологічної війни до збройної

Вже Клявзевіц, що ще не знав поняття «психологічної війни», тільки «моральні потенції», поставив такі тези:

1. »Найкраща стратегія—це завжди бути дуже сильним, насамперед — взагалі, а далі — на вирішальному пункті« (розділ »Зосередження сил«).

2. »Війна, це тільки частина політичних відносин, а зовсім не щось самостійне... (розділ 6. »Війна е інструмент політики«).

3. Війна е знову справа цілого народу... Засоби, пущені в хід, не мають видимих меж... моральні величини належать до найважливіших елементів війни—(розділ: »Елементи стратегії«, »Моральні величини«). Ці основні моральні потенції — таланти полководця, воєнна хоробрість армії і дух народу (розділ: »Основні моральні потенції«).

В тих тезах Клявзевіца є визначене місце психологічної війни між збройною війною та політикою. Далішим теоретичним розгорненням думки Клявзевіца про моральні потенції є постулати Людендорфа (»Війна і політика«— „Kriegsführung und Politik“) та Дельбрюка („Geschichte der Kriegskunst“) про конечність застосувати не тільки зовнішню але й внутрішню політику, як вирішні фактори у війні. На основі тез Клявзевіца проф. д-р Павло Рорбах виступив із власною теорією психологічної війни. Стоячи в першій світовій війні (1914—1918 рр.) на чолі »Центрального бюро зовнішньої інформації« в Берліні, він переконався, що моральна зброя може бути дуже грізною офорензивною зброєю в боротьбі з ворогом. Він перший дав систему психологічної тактики в обороні і в офорензиві. Від цього походить думка, що предметом знищення у війні повинні бути не тільки збройні сили, але й цілий народ. На народ можна діяти не тільки фізичними засобами знищення, але й моральними, — себто вести психологічну війну. На погляд Клявзевіца теж і Ленін створив самостійну стра-

тегічну концепцію війни, у якій моральна зброя має важливе місце. У творі »Війна й революція« Ленін окреслює співвідношення моральної війни до збройної приблизно так: »Найкращою воєнною стратегією буде тоді, коли воєнні операції відкладе до часу, коли моральний розклад ворога уможливить, або облегчить вимірити зброєю останній смертельний удар«. Основною моральною зброєю він уважав використання наявної боротьби клас. Ленін, виходячи з погляду Клявзевіца, що війна »складається з насильства, як первісного свого елементу, ненависті й ворожнечі, які слід розглядати, як сліпий природний інстинкт, із гри імовірностей і випадку, що робить її вільною душевною діяльністю, з підпорядкованості її як знаряддя політиці, завдяки чому вона підпорядковується простому розсудкові«, та, що »перша з цих трьох сторін стосується більше до народу, а третя до уряду«, він викладає цілу теорію про революційні засоби і методи політичної боротьби з капіталістичним довкіллям на народ, уряд, військо, як стратегічний предмет; метою цієї боротьби має бути панування пролетаріату на цілому світі.

В діяльності ССР — і то у внутрішній і зовнішній практиці — засоби і методи психологічного обезвладнення противників мають загальне застосування. Преса, кіно, театр, радіо, література, ідеологія, наука, релігія, індивідуальний і масовий терор, це постійний арсенал психологічної зброї, якою ССР веде дефензивну, щоб втримати партію при владі, та офорензивну, щоб поневолювати й боротися, з іншими націями, війну у всіх її видах. Різниця тільки в натуці, неоднаковій в окремих фазах. Таке співвідношення психологічної війни до збройної зустрічаємо тільки в ССР і в тоталітарних режимах. Заходові чужі такі прийоми психологічної війни і він її веде з інших позицій та іншими методами. Захід не знає такого тотального включення моральних засобів ані до політики, ані до війни. На це не надається ані державна структура західніх країн, ані національна психіка, ані моральний стан народів. Захід знає тільки дефензивну психологічну війну.

Щоб основно вичерпати тему, треба б ще подати організаційну структуру цілого апарату, що веде психологічну війну. Але це зробити не легко. Напр., в ССР — тому служить ціла державна система, в інших державах служать тому окремі приватні або державні інституції.

Ми старалися з'ясувати психологічну війну, в її найвищій формі: у плянах тоталітарних режимів, проти яких саме спрямована наша боротьба, і від чого залежить і наш плян оборони.

Д. К.

Організація боротьби проти червоних партизан у запіллі 6-ої нім. армії в 1942 р.

При галасі, що його підніяли білоросійські емігранти з приводу ідентифікування державним секретарем СНІА Діном Ечісоном большевицької політики із традиційною російською, надали аргументи, що, мовляв, німецька „розенберговиціна“ програла останню війну із ССР саме тому, що ставила собі метою розчленувати Співдружницький Союз на національні держави. Як на ділі виглядала німецька „розенберговиціна“ на одному із відтінків українсько-німецьких взаємин в останню війну, ілюструє стаття нашого співробітника, одного із очевидців описануваних подій. Звичайно, при такій „постановці національного питання“ німці виграти не могли.

До самого перебігу описаних тут подій від себе можемо додати, що нам відомі на Україні численні випадки в останній війні, коли після того, як виявилися справжні німецькі цілі щодо України й українців, большевики при відвороті 1941-2 рр. зилишли тут своїх агентів із єдиним завданням: втишнитись до праці в німецькі окupaційні установи та виконувати із безоглядною суворістю супроти населення всі накази й інструкції німців.

Можливо, що й доля „скорих відділів“ на Харківщині це наслідок такої східної большевицької тактики.

Не виключене, що такої тактики вони не зречуться і в випадку, якщо б інше раз повторилися події з 1941 р.

Від Редакції.

Із зайняттям Харкова 24/25. 10. 1941 р. німецька 6-та армія, просунувшися далі на схід і обсадивши лінію приблизно по Білгород — Із'юм, приготовлялася до перезимування. Ця лінія згодом ззнала деяких відхилень то в одну то в другу сторону, але за війнятком поважнішого бульшевицького влому в районі Балаклії, Із'ому, Барвінкової з обсадженням важливого залиничного вузла Лозової, а який в травні 1942 р. послужив вихідними становищами у відомій офензиві маршала Тимошенка, ця лінія втрималася аж до початку німецької оfenзиви в червні 1942 р.

Вже в кінці листопада та особливо в грудні 1941 р. командування 6-тої армії було примушено подіями на своєму лівому крилі призадуматися над способом зорганізування боротьби проти червоних партизан у своєму запіллі. Першим поштовхом для цього послужила саботажна акція на единому шляховому сполученні Полтава-Харків близько Високополя, далі озброєний напад більших розмірів у Лебедині (на північний захід від Харкова) та головно незвичайно сміливо й спритно проведений атентат в самому ж таки Харкові на штаб 101-ої піхотної дивізії, що відбувся на межі грудня 1941 та січня 1942 р. Тут за допомогою «інженера по центральному огріванні» в будинок, де містився штаб, пропачковано й закладено вибуховий матеріал. Одного дня біля 9-ої вранці, коли всі старшини штабу враз із командиром дивізії ген. Бравном війшли до праці, стався жахливий вибух: увесь будинок розвалило, ті ж, хто в ньому тоді був, загинули. Треба знати, що 101-а піхотна дивізія належала до кращих у складі 6-ої армії. Від Пере-

мишля аж до Харкова була вона без перерви на фронті.

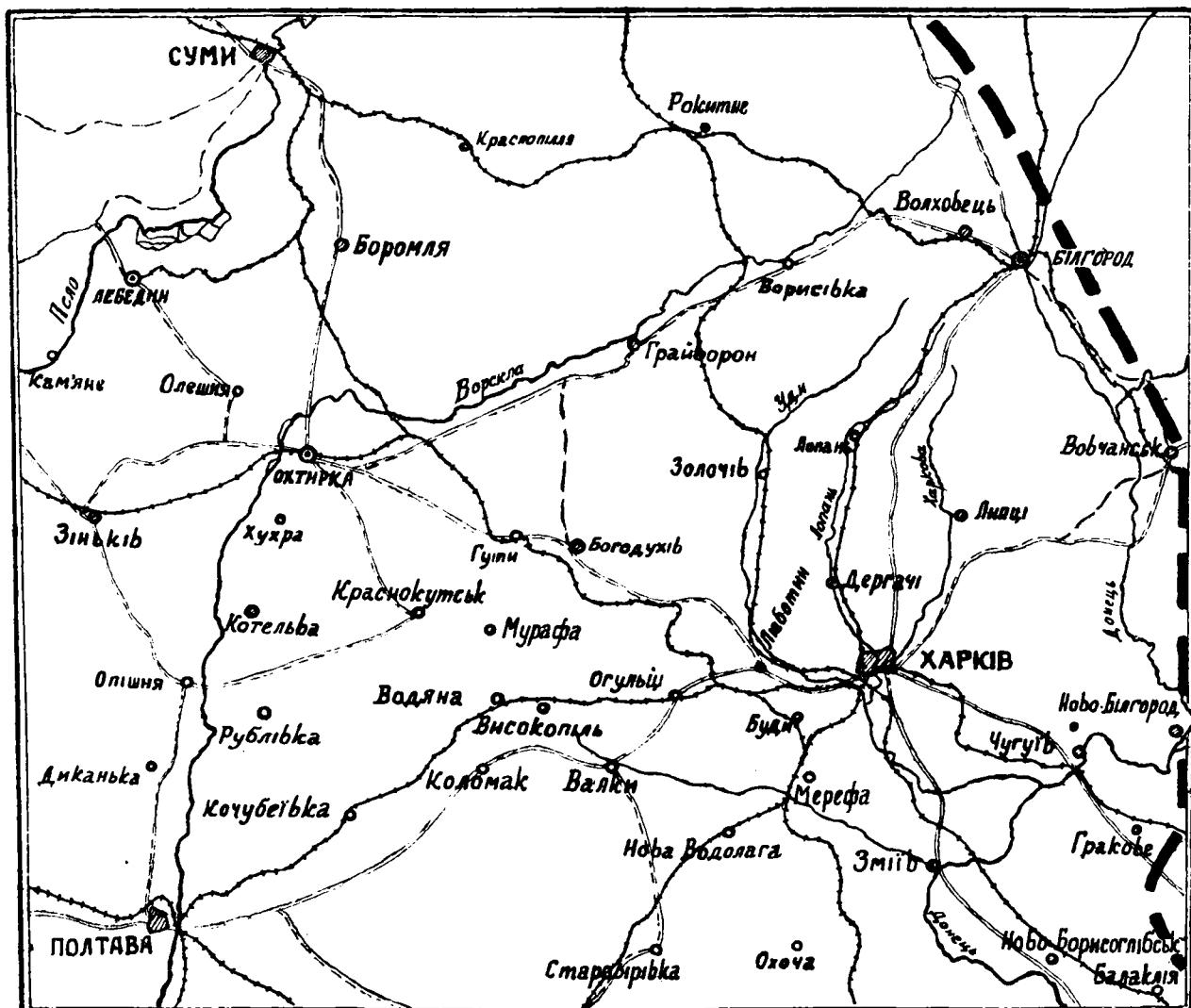
На нараді що, відбулася у штабі армії в Полтаві, був прийнятий із деякими змінами плян поборювання бульшевицьких партизан, що його випрацював пор. М. К. Йшлося в ньому про те, щоб зорганізувати добре озброєні скорі віddіli („Schnelltruppen“) з місцевих українців із власними командирами, добре їх здати, забезпечити харчами та наладнати поміж ними якслід зв’язок (дорогою зголосувань). Ці віddіli мали б зорганізувати в дальшому власну розвідувальну сітку, яка постійно стежила б за рухами та починами ворога, «прощивала б» його сітку й віddіli своїми людьми і таким чином постійно була б інформована про його наміри. Скорі віddіli зорганізували б у цілому запіллі по місцях свого постою пункти зголосувань („Meldekopf“-и), які були б пов’язані радієвим та телефонним зв’язком із центральним пунктом зголосувань („Zentralmeldestelle“) в Харкові, як теж і поміж собою. Німецьке командування в засаді погодилось на цей плян, але відмовилося дати цим віddіlam свободу діяння, як і власних командирів. Командувачами мали бути німці, члени Вермахту, українці ж лише їхніми заступниками. Та вже зовсім неповажно ставлено проблему озброєння таких віddіli: німці вимагали, щоб віddіli постійно озброєні не були; зброя мала бути складена при пунктах зголосувань і мала ви даватися віddіlam лише в випадку потреби. Це бевзглазда було змінено доволі скоро. Причиною послужила така подія: в супроводі українців німці поїхали декількома автомашинами на колгосп біля Мерефи (на південні від Хар-

кова) щоб там щось «зорганізувати». В колгоспі прийшлося їм заночувати. Яке ж було вранці їхне здивування, коли вони, дивлячись крізь вікно, побачили на дворі повно закутаних у якесь лахміття, із обмотаними в мішки і шмаття ногами (були сильні морози) полонених червоноармійців. Їхне здивування іще збільшилось, коли вони побачили, що ці «полонені» озброєні та й то не лише гвинтівками й кулеметами, але мають навіть гармати,

Всіх німців змісця розстріляно. Цивілістів-українців взято »до армії«. Лише двом українцям вдалося вирватись і повідомити про це в Харкові. Цей червоноармійський відділ налічував біля 360 чоловік. Як пізніше устійнено, він був однією із решток розбитих восени 1941 р. під Вірянськом советських армій. Йому вдалося пробитись на південь аж до Харкова. День перед тим, заки він прийшов на колгосп б. Мерефи, перейшов він між Люботином і Високополем лалізничий шлях Полтава-Харків, заскочив до містечка Валки, де знищив невеликий

німецький поліційний відділ, набрав харчів і всього, що взяти далося, і подався в східному напрямі. Від Мерефи він подався в південно-східному напрямі на Зміїв. Там в лісі його згодом оточено і після двох днів бою знищено. Саме цей відділ, появившись неочікувано близько Харкова та нанісши німцям чималих втрат, і причинився до приспішеного організування українських скорих відділів уже з постійним їхнім узброєнням.

Ці відділи стаціонували по селах і містах і були різної сили — від 20 до 200 чоловік. Відділ у Грайвороні був найсильніший: він налічував 240 людей. Всіх відділів було чи не 15. Озброєні вони були советськими гвинтівками, автоматами й ручними гранатами. Деякі з них, як от у Грайвороні, Охтирці, Богодухіві, мали кулемети й гранатомети. Кожний із цих відділів творив т. зв. пункт зголошувань. Пункти зголошувань поділялися на головні (Грайворон, Охтирка, Богодухів, Гути, Люботин, Нова Водолага) й побічні. Всі вони під-

Харківщина район діяння в 1942 р. українських „скорих відділів“ у запіллі німецької 6-тої армії, що несповна рік пізніше була знищена большевиками в сталінградському кітлі.

лягали Центральному пунктів зголошувань у Харкові (Сумська 42) і втримували з ним радієвий (Грайворон, Богодухів, Охтирка) та телефонний зв'язок (Гути, Яблонне, Довжик, Дергачі, Високопіль, Валки, Нова Водолага, Люботин, Коломак). Решта ж користувалася курірами до найближчого пункту. Така організація функціонувала дуже добре.

Пам'ятаю, одного вечора наспіло зголошення в Яблонного, що в 5 ти кілометрах на схід від цієї місцевості устійнено відділ партизан силою в 18 чоловік, який пряме на південний захід. Негайно радіем повідомлено пункти зголошувань в Богодухові, Грайвороні й Охтирці. Ще тієї ж самої ночі біля 4-ої години скорий відділ із Богодухова віднайшов партизан близько залиничого шляху на південний схід від Яблонного і злікідував їх, захопивши при тому три «язики». Був це відділ параптистів, що ще навіть не вспів на цьому терені «загрітися» (попередньої ночі їх щойно скинено) і мав різні завдання в терені поміж Харковом та Полтавою.

Великим успіхом було теж вислідження і розбиття сильного відділу большевицьких партизан поміж Лебедином і Охтиркою. До цього відділу були теж «прошиті» свої люди, що докладно інформували про кожний ворожий крок. Все ж таки при бойовій зустрічі із цим відділом між Кам'янним і Камишем, в якій брали участь відділи із Охтирки, Богодухова і Гут (разом біля 220 чоловік), останні мали чималі втрати (напр. відділ із Гут із своїх 40 людей втратив аж 16: всіх втрат було біля 25 чоловік). Советський відділ, що був також однією із решток від Брянська, прийшов аж у околиці Лебедина в силі б. 230 чоловік. В цьому районі, на північний схід від Лебедин, він був підкріплений параптистами на 300 чоловік. Майже всі вони в бою під Кам'янне-Камиш зажинули. При житті залишилося лише декількох ранених. Цікаво, що аж 26 людей із цього відділу, і то самі росіяни, покінчили самогубством. Невясненим залишилося, як партизани відкрили наших «прошитих» людей: двох іх після бою знайдено пов'язаних і застрілених.

Найбільшим успіхом було викриття советської радіовисилки, що містилася в Богодухові в одного німецького полковника «за пазухою». Той мав любовницю, 15-річну дівчину, і переселив її до себе мешкати. Вона ж на гориці хати примістила малу радіостанцію і зголошувала до вороніжа, що їй подавали агенти і що сама вивідала. У Вороніжі була центральня, звідки большевики керували всіма акціями на Харківщині. Ця дівчина «на пораду» своїх людей Богодухівського відділу викликала з Вороніжа на побачення одного старшого лейтенанта, що прилетів літаком і зловлені прислужився до викриття верхівки советської розвідки на Харківщині, включно до її керівника, майора Маслова. Німецький полковник, що так чудово «тінів» дівчину з радіовисилкою, застрілився.

Запілля 6-о армії майже виявич ищеноїд большичицьких партизан. Якщо вони ще десь появлялися, то хіба на північному заході в околиці Сум, отже поза засягом дій скорих відділів. Після цієї чистки терену відношення німців до українських скорих відділів стало остигати. Виринали проекти перетворити їх на сотні — «гундершафт-и», тощо. Причиною цього охолодження було те, що німці їх більш не потребували. Принаймні німцям так здавалося. І тут показалася вся їх брутальність. Десь з початком квітня 1942 р. вони спровокували спровокували заздалегідь підготовлений інцидент у Грайвороні. Що якраз у Грайвороні, то це теж не припадково. Там був числово найсильніший, найкраче вишколений і узброєний відділ.

Одного передпологудня віділ вправляв під лісом у двох кілометрах від міста. Нараз із лісу посиались стріли з кулеметів та з гранатометів. Відділ негайно зайняв оборонні становища і післав повідомлення до міста про напад партизан. Але з міста вже надходили панцирники і відкрили вогонь по... українцях. Ті зразу думали, що тут якесь непорозуміння, але в дальшому відзначали, про що йдеться... В цій жахливій бійні українці боронилися зачвято. Загинули майже всі. Командувач відділу, що його арештували коротко перед акцією на квартирі в Грайвороні, був поставлений ще того ж дня «під суд». Його обвинювано в «підготові й виконанні нападу на німецькі збройні сили» і негайно повішено на міській площі.

Водночас подібно зліквідовано й інші скорі відділи. На щастя, в інших місцях ця ліквідація не вдалася так, як у Грайвороні: багато людей врятувалося втечею в міста, або в ліс.

Із різні в Грайвороні в живих залишилося лише 4 людей та ще понад 30-тих, що не були на вправах.

В Гутах усіх людей завантажено в тягарові авта й відвезено в невідомому напрямі. В інших пунктах зголошувань врятувалося до 60% людей. В Богодухові стало відомо про подію в Грайвороні ще ввечері того самого дня. Це уможливило майже всім людям врятуватися, бо вже вночі з'явилось в Богодухові німецьке «зондеркомандо».

Про долю грайворонського скорого відділу знаю з оповідань його члена, українця з Чутова, колишнього лейтенанта ЧА, що врятувався втечею до Харкова, тримаючись засади, що під лямпою завжди темно.

Така доля стрінула з весною ці скорі відділи, що добилися були впроровж доволі короткого часу існування чималих успіхів в боротьбі з червоними партизанами. Годі вже сьогодні з пеєностю ствердити, скільки при їх жорстокій ліквідації заважив виключно німецький «інтерес», а скільки зручна робота большевицьких агентів.

Російський Генеральний Штаб

Прусія взірцем для військових реформ у Росії.

Як багато інших російських установ, і російський генеральний штаб бере свій початок від часів царювання Петра I. І тут він виразно взорований на західно-европейських зразках, спочатку шведських і німецьких.

1701 р. при організуванні вищого командування армії Петро I наказом вперше назначив генерал-квартирмайстра. Військовими Статутами з 1716 р. — на шведський і німецький лад — він же змінив дотогодчу російську військову організацію й процедуру.

Характеристичною прикметою пруського, чи попередньо бранденбурзького штабу було те, що генерал-квартирмайстер став тут відігравати роль найважливішого старшини штабу, а його штаб став властивим генеральним штабом.

Саме й цей стан відбився у Військових Статутах Петра I., не зважаючи на те, що зрештою базою ім послужили шведські взірці. Від генерал-квартирмайстра В. Статути вимагали, щоб він був «хоробрий і розумний, виправлений в географії і фортифікаційній штучі, бо ж він має плянувати марші й вибирати місце на польові та постійні фортифікації. Він повинен добре знати свою власну й ворожу армії. Під час походів він повинен знаходитися враз із своїми підчиненими в авангарді, чи то в передньою сторожею». Згідно з тим російський генерал-квартирмайстер, як і його прусський взірець, мав оперативні й розвідкові функції в додатку до традиційних інженерних обов'язків. Майже 300 років таке поєднання оперативних і розвідкових функцій характеризувало квартирмайстра пруського й російського штабів.

Щоб підвищити кваліфікації своїх старшин Петро I оснував 1700 р. в Москві «Школу наукації й математики», на чолі якої став шотландець Генрі Фаргварсон. 1715 р. її перенесено до Петербурга й перезвано на «Военно-морську академію». Ця школа причинила радше до вишколювання старших запільних служб армії. Властиву ж військову школу відкрито вже після смерті Петра I 1730 р. 40 років від його смерті аж до коронації Катерини II ніяких прогресивних змін у військовій організації Росії не зроблено. Подібно як роки занепаду прийшли в Прусії після смерті Фрідріха Великого, чи то в Франції Наполеона, подібно в Росії після Петра I.

Гвардійські полки, куди належали виключно дворянини, набули впливу при вирішуванні й невійськових справ. Від впливу цих мілітарних кругів визволилася Катерина II, доречі, ними ж таки винесена на престіл. Її агресивна закордонна політика (війни з Польщею, Туреччиною) мусіла спиратися на війсь-

кову силу. Це в свою чергу вимагало й відповідної реорганізації штабу. При цій реформі знову взято за взірець прусську армію. Помічним для цариці тут був німець ген. Теодор Баур. Замолоду вступивши до війська, служив він був у геській армії, що була під прусським впливом. 1769 р. поступив він на службу в російській армії. Тут була недостача на розумних, вишколених і досвідчених штабних старшин. Тут Баур став генералом у штабі. Ще того ж року він причинився до російського успіху в 1-ій турецькій війні, служачи як генерал-квартирмайстер 1-ої російської армії. Вже 1770 р. предклав він план далекосяжної реорганізації російського генерального штабу, опертій на прусській доктрині, і прийнятий 1: 3. 1772 р.

На штаб складалися всі старшини від головного командувача до пресоса, що не повніли в даному часі якоєї полкової служби.

I надалі відділ генерал квартирмавстра був відділений від цього штабу. Назвовні це відзначувано окремими уніформами для старшин його штабу. Його організація залишалася незмінна, байдуже війна, чи мир. За прусським взірецем Баурів відділ генерал квартирмайстра ставав практично незалежним від решти армійської організації. Генерал-квартирмайстер мав право призначати людей у свою відділ незалежно від командувача армії. Одночасно для персоналу, підібраного для цього відділу, введено в часі миру під керівництвом генерал-квартирмайстра вишкіл для провідників колон. В дальному цей відділ генерал-квартирмайстра ставав генеральним штабом російської армії.

Після смерті Баура (1783) штабну систему децо відмінено: генерал-квартирмайстер втратив контроль над призначуванням людей до свого відділу і над їх вишколом. Надалі ж залишилося ідентифікування персоналу генерал-квартирмайстра із виконавцями функцій генерального штабу, зокрема ж сполучування розвідково-оперативної функції в руках генерал-квартирмайстра.

Баурові реформи штабу були поставлені в тінь славою Олександра Суворова (1730-1800). Геній Суворова полягав на вродженому провідництві, настоюванні на офензивних діях та на погорді для военного формалізму. Алеж мав він належне зрозуміння і для ролі штабу. Назаранні військової карієри виконував він постачальні функції, далі ж досвіду набув він у відділі генерал-квартирмайстра; згодом у своїх кампаніях в Італії спирається він деякою мірою на допомозі своїх штабних старшин. Його карієра проходила під його патронкою Катериною II та її наслідником Павлом I.

„Вперед — на Сибір — марш!...”

Павло, цікавлячися зокрема військовими справами, зразу після вступлення на престол проповідив реформу генерального штабу. Указом із 13. 11. 1796 відіслав низку старшин із штабу до служби в частинах. Така реформа замкненої в собі касти, звичайно, допомагає звільнити штаб від панівної кліки. Далі ж переформував він генеральний штаб у «Світу його величества для обов'язків квартирмайстра». Ця організація й надалі сповняла тіж функції, що відділ генерал-квартирмайстра.

Основними ділянками штабної праці уважалися рисівництво та землемірництво, зокрема ж виготовлювання мап. Як скримі штабні установи створив Павло «Рисувальну камеру його величества» та «Приватний склад мап І. В.». Як звеличник фрідріхіанських військововинникільних методів Павло розпочав програму прущення російської армії. Заведено нові однострої на пруський взірець (тісні штани, плащі, лякеровані чоботи, пудровані перуки з лентами). За найдрібніші порушення виданих приписів карав цар жорстоко (напр. полкові, що не задовольнили його під час паради, він мав скомандувати зразу: «Вперед — на Сибір — марш»). Найзважливішого опонента прущенню армії цар мав саме в Суворові.

Регулючи особисто навіть таку справу, як плян зайнять війська, Павло приписав так само і лісту обов'язків штаб. старшин. Суворов як польовий маршал всеупереч тим інструкціям вжив одного із нижчих штабних старшин як куріера для кореспонденції до Ст. Петербурга, а що викликало догани зі сторони царя. У висліді спору за компетенції командувача армією Суворов на власне прохання був звільнений із свого посту. На прохання ж Австрії, щоб Суворов командував австро-російськими силами у війні проти Італії й Франції, Павло відкомандував Суворова до Відня. Але австрійська пошана для індивідуального таланту Суворова не включала пошани для працездатності російського штабу: Суворову додано для помочі австрійський штаб, як теж переднято справу постачання для сполучених арій. Повертаючись 1800 р. до Ст. Петербурга з успішної кампанії, Суворов перед сліптурою іще раз попав у царську неласку після того, як цар довідався, що той не дотримувався його інструкцій щодо праці штабу...

Після вбивства Павла його син Олександр I відновив «Світу Й. В. для обов'язків квартирмайстра» — без постійного поповнювання старшинами і постійного її числа. 1803 р. налічувала вона 106 старшин, у наполеонській ж війні 1811 р. 152. Для підвищення кваліфікації штабних старшин деяке їх число — зокрема старшин, призначених для служби провідників колон — вислано в університет у Москву для технічних студій. Вони обмежувалися власне мапознавством і топографією. Цей технічний вишкіл штабних старшин тісно з'яв-

заний теж із діяльністю Московського Математичного Т-ва, заснованого заходами Миколи Муравйова, яке причинилося також чимало для вишколення штабних старшин.

Муравйов, вихованок університету в Штрасбурзі, із 1789 р. старшина російської флоти, підкликаний 1802 р. до армії, став шефом штабу дивізії.

Щоб перемогти великого корсиканця з його тактичною засадою концентрувати силу на критичному пункті бою в слушний час, його противники теж стосували той самий прийом. А це в свою чергу вимагало високого рівня праці штабу. Недоліки російського штабу, наслідки низького рівня освіти старшин, Муравйов бачив і тому, виступивши в 1815 р. із армії, віддався вповні навчанню військової штуки майбутніх штабних старшин. На власні кошти відновив він школу провідників колон, навчаючи в ній теорії й практики штабної праці. Вже в 1816 р. князь Волконський, начальник головного штабу поручив цареві студентів школи Муравйова до штабу генерал-квартирмайстра. Школа ця залишилася аж до 1826 р., згодом під керуванням його сина.

Чужинці керують розбудовою російської військової потуги

Під час і після наполеонських воєн російську армію залила хвиля чужинців старшин, що тут шукали більших можливостей для власної військової карієри. Короткий період (1812-4) на російській службі перебував відомий пізніше німецький військовий теоретик Карл Клівзевіц. Його вплив (зокрема його твору «Про війну») на російську військову думку власне аж посмертний.

Іншим видатним набутком російського штабу в тому часі був Антуан Анрі Жоміні, начальник штабу Наполеонового генерала Нея. На його непересічний військовий талант звернув був увагу ще Наполеон. Після миру в Тільзіті 1807 р. запрошуєвав його до себе на службу і цар Олександр. До російської армії вступив він однаке аж після бою під Бавцен 1813 р., коли його взаємини із начальником штабу Наполеона Бертє стали нестерпні. Жоміні мав чи не найбільші практичні військові здібності серед своїх сучасників. Дослідник класичної військової історії, він умів поєднати близьку теорію із її практичним стосуванням на полі бою. Вишколений у штабі наполеонівської армії він вирішно причинився до розвитку російського генерального штабу. Близький дорадник Олександра I, відогравав він визначну роль у практичних реформах штабу. Вже 1815 р. царським указом перетворено «Світу Й. В. для обов'язків квартирмайстра» на куди логічніший організаційно «Штаб Головної Квартири Й. В.». Начальником нового штабу назначено кн. Волконського, одночасно начальника відділу генерал-квартирмайстра. Окрім призначено підчинених йому: генерал-квартирмайстра (якому

підлягали справи маршів, квартир і військових операцій частин) і директора адміністративних справ (для персональних і фінансових справ, друкарні головного штабу, тощо). Генерал-квартирмайстрові підчинено окрему установу: Центральне Управління Генерального Штабу як оперативне керівництво армії. Тоді як Штаб Головної Квартири відігравав ролю, як порівнювати з іншими країнами, більше воєнного міністерства, то Центральне Управління Ген. Штабу було «властивим» генеральному штабом». Відділ же ж генерал-квартирмайстра доставляв засобів (людів) для виконування директив ЦУГШІ. Прусську систему відновлено тим, що генерал-квартирмайстер відзискував контроль над старшинами свого відділу, приділеними до Головної Квартири, корпусних і дивізійних штабів. Реформа ця наново надавала великої ваги постові грнерал-квартирмайстра.

1826 р. предклав Жоміні своєму вихованкові, новому цареві Росії Миколі I плян оснування регулярної школи штабу. Того ж року при Головній Квартирі 1 ої армії в Могильові відкрито школу штаб их старшин. 1829 р. після закінчення війни з Туреччиною назначена була комісія з Жоміні як головою для випрацювання докладного пляну академії старшин штабу, що її відкрито під керуванням ген. І. Сухозанета 28.11.1832. Під тим оглядом Росія спізнилася від Німеччини на 20 років та Франції 15 років, випередила ж штабний вишкіл Англії на 25 років, а США на 68 років. Ця Миколаївська Академія стала душою російського військового вишколу взагалі. Якщо проте штабна думка Росії не вибіглася на одне з передових місць, то причиною тут був незадовільний загальний рівень російських старшин.

Вже 1836 р. проведено організаційні зміни в штабній системі. Начальник Штабу Гол. Квартири дістав титул міністра війни. Міністерство війни включало в собі центральну штабну установу — Головний Штаб, якою директором був генерал-квартирмайстер. Сама вона поділялася на 3 відділи: 1-ий — закватування й пересунення частин, 2-ий — воєнної історії, 3-ій — фінансово-рахунковий. Перший і третій, як і домінуюче становище генерал-квартирмайстра, являлися продовженням організації з 1815 р. Історичний відділ займався не тільки збіркою документів, на його долю припадало збирати військово статистичні матеріали про чужі армії, отже радше — розвідкові функції. Крім того реформа торкалася й штабу корпусу і дивізій: командувачеві корпусу додавався штаб із 4 вищих і 4 нижчих старшин, командувачеві ж дивізії — із двох старшин. У воєнному міністерстві розрізнювало центральну штабну установу — «Главний Штаб» від решти корпусу штабних старшин — «Генерального Штабу».

Невдачі Кримської війни (1854-5) привели до дальших поправок в системі штабу в 1868 р.

В 1863 р. Миколаївську Академію штабних старшин назад піддано під контроль генерал-квартирмайста (1854-62 була вона під контролем царевича). Підвищено вимоги для прийому до неї: кандидати мусили відбути бодай 4 роки служби при частині. Реформи, проведені Олександром I, тільки в невеличкій мірі були змінені напередодні російсько-японської рійни.

Штаб Головної Квартири включену як окремий відділ в міністерство війни. Його начальник був безпосередньо відповідальний перед міністерством війни. Тут врешті російська думка відступила від прусського взірця. Начальник ШГК фунгував як заступник міністра війни у всіх військових справах. Він був відповідальний за вишкіл старшин генерального штабу і тісно пов'язаного з штабом Військового Топографічного Корпусу, далі мав нагляд над Миколаївською Академією, Військовою Топографічною і Кадетською Школами, призначав старшин до ШГК і розпоряджав їхніми авансами.

Російський штаб на початку 20-го ст.

Приписи з 1869 р. після змодифікування в 1903 р. передбачували поділ Штабу ГК на 5 відділів, по 1-2 підвідділи в кожному і з дальшою диференціацією.

1-ий Відділ Генерал-Квартирмайстра — займався організацією, ладом, постачанням, заквартируванням, операціями, вишколами частин і штабних старшин, наглядом над штабною академією, ба навіть такими неспорідненими справами, як навчання східніх мов для старшин, справами Сибіру, Приамурщини і Квантуньщини.

2-ий Відділ 2-го Квартирмайстра — займався розвідкою, її організацією, як теж логістичними справами. Розвідка зосереджувалася головно в Військовому Статистичному Відділі, що далі розпадався на дві секції: перша збирала, опрацьовувала, й розділювала військово-статистичні дані про Росію, друга займалася чужою розвідкою — із підсекціями окремих країн. Інша секція охоплювала архіви та бібліотеку військової історії. Okрема секція займалася вичислюванням статистичних даних дотично концентрації й рухів армії. Мобілізаційний підвідділ мав 2 секції, з яких одна займалася справами рекрутациї, резерв і ополчення в часі миру, друга ж побором людей, поповнення людських і кінських резерв в часі війни.

3-ий Відділ Загальної Служби — адміністративного характеру, займався справами призову, авансів, переносу й відпуску старшин, відзначень, військового судівництва та постачання армії.

4-ий Відділ Військових Комунікацій — займався плянуванням транспорту частин і військового матеріалу.

5-ий Військово-Топографічний Відділ — виготовляв і розподілював військові мапи.

Крім тих 5 відділів Гол. Штаб включав у собі ще 4 постійні комісії для координування функцій штабу. 1ша займалася справами організації й вишколу армії: її головою був начальник Гол. Штабу, а в її склад входило 5 генералів-голов згаданих відділів ГШ, Директор Миколаївської Академії і 10 інших генералів, назначених начальником ГШ. Інші комісії були: мобілізаційна, транспорту запасів і частин, і врешті комісія внутрішніх справ ГШ. За вийнятком останньої, головою їх був начальник ГШ, що таким чином міг завжди бути в курсі всіх справ ГШ й їх координувати.

З такою організацією штабу Росія вступила в війну з Японією, як і в 1-шу світову. Характеристичне тут, що оперативні й розвідкові функції уут, як і в пруській системі, передано генерал-квартирмайстрові. Водночас оперативні функції входили у засяг відділу квартирмайстра І-го й ІІ-го. Недоліком російського штабного думання колись, як і сьогодні ще, було занедбання логістики, постачання. Їх тут зміщано з персонально-адміністративними справами. Це боляче відбилося зокрема в Манджу рії й на західному фронті в 1-шу світову війну. Правильно зате поставлено справу розрізнювання оперативної й розвідкової ділянок штабу, як і питання координування різних відтинків праці штабу. Залишаючися позаду німецької чи французької, російська штабна система все ж випереджувала англійську й американську.

Згідно з приписами начальник штабу армії, корпусу й дивізій — на пруський взірець — набирав тут характеру помічника командувача. Командувач підписував власне тільки важливі накази, начальник же ж штабу мав право видавати інструкції за власним тільки підписом. Навіть якщо нижчий рангою, він у неприявності командувача з'єднання проводив нарадам командувачів нижчих частин.

У дійовій армії справжнім начальником штабу був генерал-квартирмайстер, якого бюро складалося із 4 відділів: оперативного, донесень, розвідки й топографічного, як теж із окремих штабних старшин, приділених для спеціальних завдань. Оперативний відділ займався приділюванням частин до підчинених з'єднань, будовою фортифікації, виготовлюванням наказів що до завдань частинам, пароль, та за квартируванням частин. Відділ донесень охоплював підготову звітів вищим властям про хід операцій, адміністрування персоналом генерального штабу в армії й ведення військового щоденника. Відділ розвідки збирав інформації про склад і розміщення ворожих сил, розшифровував ворожі «наміри», збирав географічні дані про театр війни, вів переслухування полонених, оцінював і поширював дані про ворога і врешті контролював звіти прескореспондентів, приділених до командування. Логістичні функції в армії припадали на долю начальника військових комунікацій, підчиненого беспо-

середньо командувачеві. До цього теж належали такі справи, як виготовлення плянів організації комунікаційних ліній, охорона запілля, втримування телеграфних служб, та управління окупованих теренів, як і нагляд над військовою жандармерією, стаціонованою в запіллі. Крім постачальних функцій до цього належала ще справа евакуації ранених та заряд вивезеним військовим майном. Таке пов'язання оперативних справ із постачальними мало за наслідок погану координцію обидвох ділянок. Ні штаб корпусу, ні дивізії не мали вже відповідних клітин начальника військових комунікацій. Російське воєнне мишлення передбачало штабну організацію тільки для армії. Функції начальника штабу й квартирмайстра штабу армії на нижчих щаблях (в корпусі, в дивізії) були з'єднані в руках начальника штабу.

Штабних старшин школила Миколаївська Академія: навчання зчаста поринало з теорії, з надто малою увагою для практики. Тільки вибранці-випускники проходили ще додатковий курс, що охоплював штабний вишкіл для заавансованих, а який спиралася вже куди більше на практичних самостійних працях курсантів.

Розвідка й постачання — хронічні боліячи російської армії

Серед причин російської поразки в японській війні однією з важливих була непрацевдатність штабу. Зокрема лихо була поставлена справа розвідки і постачання. У висліді поразки приступлено до реорганізації штабу: знову ж за німецькими зразками Генеральний Штаб підчинено безпосередньо цареві, аж поки 1907 р. Його передано назад міністрові війни. 1905 р. Ген. Штаб відділено від Головного Штабу. Гол. Штаб перестав бути верховним штабом, затримав власті тільки над персональними справами, адміністрацією козацьких частин і деяких провінцій в Азії. Ген. Штаб перебрав насправді функції Гол. Штабу. Нові приписи щодо Ген. Штабу видано 1914 р. як «Устав польового управління частинами в воєнний час», який став базою праці штабу царської і згодом із 1917 р. Червоної Армії. Згідно з ним штаб генерал-квартирмайстра надалі залишився властивим генеральним штабом: він поділявся на відділи: операцій, розвідки, загальний (комунікації і зв'язок, персональні справи старшин ген. штабу, справи відзначень), цензури, топографічний. І надалі начальник постачання був відповідальний безпосередньо перед начальником штабу генерал-квартирмайстра. Так само для корпусів і дивізій не передбачувано повних самостійних штабів. Кардинальним недоліком російської штабної праці і в 1-їй світовій війні була справа постачання (не передбачувамо напр. навіть таких речей, як польові reparaturni варстати гвинтівок чи гармат). Боепостачання артилерії й залізнична комунікація були слабими місцями російської воєнної машини. Як лихо працювали штаби,

можуть послужити такі приклади, що наприклад французький запит про бойові втрати відповідь прийшла аж після 4 місяців, два ж окремі звіти про стан армії в 1916 р. різнилися поміж собою аж на 2 мільйони. На низах однаке не бракувало людей, які не пробували б зарадити якось тому станові: тут і там при штабах армій організовано курси штабних старшин, щоб заповнити прогалини.

Царські старшини рятують „класичну“ (царську) доктрину для Червоної Армії.

Враз із старшинами, що масово зголосувалися до Червоної Армії (в серпні 1920 р. було в ЧА 48 409 старшин; Троцький заявляв, що в ЧА є понад 30 000 кол. царських старшин), прийшла в ЧАрмію й практика царських штабів. Ці старшини причинилися й до збереження тягlosti російської військової думки з попереднього періоду. Багато зноміж кол. царських старшин скоро добилося високих становищ у ЧА (як от С. Каменев, Васетіс, Корк, Шапошников, А. А. Свечін, і інші). Вони й причинилися до збереження засад воєнної доктрини у захистаній революцією військовій думці Росії.

Зразу ж звернено окрему увагу на вишкіл старшин і вже 14. 11. 1917 створено пост головного комісаря військово-навчальних заведень. Не зважаючи на вказівки з 1918 р. змодернізувати навчання, його вели давні інструктори й далі по-давньому.

Впродовж перших 13 місяців діяльності цього комісаря відкрито 105 військових шкіл під кого контролюю. Виникали домагання «нової революційної воєнної доктрини», однаке Троцький обстоював зв'язок із «класичною військовою думкою» (очевидно, царською). В грудні 1917 р. створено в рамках народного комісаріату воєнних справ (колишнього міністерства війни) «Всеросійську Колегію для Організації Робітничо-Селянської Червоної Армії», 8. 5. 1918 перевезану на «Всеросійський Верховний Штаб», начальником якого став А. Свечін, кол. царський старшина генерального штабу.

Політкомісар стежить за діяльністю „військових спеціалістів“

Недовір'я комуністичних провідників для кол. царських старшин в ЧА, бажання контролювати їхні кроки привели до створення в ЧА нового посту — військового комісаря — інновації в дотогоджаній російській військовій системі.

Політичні комісари з'явилися вже в перших місяцях існування ЧА, але ж перший наказ воєнного наркома, що окреслював їхнє становище і функції, датується 6. 4. 1918. Завданням їх забезпечити, щоб «армія не стала окремою річчю від усієї советської системи і щоб військова установа не стала гніздом змов, чи то знаряддям проти робітників і селян», далі ж глядіти сторожко за всією діяльністю

»військових спеціалістів« (царських старшин). Всю кореспонденцію дістають командувач і комісар спільно, як і спільно підписують накази; крім того комісар був відповідальний за скоре виконання наказів. З військової точки бачення це було нелогічно, бо ж комісар ставав таким чином співпартнером командувача. Восени 1918 Троцький стверджував, що комісар має право вмішуватися і в диспозиції командувача. Це становище комісаря ще скріпили постанови 8-го Конгресу РКП(б) з березня 1919 р., при чому обом ім: командувачеві й комісареві спільно передано й відповідальність за постачання. На практиці червоноармійці жили в населенні, і ще 1927 р. їхня щоденна харчова пайка була нижча за колишню довоєнну. Передача постачання в руки комісарів робила з останніх ще й членів штабу. Ті компетенції воєнних комісарів як співсигнатарів наказів і співвідповідальних за постачання потвердив і декрет із 15. 8. 1937 р.

Часово знесено було давні функції воєнно-політичних комісарів під час війни з Фінляндією 12. 8. 1940, щоб їх відновити зараз після вибуху німецько-советської війни, після початкових поразок ЧА, щоб »піднести мораль« війська. І знову вони набули не лише неоперативних функцій, бо стали знову співвідписувачами всіх наказів із правом не лише відкидати пляни командувача, але й накидати свої. Як же ж ЧА і далі терпіла поразки, в жовтні 1942 р. втрете знесено інституцію комісарів, щоб надати більше ініціативи командувачам. Комісарі ставали тільки помічниками командувачів у політичних справах. Щоб зберегти їх військовий авторитет ім надано військові ступні. Таким чином партія забезпечила за своїми людьми ключові позиції в армії. На практиці комісарі й так зберегли давній вплив на штабні справи.

Намагання завести в ЧА нові польові устави на місце царських зроблено аж 1926 р. Ворошилов назначив комісію у складі Тухачевського, Якіра, Уборевіча, Блюхера, Ейдемана і Прімакова, яка впродовж 2 років опрацювала нові устави. Всі члени цієї комісії в 1937 р. впали жертвами »чистки«.

Німці вишколюють советських генералів

Аж до 1935 р. советська військова думка залишалася під впливом німецької. Згідно з умовою поміж фон Зектом та Троцьким в 1922 р. Німеччина доставляла ЧАрмії інструкторів, за те ж могла користуватися советськими теренами для вишколу танкістів, артилеристів, лётунів, а що їй було заборонено Верайським договором. Сотні високих старшин ЧА щорічно висилано до Берліна на військовий вишкіл. На практиці то все советське вище командування брало в них участь. Скінчилася ця співпраця аж 1935 р. після приходу Гітлера до влади. Цей період тісної співпраці військовиків обидвох армій зазнайомив советські військові круги з німецькою післявоєнною штабною доктриною. Характеристичне для обидвох сторін,

що в них однаково применшено ролю генерал-квартирмайстра.

Від „революційності“ до традицій царської імперської армії

Польові устави ЧА з 1936 р. зміняли вже чимало з приписів початкового періоду. Штаб дійової армії складався тепер з таких відділів: оперативного, розвідкового, організаційного і зв'язку (що виконував чимало функцій комунікаційного характеру). Тилові служби, не бувши частиною властивого штабу, являлися основною логістично-планувальною установою. Крім того входили ще сюди командувачі різних родів зброї, щось як відповідник західніх — старшин-членів спеціального штабу. Основною зміною у стосунку до попередньої системи було скасування посту генерал-квартирмайстра: штаб підлягав безпосередньо начальникові штабу. Додано ще організаційний відділ. Відділ зв'язку виконував багато функцій давнього відділу донесень. Начальник тилових служб відповідав давнішому начальникові комунікацій з тим, що тепер його тісніше зв'язано із властивим штабом. Зміни ці являлися логічними поправками до попередньої системи. Крім того окрему увагу присвячено розвідці — слабій сторінці колишньої царської армії, а початково й ЧА. Тепер напр. дивізійну розвідку очолював шеф відділу, що мав такі обов'язки: виготовлювати й назначувати розвідкові завдання підчиненим установам (якщо цього не зробив особисто начальник штабу), виготовляти й передавати вгору домагання до повітряної розвідки, виготовлювати і втримувати ситуаційну мапу ворожих становищ, наглядати над зібраним і аналізою інформації про ворога — для начальника штабу і командувача, передавати інформації про ворога корпусові та нижчим інстанціям. У відрізенні від західніх армій розвідкові функції тут поділені поміж шефом розвідки та політкомісарем частини з тим, що останній займався більше справами контррозвідки.

У висліді дальшої реорганізації 1946 р. створено «Ставку» — головну квартиру верховного командувача, складену із 30-40 старшин ЧА (в тому й летунства) та воєнно-морської флоти, а які зрештою виконують і свої регулярні функції на місцях. Ставка становить собою дорадне тіло при верховному командувачеві із завданням виготовляти загальні стратегічні пляни. Подрібна розрібка цих плянів стала завданням Генерального штабу ЧА. Перед цією реорганізацією Ген. Штаб ЧА був відчинений Наркоматом оборони ССР; тепер підчинено його Ставці. Опрацьований Ген. Штабом за директивами Ставки оперативний плян подається верховним командувачем збройних сил ССР польовим командуванням.

Летючі штаби команди як засіб централізації командування Чармісю і як виручка у безініціативності нового типу совєтського командувача

Недостача штабних старшин в часі остан-

ньої війни примусила більшевиків створити «летючий круг» вищих командирів — штабних старшин при Ставці, яка їх і висилала до частин керувати більшими операціями. Такі команди, складом 2-5 старшин під керуванням якогось маршала, з'являлися від імені Ставки в деотичному командуванні відтинка контролювати проводжену операцію. Цю систему летючих команд і штабних груп стосовано й на нижчих ступнях керування: тут вони евфемістично звалися «командами зв'язку». Свідчило воно про недостачу відповідного числа здібних старшин, якими б можна було обсадити всі відтинки.

Так само зцентралізовано (чи то офіційно оформлено фактичний стан із часів війни) і командування всіх збройних сил ССР: дотоді під наркоматом оборони і наркоматом морських справ ССР, підчинивши їх Ген. Штабові Ставці. Розвиток тут подібний до американського (Сполучених Начальників Штабів). Ген. Штаб ЧА став тут таким чином генеральним штабом усіх збройних сил ССР — на німецький лад — знову з перевагою суходільних сил над іншими родами зброї. До половини листопада 1948 р. начальником штабу збройних сил ССР був марш. Ол. Маліновський, протегованець його попередника Шапошнікова. В березні 1948 р. був назначений міністром оборони Васілевський на місце Булганина. В листопаді 1948 його замінив інший молодий генерал — Штеменко.

Генеральний Штаб Збройних Сил ССР, або як працює мізок совєтської воєнної машини

Ген. Штаб Збройних Сил ССР охоплює сьогодні такі відділи: Головне Управління Операцій, Головне Управління Розвідки, Організаційне, Мобілізаційне, Зв'язково-Комунікаційне, Топографічне, Історичне Управління та Управління Укріплених Районів.

Головне У-ння Операцій це найважливіша установа ГШЗС ССР. І тут совєтське мишлення йде слід у слід за німецьким, підкреслюючи головно оперативні функції штабу, і всеу переч американській і французькій доктрині, що уважають інші ділянки праці штабу рівнорядними із оперативною. Головному У-нню Операцій додані зв'язкові старшини від різних родів зброї і служб, включно з тиловими, та наземними, морськими і повітряними силами.

Головне У-ння Розвідки — центральна розвідкова установа збройних сил.

Організаційне У-ння займається питанням організації військових сил.

Мобілізаційне У-ння відповідає за мобілізацію. Тут, між іншим, панує загально-європейський погляд про якнайскорішу мобілізацію людського матеріялу на випадок війни.

Зв'язково-Комунікаційне У-ння аналогічне до секцій донесень і зв'язку колишнього царського штабу дійової армії.

У-ння укріплених Районів відповідає за плянування військових фортифікацій в окремих теренах як теж має нагляд над частинами, що будують ці укріплення.

Історичне У-ння не тільки збирає історичні дані, але й виконує різні дослідницькі та аналітичні роботи. Воно тісно пов'язане з Ворошиловською Академією Ген. Штабу і має почерез свої звідомлення вплив на розвиток советської військової думки.

Інспекторат Ген. Штабу Збройних сил ССР, очолюваний марш. Л. Говоровим, контролює бойову готовість і боєздатність з'єднань збройних сил і підчинений безпосередньо Міністерству Збройних Сил.

Головне Політуправління ЗС це установа ВКП(б) для праці в війську, яка посідає власну автономну організацію внутрі військової структури із власними зв'язковими лініями вниз аж до батальйону. Ними користуються політичні комісари.

Друга незалежна від штабу (і то від відділу розвідки) і підчинена безпосередньо Міністерству Державної Безпеки установа це Головне Управління Контррозвідки «Смерш» (смерть шпіонам) — для ведення протирозвідки. ГУКР «Смерш» тісно співпрацює з Головним Політуправлінням і на нижчих ступнях пов'язане персонально навіть із політичними комісарями.

Як і за царя, вишкіл штабних старшин контролюється безпосередньо високим старшиною генерального штабу, зараз начальником штабу. Під його наглядом находяться головні штабні школи. З-курсна Академія ім. Фрунзе та Академія Генерального Штабу ім. Ворошилова — теж З-курсна (на рівні Военного коледжу США).

Теоретично всі три роди зброї: сухоільні, повітряні й морські сили поміж собою рівні, насправді ж сухоільні війська в ССР найважливіші. Безпосередньо Міністерству Збройних Сил підлягають: головні командувачі наземних, морських і повітряних сил, тилових служб, командувачі деяких технічних родів зброї і служб, адміністративного та інших відділів. Не ясне взаємовідношення командувача повітряних сил до командування далекопольотних сил, як і сил краївої повітряної оборони. Сучасною советською воєнною доктриною летунство уважається тільки допоміжним родом зброї.

Головний командувач наземних сил являється водночас начальником головного роду зброї — піхоти і має під собою Головний Штаб із 5-ти відділів (оперативного, розвідки, зв'язку, організаційного і бойового вишколу). Головний Штаб відповідає за розвиток загальної піхотної тактики й доктрини.

Внутрішня адміністрація кіннотою виконується начальником кінноти — марш. С. Будьонним. Два інші важливі роди зброї

— артилерія й танки, піддані під контролю Мін-ства ЗС, а Головний Штаб має тільки координаційні компетенції у стосунку до них. Цей аномальний стан це залишок із давнішого періоду — часів Нар-Ком-ату Оборони, який скупчував у своїх руках керування тільки наземними військами.

Морські сили зорганізовані так, що кожна з них має свою окремі власні установи, відповідальні за reparaturи й будову, як інші вузькодопоміжні інституції.

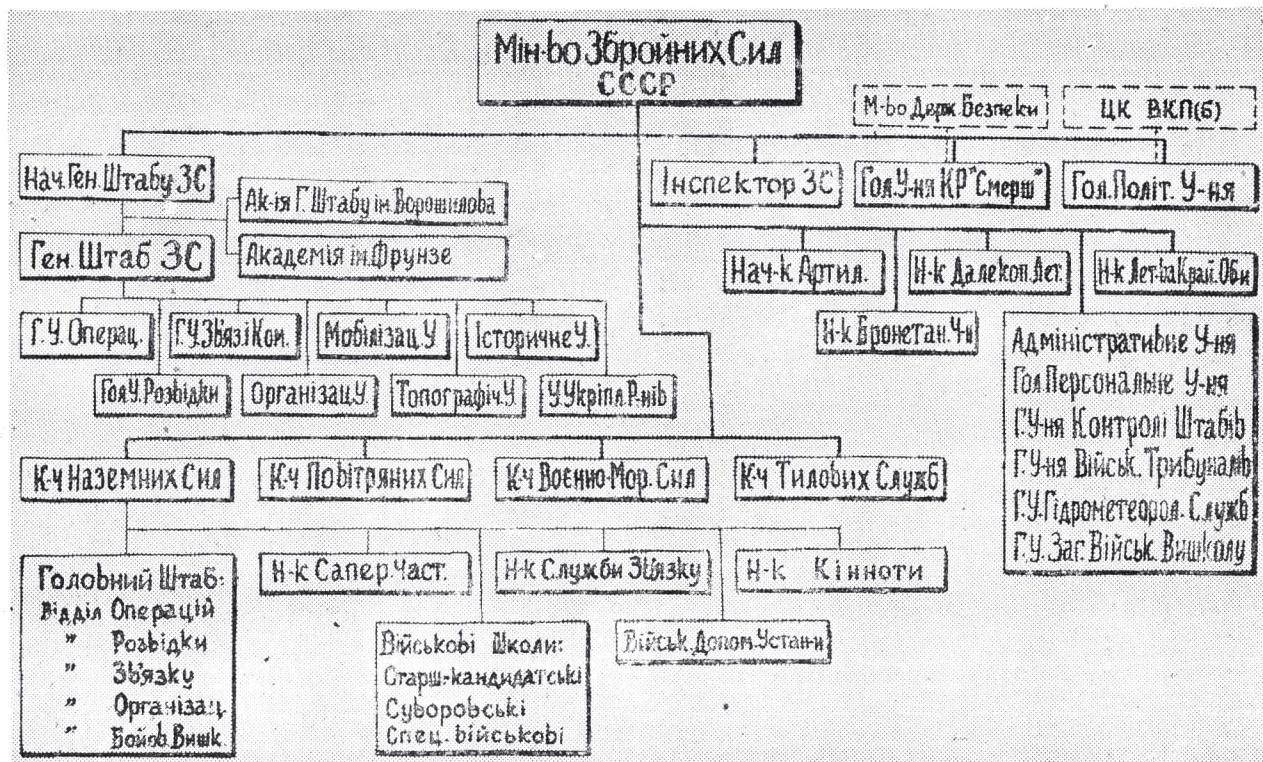
Основні сухоільні школи підлягають ко-мандувачеві наземних сил. Сюди належать старшинсько-кандидатські, »Суворовські« (ка-дескі) та різні спеціальні сухоільно-військові школи.

Установи, що їх діяльність стосується різних родів зброї і служб, підлягають Мініс-терству ЗС (як напр., Головне Персональне Управління, Головне Управління Гідрометео-рологічних Служб, Головне Управління Військових Трибуналів).

За царськими традиціями тилові служби не залежні від Ген. Штабу ЗС; іх начальник є на тих самих правах, що верховні командувачі наземних, повітряних чи морських сил. Під його керуванням знаходяться установи загального постачання, харчо- і кормо-поста-чання, медичні, ветеринарні, фінансові, зали-нично-транспортні, горючого, тощо. Його логістичні компетенції дуже широкі, почавши від безпосереднього пристарання по транспорт і видачу постачальних засобів. Його організація координує справу розрахунків за реквізіції окремих засобів, потрібних армії. Деякої коор-динації поміж тиловими службами і Ген. Шта-бом ЗС досягається приявністю дрібних зв'яз-кових ланок тилових служб в оперативному відділі. Це тільки частинно хіба направляє старий недолік непов'язаності логістичних справ із працею штабу. Таким чином советська штаб-на організація в часів 2-ої світової війни і зго-дом під багатьома оглядами тісно пов'язана з колишньою царською в часу після 1865 р. Постачання в ЧА і останній війні не дорівню-вало західноєвропейському, хоч було постав-лене порівняно на багато краще від у японсь-ку, чи то 1-шу світову війну. У відрізненні від царських часів немає зараз окремого кор-пусу старшин ген. штабу. Проте на практиці становище старшин, приділених до ген. штабу, і далі домінуюче.

Сухоільне мішлення штабної системи ССР

В часі німецько-советської війни Ген. Штаб ЧА в Москві безпосередньо щоденно контролював операції, видаючи постійно на ранок накази командувачам. Йому ж так само безпосередньо підлягав і підлягає штаб повітряних сил, у відрізненні напр. від їх незалежності в США. Це зрештою випливає і з сухоільного характеру ССР як держави. Відповідно до того й советські операції над Чорним морем в

останній війні характеризувалися невмінням в повні використати спроможності флоту при підтримці боротьби суходільних військ.

Суходільний характер останньої війни з німцями давав змогу Ген. Штабові ЧА з осідку уряду — Москви керувати операціями проти

ворога. Можна однаке сумніватися щодо повних спроможностей штабної системи ЧА внести поправки у свої методи і думання відповідно до вимог ведення війни проти неконтинентальної сили та протидіяти противникові, можутьному на морі і в повітрі.

Зреферував О. Ф.

Нова американська протитанкова гармата

Американська армія випробовує тепер на Кореї нову безвідштовхну гармату калібру 105 мм, спеціально придуману на те, щоб придати піхоті зброю великої потужності, спроможну пробивати опанцирення всіх відомих досі типів танків.

Її стрільно має засяг 7,5 км, скорість стріляння досягає 10 вистрілів на мінуту. Вага гармати, якої цівка довга на 4 метри, 350 кг. Її можна вмонтовувати на „джіпі“, як це видно на нашому рисунку.

Подав В. Г.

Випуск № 3

Вересень, 1948 р.

Рік вид. I,

З бойових дій УПА і збройного підпілля на українських землях під московсько-большевицькою окупацією

В першій половині 1948 р. визвольна боротьба українського народу проти московсько-большевицьких окупантів та їхніх українських агентів — українських большевиків, за відокремлення України від Росії та за побудову незалежної української держави з демократичним політичним та передовим супільно-економічним устроєм — далі триває.

В авангарді боротьби, як і до цього часу, йдуть Українська Повстанська Армія (УПА) та збройне підпілля. Мільйонні маси українського народу приймають якнайактивнішу участь в цій боротьбі, всіляко підтримуючи, з одного боку, революційно-збройну боротьбу УПА і збройного підпілля, і, з другого боку — ставлячи широкий, незвичайно завзятий опір московсько-большевицьким загарбникам у всіх галузях життя.

В результаті цієї боротьби на чималій частині території України панування московсько-большевицьких загарбників продовжує й надалі залишатися дуже обмеженим, вузьким. Всі свої "зарядження" на великий частині українських земель московсько-большевицькі загарбники реалізують тільки за допомогою нечуваного терору МГБ, МВД та їхніх спецвійськ, за допомогою терору озброєної адміністрації.

Як про це вже повідомлювало в попередньому Випуску (ч. 4), з причини важких умов для широкої збройної боротьби в обстановці миру та емведівської системи в большевицькому ССРУ, УПА, згідно з наказом Головного Командування, в переважній більшості районів своїх дій перейшла від форм масово-повстанської боротьби до форм строго підпільних. Суцільні відділи УПА продовжують ще діяти тільки у підкарпатських областях України.

Як боротьба УПА і збройного підпілля, так і боротьба широких народних мас проходить цілком організовано, під найвищим політичним керівництвом УГВР, при якнайактивнішій участі в цьому керівництві Проводу Організації Українських Націоналістів (ОУН) на Українських Землях.

Безпосередньою метою збройних дій УПА і збройного підпілля є: а) оборонити українські народні маси

перед терористичною, грабунковою та розкладовою політикою московсько-большевицьких окупантів, катати большевицьких гайдуків за їхні знущання над народом; б) не дозволяти московсько-большевицьким іноземцям міцно закріпитися на українських землях; в) боронити перед знищеннем та далі розбудовувати організаційні й морально-політичні позиції українського визвольного самостійницького руху на Українських Землях в ССРУ; г) підготовляти ґрунт для революційної противольшевицької боротьби на терені всього ССРУ.

Наше неповне зведення, що його публікуємо в цьому Випуску, охоплює факти збройних дій УПА і збройного підпілля від початку м. січня до кінця м. червня 1948 р. Зведення бойових дій УПА і збройного підпілля за час від м. серпня до кінця м. грудня 1947 р. було опубліковане у Випуску ч. 4 (за м. вересень 1949 р.) Бюро Інформації УГВР.

1. 1. 48 р. с. Війниця (р-н Демидівка, Рівен. обл.) повстанці спалили колгосп ім. Хрушцова.

1. 1. 48 р. на Рясницьких хуторах (р-н Гоща, Рівен. обл.) була сутичка між повстанцями і групою емведістів, в якій ворот втратив 2-ох убитими.

1. 1. 48 р. в с. Шумляни (р-н Бережани, Терноп. обл.) емведисти, що робили облаву, зайшли до хати, де катаювали підпільник. Підпільник відкрив по емведистах вогонь та поранив 1-го з них; інші, відстрілюючись повтікали з хати. Однаке, в перестрілці був важко ранений один підпільник. Він кинув ще за емведистами гранату, а другого розірвався самий.

1. 1. 48 р. в с. Балинці (р-н Гвіздець, Станисл. обл.) підпільники обстріляли озброєних бандитів з зорожої адміністрації, що грабували в селян корови.

1. 1. 48 р. в с. Кип'ячка (р-н Великі Бірки, Терноп. обл.) підпільники знищили в сільраді всі документи.

В м. січні 1928 р. в с. Калюсик (р-н Вінківці,

Кам'янець-Под. обл.) зліквідовано секретаря сільради за невідповідну поведінку з селянами.

2. 1. 48 р. в с. Коростів (р-н Славсько, Дрогоб. обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

2. 1. 48 р. в лісі б. с. Мразниця (р-н Дрогобич, тісії обл.) група підпільників звела бій-годинний бій з відділом МВД. Оточені ворогом, підпільники пострилялися.

2. 1. 48 р. в с. Губичі (р-н Дрогобич, тісії ж обл.) була перестрілка між підпільниками і емведистами.

3. 1. 48 р. в лісі між с. Луги-Лецівка (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) між підпільниками та емведівським відділом відбувся бій, в якому ворог втратив 2-х убитими.

3. 1. 48 р. в с. Грабовець (р-н Великі Бірки, Терноп. обл.) повстанці обстріляли станцію стрібків, внаслідок чого один стрібок був поранений.

4. 1. 48 р. на Дублянському хуторі (р-н Демидівка, Рівен. обл.) 2-ох підпільників звели бій з 15-ма емведистами. В бою був убитий 1 емведист і упав один підпільник.

4. 1. 48 р. в с. Гніздичів (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) атентатчики підпілля важко поранили одного секретаря РК ЛКСМУ з Жидачева.

5. 1. 48 р. б. с. Тисів (р-н Болехів, Станисл. обл.) була сутичка між підпільниками і емведистами.

5. 1. 48 р. в с. Любаша (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) була перестрілка між групою повстанців і відділом МВД.

6. 1. 48 р. в с. Кам'янка-Липники (р-н Магерів, Львів. обл.) була перестрілка між підпільниками і бандитами з ОБВ (отдел борьбы с бандитизмом), які грабили в селян сіно.

В м. січні 1948 р. в с. Задеревач (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) повстанці зліквідували капітана МВД, який приїхав до села на грабунок.

6. 1. 48 р. в с. П'ятничани (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) двох підпільників вийшло на емведівську засідку. Підпільники відкрили по емведистах вогонь, внаслідок чого був убитий сержант МГБ, а інші емведисти повтікали.

6. 1. 48 р. в с. Чемерин (р-н Олиця, Волин. обл.) група підпільників мала сутичку з емведистами.

6. 1. 48 р. в с. Демінка Наддністрянська (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками і емведистами.

6. 1. 48 р. в с. Рівня (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) була сутичка між підпільниками і відділом емведистів, що конвоювали арештованих.

6. 1. 48 р. в с. Камінь (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) повстанці обстріляли емведистів, що вели арештованих хлопців, уможливлюючи останнім утечу.

7. 1. 48 р. більша група повстанців зустрілася з відділом МВД, б. хуторів Весела Гора (р-н Підгайці, Терноп. обл.) Розпочалася перестрілка. Постанці змусили своїм вогнем втихнути дві ворожі кулеметні ланки. Інші емведисти, побачивши своїх вбитих і ранених, почали тікати і стріляти вгору ракети, визиваючи допомоги. Їм наспільні на допомогу емведівські відділи, що були в той час в довколяніх селах. Повстанці зайняли становища в долині б. с. Курдибанівка (р-н Бучач, Терноп. обл.), де були залишені фронтові оконо. Розпочався завзятий бій. По наступаючих емведистах повстанці сипнули вогнем, від якого впало багато емведистів вбитих і ранених. П'ять разів наступали на повстанські становища емведівські відділи і п'ять разів мусили відступати, залишаючи вбитих і ранених, хоч їм наспільні підмога ще з м. Підгасець. В бою ворог втратив 45 вбитих, повстанці — 14.

7. 1. 48 р. в с. Устечко (р-н Товсте, Терноп. обл.) була перестрілка мід підпільниками і групою емведистів.

7. 1. 48 р. в с. Перекоси (р-н Войнилів, Станисл. обл.) групи підпільників звели під час облав бій з

відділом МВД. В бою підпільники мали втрати.

7. 1. 48 р. в с. Берлоги (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) емведисти, шукаючи по хатах за підводами, натрапили на квартируючих повстанців. Зав'язався бій, в якому ворог мав 2-ох вбитих і 2-ох важко ранених.

7. 1. 48 р. в с. Дворіччя (р-н Микулинці, Терноп. обл.) підпільники звели бій з відділом МВД.

7. 1. 48 р. в с. Загайці (р-н Великі Дедеркали, Терноп. обл.) Була перестрілка між групою повстанців і відділом МВД.

7. 1. 48 р. була перестрілка між підпільниками і емведистами на прис. Збоїська (р-н Радехів, Львів. обл.)

7. 1. 48 р. в с. Дащава (р-н Стрий, Дрог. обл.) була перестрілка між повстанцями і відділом МВД.

7. 1. 48 р. в с. Дуліби (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) підпільник застрілив капітана МВД і ранив двох емведистів.

7. 1. 48 р. в с. Лаврині (р-н Магерів, Львів. обл.) підпільники зліквідували стрібка. Здобуто ППШ і гранати.

7. 1. 48 р. в с. Рясна Польська (р-н Брюховичі, Львів. обл.) повстанці зробили засідку на емведистів. Від повстанських куль один емведист був ранений.

7. 1. 48 р. в с. Рясна Руська (р-н Івано-Франківський, Львів. обл.) підпільники поранили 2-ох емведистів.

8. 1. 48 р. в с. Дуліби (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) емведисти зайдли до хати, в якій квартирував підпільник. Від стрілів підпільника впав 1 емведист, а 2-ох було поранених. Оточений ворогами, підпільник понишив записки, годинник, порізав одяг та чоботи і розірвав себе гранатою.

8. 1. 48 р. б. с. Головецько (р-н Славсько, Дрогоб. обл.) група повстанців звела бій з відділом МВД. Ворог втратив одного вбитого і одного раненого.

8. 1. 48 р. на шосі між с. Холоїв-Добротвір (р-н Радехів, Львів. обл.) повстанці зліквідували начальника емведівського гарнізону і 1-го бійця МВД.

8. 1. 48 р. в с. Козліні (р-н Олександрія, Рівен. обл.) підпільники зліквідували комсомольця, що ходив зі зброєю і тероризував населення.

10. 1. 48 р. в лісі б. с. Ясениця Сільна (р-н Дрогобич, Дрогоб. обл.) була сутичка між групою повстанців і емведистами.

10. 1. 48 р. в с. Борткові (р-н Красне, Львів. обл.) емведисти наскочили на хату, в якій квартирувало двох повстанців. Повстанці відкрили по ворогові вогонь і ранили двох емведистів. Зав'язався бій, в якому обидва повстанці загинули.

10. 1. 48 р. в с. Тростянець (р-н Верба, Рівен. обл.) була сутичка між повстанцями і стрібками.

10. 1. 48 р. в с. Денисів (р-н Козлів, Терноп. обл.) підпільники застрілили голову РВК, що тероризував населення. Здобуто автомат, пістолет і гранати.

2. 1. 48 р. Новоселиця (р-н Вигода, Станисл. обл.) відбувся бій між емведистами і квартируючими в селі повстанцями. В бою впав 1 емведист і 2-ох повстанців.

12. 1. 48 р. в с. Ордів (р-н Радехів, Львів. обл.) боївка підпілля зліквідувала слідчого Радехівського ро МГБ і емведівського вислужника, що ходив зі зброєю.

12. 1. 48 р. в с. Коханівка (р-н Вишнівець, Терноп. обл.) була перестрілка між підпільниками і групою емvedistiv.

12. 1. 48 р. в с. Головецьке (р-н Стрілки, Дрогоб. обл.) була сутичка між повстанцями, що прийшли за харчами для відділу УПА, і емvedistiv.

13. 1. 48 р. в с. Манайв (р-н Залізці, Терноп. обл.) повстанці застрілили емvedista, який конвоював арештованих.

13. 1. 48 р. в лісі б. с. Суходіл (р-н Бібрка, Львів. обл.) група повстанців звела бій з відділом МВД.

14. 1. 48 р. в с. Стрілків (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) була сутичка між підпільниками і емведистами.
14. 1. 48 р. в с. Лукавиця Гор. (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) була перестрілка між групою повстанців і відділом МВД.
14. 1. 48 р. в с. Бедриківці (р-н Заліщики, Терноп. обл.) група емведистів і озброєних бандитів з адміністрації зустрілася з групою підпільників. Підпільні обстріляли бандитів, внаслідок чого були вбиті начальник МВД — гвардій майор і заступник райуповімінзагу — капітан, і ст. лейтенант МВД ранений.
14. 1. 48 р. в с. Яківцях (р-н Журавинно, Дрогоб. обл.) емведисти зайшли до хати, в якій під час перемаршу затрималися повстанці. Повстанці відкрили вогонь по емведистах. Емведисти почали тікати, але, прішперті повстанцями до плота, прийняли бій. В бою 1 емведист загинув, а 1 був ранений.
14. 1. 48 р. в с. Поляниці (р-н Болехів, Станисл. обл.) була перестрілка між групою підпільників і відділом МВД.
15. 1. 48 р. в с. Дорожків (р-н Дубляни, Дрогоб. обл.) була сутичка між підпільниками і відділом МВД.
15. 1. 48 р. в с. Медвежка (р-н Дрогобич, Дрогоб. обл.) група підпільників звела бій з відділом МВД.
15. 1. 48 р. в с. Буцнів (р-н Микулинці, Терноп. обл.) група емведистів наскочила на хату, в якій квартирував підпільник. Зав'язалася перестрілка, якій підпільник убив 1-го емведиста, та вистрілявши всі набої, щоб не попастися живим в руки ворога повісився.
16. 1. 48 р. в с. Кропивник (р-н Калуш, Станисл. обл.) підпільники мали сутичку з відділом МВД.
16. 1. 48 р. в с. Бишкі (р-н Козова, Терноп. обл.) була перестрілка між групою емведистів і 2-ма підпільниками.
16. 1. 48 р. в с. Доброгостів (р-н Дрогобич, Дрогоб. обл.) група підпільників звела бій з відділом МВД, в якому ворог мав 1-го вбитого і 1-го раненого.
17. 1. 48 р. в с. Журів (р-н Заболотів, Станисл. обл.) підпільники застрілили 2-х емведистів.
17. 1. 48 р. в с. Збора (р-н Войнилів, Станисл. обл.) була сутичка між групою підпільників і емведистами.
18. 1. 48 р. в лісі б. с. Малехів (р-н Яричів, Львів. обл.) група емведистів знайшла крійвку підпільників. Зав'язався бій, у висліді якого оточені підпільні потинули.
18. 1. 48 р. в с. Красне (р-н Демидівка, Рівн. обл.) емведисти наскочили на крійвку підпільників. Підпільні відкрили по ворогові вогонь, в наслідок чого впав лейтенант МВД, а сержант був смертельно ранений. Підпільні стріляли до ворога до останнього набою і, вкінці, щоб не попастись живими, пострілялися.
19. 1. 48 р. на Островських хуторах (р-н Верба, Рівн. обл.) була сутичка між 2-ма повстанцями і групою МВД.
19. 1. 48 р. в с. Хатки (р-н Золотники, Терноп. обл.) емведисти, шукаючи за підводами, зайшли до хати, де квартирували повстанці. Зав'язалася перестрілка. Повстанець Гайдамака викочив з хати і хотів стріляти до ворога, але йому затяглася зброя. Тоді Гайдамака прикладом повалив найближчого емведиста. В той час емведистам прийшла на допомогу друга група. У важкому нерівному бою впало двох повстанців.
19. 1. 48 р. в с. Тростянець (р-н Верба. Рівн. обл.) була перестрілка між групою підпільників і емведистами.
19. 1. 48 р. в с. Веселівка (р-н Микулинці, Терноп. обл.) емведисти зустрілися з одним підпільником. Зав'язалася перестрілка, у висліді якої підпільник згинув.
19. 1. 48 р. в с. Камінь (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) була перестрілка між підпільником і емведистами. Підпільник відступив.
20. 1. 48 р. на хуторі Козацька Хата (р-н Мізоч, Рівн. обл.) 2-ох повстанців стрінули групу 20-ох емведистів. Після перестрілки повстанці відступили.
20. 1. 48 р. в с. Малі Вікнини (р-н Вел. Дедеркали, Терноп. обл.) повстанці знищили клуб.
20. 1. 48 р. на Островських хуторах (р-н Рафалівка, Рівн. обл.) 3-ох підпільників звело бій з 10-ма емведистами. В бою був убитий уповноважений МВД і важкоранений начальник ро МГБ.
20. 1. 48 р. в с. Зaborонь (р-н Олександрія, Рівн. обл.) Була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.
20. 1. 48 р. в с. Жовтанці (р-н Куликів, Львів. обл.) емведисти наскочили на хату, в якій квартирували повстанці. В бою ворог втратив 1-го вбитим і 1-го раненим. Від ворожої кулі загинув також 1 повстанець.
20. 1. 48 р. в с. Острів, (р-н Рудки, Дрогоб. обл.) підпільники спалили колгосп.
20. 1. 48 р. в с. Яруничі (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) підпільники поранили 2-х емведистів.
20. 1. 48 р. в с. Кавчий Кут (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками і емведистами.
21. 1. 48 р. в с. Вістова (р-н Калуш, Станисл. обл.) в сутичці з групою підпільників емведисти втратили 2-ох убитими і 1-го раненим.
21. 1. 48 р. в с. Рівня (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) була сутичка між групою МВД і повстанцями. Обидві сторони втрат не мали.
22. 1. 48 р. в с. Іграниця (р-н Великий Глубичок, Терноп. обл.) емведисти знайшли крійвку підпільників. Підпільні, зачувши ворога, відкрили вхід і почали стріляти. Зав'язався нерівний бій. Побачивши своє безвідідне становище, підпільні почищили в крійвці свій одяг і зброю і залишеними пістолями пострілялися.
22. 1. 48 р. в с. Соколець (р-н Пробіжна, Терноп. обл.) група емведистів зайшла до хати, де в той час квартирувало 2-ох підпільників. Підпільні відкрили по них автоматний вогонь, викинули гранати, і, вискочивши надвір, розпочали бій. В бою ворог втратив одного вбитим і 3-ох раненими.
22. 1. 48 р. в с. Ярушичі (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) підпільники злізлися з 2-х участкових МВД.
23. 1. 48 р. на дорозі з с. Грані до с. Припутні (р-н Дубровиця, Рівн. обл.) 3-ох повстанців зустрілися з 2-ма групами емvedистів. Розпочався нерівний бій. В перехресяному вогні повстанці почали відступати, увесь час відстрілюючись. В той час з другого села прибула на підмогу емvedистам 3-тя група емvedівських бандитів. Повстанець Ярослав, щоб уможливити дружям відступ, залів на рівному полі і стрілами зупинив ворогів. Через пів-години він сам один тримав бій з бандою емvedистів. Поранив тяжко ворожого кулеметчика і після того, як інші повстанці щасливо відступили, щоб не попастися живому в ворожі руки, відібрав собі життя.
24. 1. 48 р. в с. Цунів (р-н Івано-Франківський, Львів. обл.) була перестрілка між підпільниками і емvedистами.
24. 1. 48 р. в с. Попівці (р-н Підкамінь, Львів. обл.) емvedівські грабіжники, що ходили по хатах за харчами, зустрілися з одним підпільником. Розпочалася перестрілка. Підпільник зумешений був відступити перед переважаючою силою ворога. В селі, однаке, оточений більшою кількістю емvedистів, дострілився з автомата.
24. 1. 48 р. в м. Болехів (Станисл. обл.) була сутичка між підпільниками і групою емvedистів.
25. 1. 48 р. в с. Кропивник. (р-н Калуш, Станисл. обл.) повстанці обстріляли бандитів з МВД, що вели арештованіх.
25. 1. 48 р. в с. Печижности (р-н Горохів, Волин. обл.) була сутичка між 2-ма повстанцями-кіннотчиками і групою МВД.
27. 1. 48 р. в с. Вибурів (р-н Козова, Терноп. обл.)

2-ох підпільників звело бій з 50-ма емведистами. Бій тривав ок. години. Підпільники, оточені ворогами, вистрілявши всі набої, розірвали себе гранатами.

28. 1. 48 р. в с. Ішків (р-н Золотники, Терноп. обл.) група емведистів наскочила на криївку, в якій було 2-ох підпільників. На заклик емведистів здатися, підпільник Юрій відповів, що він знає і слухає тільки свого провідника і відкрив по емведистах вогонь. Оточені ворогом, підпільники понищили всі речі в криївці і порозривалися гранатами.

28. 1. 48 р. в с. Гниловоди (р-н Золотники, Терноп. обл.) група емведистів наскочила на криївку підпільника. Після короткої перестрілки, підпільник розірвав себе гранатою.

28. 1. 48 р. в с. Курильче (р-н Скала-Подільська, Терноп. обл.) повстанці звели бій з групою МВД.

28. 1. 48 р. в с. Миколаїв (р-н Лопатин, Львів. обл.) підпільники мали сутичку з групою емведистів.

28. 1. 48 р. на полі між с. Глядки-Курівці (р-н Глубічок, Терноп. обл.) була перестрілка між емvedистами і підпільниками.

28. 1. 48 р. в с. Рівня (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) була перестрілка між групою повстанців і відділом МВД.

28. 1. 48 р. в с. Новиця (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) була перестрілка між підпільниками і емvedистами.

28. 1. 48 р. в с. Берлоги (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) повстанці мали сутичку з групою МВД.

28. 1. 48 р. в м. Болехові (Станисл. обл.) була сутичка між повстанцями і відділом емvedистів.

29. 1. 48 р. в с. Новосілка (р-н Скалат, Терноп. обл.) банда озброєних партійців і емvedистів ловила людей і примушувала їх катуванням вписуватися до колгоспу. З будинку сільрадидалеко було чути крики катуваних селян. Коли настала вечір, на сільраду наскочили повстанці. Вони обстріляли будинок, ранili інструктора РК КП(б)У, і зловили живим секретаря РК КП(б)У по пропаганді. Після наскoku повстанців перелякані бандити на якийсь час перестали тероризувати село.

30. 1. 48 р. в лісі б. с. Красне (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) була сутичка між підпільниками і відділом МВД.

30. 1. 48 р. в с. Сtronятирин (р-н Новий Яричів, Львів. обл.) підпільники зліквидували участкового МВД.

30. 1. 48 р. на шляху між с. Куца-Муравиця (р-н Млинів, Рівен. обл.) підпільники обстріляли групу емvedистів, в наслідок чого вбито заступника начальника ро МГБ, а його охорона в паніці розбіглася.

30. 1. 48 р. в с. Обич (р-н Шумськ, Терноп. обл.) підпільники розброяли істребітельний батальйон. Здобуто 2 гвинтівки, 1 автомат, 1 пістолет.

30. 1. 48 р. в с. Бужок (р-н Олесько, Львів. обл.) повстанці звели бій з відділом МВД. Внаслідок бою ворот утратив 2-ох вбитими і 2-ох раненими.

31. 1. 48 р. в с. Велдіж (р-н Вигода, Станисл. обл.) повстанці обстріляли групу емvedистів.

1. 2. 48 р. в с. Пирятин (р-н Верба, Рівен. обл.) в сутичці з підпільниками емvedисти втратили 1-го вбитого і 1-го раненого.

В лютому 1948 р. в с. Вишенька (р-н Остріг, Рівен. обл.) підпільник виконав атентат на уповноваженого МВД.

2. 2. 48 р. в с. Ступки (р-н Великі Бірки, Терн. обл.) повстанці здемолювали приміщення сільради і знищили колгосп.

3. 2. 48 р. в лісі б. с. Орів (р-н Дрогобич, тієї ж обл.) була сутичка між групою підпільників і емvedистами.

3. 2. 48 р. в с. Скварява (р-н Золочів, Львів. обл.) емvedівські бандити зустріли в одній хаті квартируючих повстанців. Повстанці розпочали бій, в якім вбили 2-ох емvedистів, в тому числі 1-го ст. лейтенанта, і 3-ох поранили.

3. 2. 48 р. в с. Косів (р-н Білобожниця, Терноп. обл.) підпільники спалили колгосп. Згоріло все колгоспне, пограбоване у селян, майно.

3. 2. 48 р. б. с. Ямельниця (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками і відділом МВД.

В днях 4—12. 2. 48 р. під час великої облави на один з підпільних осередків б. с. Синьовидне Вижне (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) підпільники звели кілька сутичок з емvedівськими відділами. В цих днях були також сутички між підпільниками і емvedистами в с. Підгородцях і Сопіт, а теж біля с. Крушельниця та Корчин, того ж р-ну.

4. 2. 48 р. в с. Кропивник (р-н Калуш, Станисл. обл.) емvedисти наскочили на криївку підпільників. Зав'язався бій, в якому обидва підпільники, в безвідомому положенні, пострілялися.

4. 2. 48 р. в с. Малашівці (р-н Вел. Глубічок, Терноп. обл.) підпільники мали сутичку з групою еmvedistiv.

4. 2. 48 р. в лісі б. с. Орів (р-н Дрогобич, Дрогоб. обл.) була перестрілка між повстанцями і групою МВД. В цім же лісі була сутичка між повстанцями і еmvedistiv 5. 2. 48 р.

4. 2. 48 р. в с. Печенія (р-н Глинняни, Львів. обл.) підпільники знищили кіноапарат.

В м. лютому 48 р. в с. Невірків (р-н Межиріччя, Рівен. обл.) 3-ох підпільників підйшли до хати, в якій знаходилася оперативна група МВД. Зав'язався бій, в якому один підпільник загинув.

5. 2. 48 р. в лісі між с. Орів-Синьовидне (р-н Дрогобич Дрогоб. обл.) група підпільників мала сутичку з відділом МВД.

В м. Лютому 48 р. в с. П'ятничани (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) підпільники поранили 1-го еmvedista.

6. 2. 48 р. в с. Луцица (р-н Сокаль, Львів. обл.) підпільники зліквидували райуповноваженого мінзагу, що грабив населення.

6. 2. 48 р. в с. Пирятин (р-н Верба, Рівен. обл.) була сутичка між двома повстанцями і групою еmvedistiv, в результаті якої 1-го еmvedista вбито, а 1-го поранено. В сутичці загинув також 1 повстанець.

7. 2. 48 р. в с. Орів-Яниці (р-н Дубровиця, Рівен. обл.) підпільники обстріляли групу еmvedistiv, в наслідок чого 3-ох еmvedistiv було вбито.

7. 2. 48 р. на Коловертській Колонії (р-н Межиріччя, Рівен. обл.) група еmvedistiv зустріла двох повстанців. Повстанці обстріляли еmvedistiv, в наслідок чого 1-го зпоміж них поранили.

8. 2. 48 р. в Майданських лісах (р-н Бориня, Дрогоб. обл.) був бій між 3-ма підвідділами УПА і відділами МВД. В бою впalo 24-ох повстанців і 120 еmvedistiv.

8. 2. 48 р. б. с. Довге (р-н Підбуж, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками і групою МВД.

9. 2. 48 р. б. с. Орів (р-н Дрогобич, Дрогоб. обл.) група підпільників звела бій із відділом МВД.

9. 2. 48 р. в с. Константинівка (р-н Вел. Бірки, Терноп. обл.) повстанці спалили канцелярію колгоспу.

9. 2. 48 р. в с. Котюжинці (р-н Вишнівець, Терноп. обл.) повстанці звели бій з озброєними стрібками-комсомольцями, під час якого застрілили секре таря комсомолу. Рівночасно повстанці знищили при міщення клубу.

10. 2. 48 р. в с. Чижки (р-н Ст. Самбір, Дрогоб. обл.) була сутичка між 3-ма повстанцями і групою еmvedistiv. В сутичці один еmvedistis був ранений, а 2-ох ранених повстанців дострілися. Третій повстанець щасливо відступив.

10. 2. 48 р. в с. Раків (р-н Долина, Станисл. обл.) повстанці вбили партійця, що виганяв в ліс на вирубку дерева.

11. 2. 48 р. на дорозі, що веде до с. Будилів (р-н Козова, Терноп. обл.) була сутичка між підпільниками і групою еmvedistiv. Обидві сторони мали втрати.

12. 2. 48 р. б. с. Довга Войнилівська (р-н Войнилів, Станисл. обл.) перестрілка між групою підпільників і емведистами.
12. 2. 48 р. в с. Ценів (р-н Козова, Терноп. обл.) була перестрілка між повстанцями і емведистами, під час якої загинув 1 повстанець.
13. 2. 48 р. в с. Вислобоки (р-н Новий Яричів, Львів. обл.) повстанці зліквідували 2-ох емведистів з погранвійськ МВД і голову сільради — організатора колгоспу, які тероризували населення.
13. 2. 48 р. в с. Цапівці (р-н Товсте, Терноп. обл.) була перестрілка між підпільниками і відділом емведистів.
13. 2. 48 р. в с. Ангелівка (р-н Товсте, Терноп. обл.) була перестрілка між підпільниками і емведистами.
13. 2. 48 р. в с. Шляхтинець (р-н Великі Бірки, Терноп. обл.) підпільники здемолювали приміщення сільради.
13. 2. 48 р. в с. Татаринці (р-н Вел. Дедеркали, Терноп. обл.) підпільники стрінули опергрупу МВД. Зав'язалась перестрілка, під час якої 2-ох емведистів вбито та 2-ох поранено. Підпільники мали 1-го раненого.
13. 2. 48 р. в с. Волцнів (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) підпільники застрілили з засідки участкового МВД і уповноваженого райкомпартії. Здобуто 1 ППС і 2 пістолі.
13. 2. 48 р. в с. Рахиня (р-н Долина, Станисл. обл.) повстанці зліквідували начальника лісопункту-партії. Здобуто пістолю.
13. 2. 48 р. в с. Татаринів (р-н Комарно, Дрогоб. обл.) 3-ох повстанців звело бій з відділом МВД.
14. 2. 48 р. на хуторі с. Татаринці (р-н Вел. Дедеркали, Терноп. обл.) група емведистів, що переводила облаву, зустріла в одній хаті повстанця. Повстанець викинів на емведистів крізь вікно гранати. Зав'язалась перестрілка, у висліді якої, оточений ворогами, повстанець застрілився.
14. 2. 48 р. в с. Ходачків (р-н Великі Бірки, Терноп. обл.) підпільники обстріляли емведистів, що вели арештованих селян. Перелякані емведисти залишили арештованих і втекли.
14. 2. 48 р. на полі б. с. Крупець (р-н Червоноармійськ, кол. Радивилів, Рівнен. обл.) повстанці обстріляли групу емведистів, внаслідок чого один емведист був убитий.
15. 2. 48 р. в с. Бонишин (р-н Золочів, Львів. обл.) група емведистів зустрілася з 2-ма підпільницями: Іриною Захарчук і Іриною Кілярською. Під час перестрілки Ірина Захарчук впала важко ранена. Вона попросила Кілярську, щоб дестрійла її, бо сама не має змоги. Кілярська дестрійла подругу, і, опісля, оточена емведистами, застрілилася сама. Стріл не був цільний і емведисти забрали підпільницю Кілярську живою. Вона, однаке, не дала себесанітарці забандажувати і з упливу крові на другий день померла.
15. 2. 48 р. в с. Лапшин (р-н Бережани, Терноп. обл.) емведисти, роблячи перевірку, зустріли в одній хаті підпільників. Підпільники відкрили по емведистах вогонь, в наслідок чого поранили двох із них. Самі підпільники втрат не мали.
15. 2. 48 р. в с. Кімнатів (р-н Крем'янець, Терноп. обл.) емведисти наскочили на криївку підпільників. Підпільники викинули наверх гранати і почали вискачувати. Зав'язався бій, у висліді якого, оточені ворогом, підпільники пострілялися.
15. 2. 48 р. в с. Човгани (р-н Болехів, Станисл. обл.) емведисти зайшли до хати, де тоді саме були повстанці. Повстанці відкрили по емведистах вогонь. Перелякані емведисти втекли.
16. 2. 48 р. в селі Романів (р-н Бібрка, Львів. обл.) повстанці звели бій з відділом МВД. Ворог утратив в бою 7-ох убитими. Загинув також один повстанець. Він, вистріявши всі набої, щоб не попасті в руки ворога, скочив у криницю.
16. 2. 48 р. в с. Тисів (р-н Болехів, Станисл. обл.) підпільники звели бій з групою МВД.
16. 2. 48 р. в с. Увин (р-н Лопатин, Львів. обл.) повстанці обстріляли групу емведистів, внаслідок чого був ранений слідчий берестецького ро МГБ.
16. 2. 48 р. в с. Теслутів (р-н Козин, Рівн. обл.) підпільники обстріляли групу емведистів, в наслідок чого був ранений улюноважений по заготівлі, що трапився місцеве населення.
17. 2. 48 р. в с. Ясениця (р-н Кам'янка-Бузька, Львів. обл.) повстанці спалили колгосп.
17. 2. 48 р. на присілку Зимівки с. Орів (р-н Дрогобич, тісі ж обл.) була сутичка між 2-ма повстанцями і емведистами.
18. 2. 48 р. в с. Заболотівці (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) була перестрілка між групою підпільників і відділом МВД.
18. 2. 48 р. в с. Ігровиця (р-н Вел. Глубічок, Терноп. обл.) відділ емведистів наскочив на хату, де квартирував підпільник. Він відкрив по емведистах вогонь, в наслідок чого один емведист був убитий, а один ранений. Оточений ворогом, у завзятому бою підпільник затинув.
18. 2. 48 р. в с. Ходачків (р-н Козлів, Терноп. обл.) група повстанців звела бій з відділом МВД. Ворог втратив 2-ох убитими.
18. 2. 48 р. в с. Тучапи (р-н Заболотів, Станислав. обл.) була перестрілка між підпільниками і відділом МВД.
19. 2. 48 р. група підпільників зліквідувала уповноваженого по заготівлі Івано-Франківського р-ну (Львів. обл.).
20. 2. 48 р. на хуторі Устини б. с. Крижі (р-н Крем'янець, Терноп. обл.) повстанці мали перестрілку з відділом МВД.
20. 2. 48 р. б. с. Духів (р-н Крем'янець, Терноп. обл.) підпільники обстріляли партійних і емведівських бандитів, після чого ті втекли.
20. 2. 48 р. емведисти переводили розшуки на хуторі Мокре с. Гай Бережецькі (р-н Крем'янець, Терноп. обл.). Тут зустрілися з підпільниками, що почали по них стріляти. Ні одна сторона втрат не мала.
21. 2. 48 р. в с. Наталія (р-н Березно, Рівн. обл.) була перестрілка між підпільниками і відділом МВД.
21. 2. 48 р. в с. Топорів (р-н Лопатин, Львів. обл.) була перестрілка між групою підпільників і емведистами.
21. 2. 48 р. в с. Дубівці (р-н Вел. Глубічок, Терноп. обл.) підпільники спалили будинок сільради.
21. 2. 48 р. б. Обаринецького ліса (р-н Вел. Глубічок, Терноп. обл.) 2-ох повстанців зустрілося з відділом МВД. Повстанці закидали ворога гранатами і зав'язався бій. Під час бою повстанець Джеря був ранений. Повстанець Шувар взяв раненого друга на плечі і, відстрілюючись, почав відступати. Вже близько села Шувар був важко ранений. Він залиг біля Джері і стріляв по ворогові, доки стачило куль, а тоді дестрійлився з пістолем.
21. 2. 48 р. в с. Погорільці (р-н Рудки, Дрогоб. обл.) повстанці застрілили двох емведистів.
21. 2. 48 р. в с. Брошинів (р-н Долина, Станисл. обл.) підпільники зліквідували автоматним вогнем 3-ох емведистів, в тому числі представника МВД з області.
21. 2. 48 р. в с. Сливки (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) емvedисти наскочили на криївку підпільників. Зав'язався бій, у висліді якого оточені підпільники пострілялися.
22. 2. 48 р. в с. Ініева (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) 35 емvedистів наскочило на криївку 3-ох підпільників. Підпільники почали стріляти по ворогові. Зав'язався бій, що тривав 6 годин. Врешті підпільники, оточені переважаючими силами ворога, вистрілявши всі набої, понищили всі речі біля себе та пострілялися.

22. 2. 48 р. в с. Івачів Гор. (р-н Вел. Глубічок, Терноп. обл.) повстанці спалили сільраду.

22. 2. 48 р. Попелів (р-н Дрогобич, тісі ж обл.) Група повстанців звела бій з провокативною бандою МВД. Ворог утратив 1-го вбитим і 3-ох раненими.

23. 2. 48 р. в с. Медове (р-н Козова, Терноп. обл.) був бій між групою повстанців і відділом МВД. У висліді бою ворог мав одного вбитого і одного раненого.

23. 2. 48 р. в с. Раковець (р-н Вишнівець, Терніст. обл.) група емведистів наскочила на криївку повстанців. Зав'язався бій, у висліді якого повстанці погинули.

23. 2. 48 р. в с. Погріці (р-н Рудки, Дрогоб. обл.) група підпільників звела бій з відділом МВД. Ворог утратив 2-ох убитими і 1-го важко раненим.

24. 2. 48 р. в с. Передільниці (р-н Добромиль, Дрогоб. обл.) була сутичка між групою повстанців та емведівськими відділами.

25. 2. 48 р. в с. Ясень (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) відділ емведистів наскочив на криївку повстанців. В бою з емведистами, оточені ворогом, повстанці пострілялися.

25. 2. 48 р. в с. Тужилів (р-н Калуш. Станисл. обл.) повстанці злікідували участкового МВД і ранили одного емведиста.

25. 2. 48 р. в с. Івачів Гор. (р-н Вел. Глубічок, Терноп. обл.) в одній хаті емведівський відділ оточив підпільника. Підпільник почав по ворогові стріляти. У висліді перестрілки підпільник загинув.

27. 2. 48 р. в с. Лев'ятир (р-н Червоноармійськ. Рівен. обл.) була перестрілка між підпільниками і групою емведистів. Під час перестрілки був важко ранений підпільник і непритомний попав у руки емведистів. Не зважаючи на нелюдські тортури підпільник мовчав, не зрадив підпільних таємниць і загинув замучений в ро МГБ.

28. 2. 48 р. в с. Нагірці (р-н Новий Милятин, Львів. обл.) група підпільників звела бій з емведівськими відділами. Під час бою згинув 1 підпільник. По ворожій стороні був убитий оперуповноважений МВД, а 2-ох бійців було ранених.

28. 2. 48 р. на полі б. с. Лисичники (р-н Заліщики, Терноп. обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

Ніччу з 28/29. 28 р. в с. Ст. Почаїв (р-н Почаїв, Терноп. обл.) група підпільників зустрілася з емведистами. Підпільники відкрили по емведистах вогонь, в наслідок чого 1 емведист був убитий.

28. 2. 48 р. в. с. Липа (р-н Болехів, Станисл. обл.) була перестрілка між відділом МВД і підпільниками.

28. 2. 48 р. на прис. Лісова (р-н Жовква, Львів. обл.) бандити з МВД і озброеної адміністрації зайшли на подвір'я господаря, в якого були повстанці. Повстанці привітали їх вогнем. Перелякані бандити втекли до хати і звідти відстрілювалися. В перестрілці втрат не мала ні одна сторона.

28. 2. 48 р. в с. Рокитно (р-н Брюховичі, Львів. обл.) була сутичка між підпільниками і відділом МВД.

28. 2. 48 р. в с. Сихів (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) двох підпільників звело бій з відділом МВД. У висліді бою по обох сторонах було по 1-му вбитому.

29. 2. 48 р. в с. Великі Глібовичі (р-н Бібрка, Львів. обл.) була сутичка між підпільниками і емведистами. Обидві сторони мали по 1 вбитому.

29. 2. 48 р. в лісі б. с. Крива (р-н Бориня, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками і відділом МВД.

29. 2. 48 вс. Млинівська (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками і відділом МВД.

1. 3. 48 р. в с. Буховичі (р-н Крукеничі, Дрогоб. обл.) повстанці застрілили стрібка, якому МГБ додручило вбити місцевого підпільника.

1. 3. 48 р. в с. Рудники (р-н Миколаїв, Дрогоб. обл.)

емведисти зайдли до хати, в якій квартирували повстанці. Зав'язалася перестрілка, в якій ворог утратив 2-ох вбитими.

1. 3. 48 р. в с. Бишів (р-н Радехів, Львів. обл.) бандити з битківського гарнізону обскочили криївку, в якій перебувало 3-ох підпільників. Підпільники вискочили з криївки і протягом 4-ох годин вели завзятий, геройський бій. В бою впalo двох емведистів вбитими, а 3-ох раненими. На поміч гарнізонникам прийшло ще 20 емведистів. Оточені переважаючими силами ворога, перші впали підпільник Байда і Явтух. Підпільник Задирака сам вів ще бій цілу годину, а коли вистріляв усі набої, знищив автомат і останньою кулею з пістолета відібрав собі життя.

2. 3. 48 р. в с. Городиці (р-н Олександрія, Рівен. обл.) підпільники виконали атентат на завідувача районного відділу сільського господарства. Разом із завідувачем зліквідовано 1-го емведиста і спалено контору скотгоспу.

В м. березні 1948 р. в с. Мартинівка (р-н Бахмач, Чернігівська область) виконано атентат на партійця — завгоспа колгоспу, який знущався над народом.

3. 3. 48 р. б. с. Церківна (р-н Болехів, Станисл. обл.) повстанці звели бій з відділом МВД. По стороні ворога були вбиті лейтенант і сержант МВД.

3. 3. 48 р. в м. Смотрич (Кам'янець-Поділ. обл.) знищено пам'ятник Леніна, що знаходився у центрі міста.

3. 3. 48 р. в с. Гординя (р-н Дубляни, Дрогоб. обл.) відділ емведистів, оточивши село, почав переводити розшуки. В той час в селі квартирували повстанці і підпільники. Вони під командою сотенного УПА Орленка майже цілий день вели бій з ворогом, внаслідок чого впalo 15 емведистів, а п'ятьох було ранених. В бою загинув геройською смертю сот. Орленко.

3. 3. 48 р. в с. Куськівці М. (р-н Ланівці, Терноп. обл.) повстанці знищили телефонне устаткування.

3. 3. 48 р. повстанці вимінували залізничний міст на річці Зубрі б. с. Вербіж (р-н Щирець, Львів. обл.).

4. 3. 48 р. в лісі б. с. Кульчиці (р-н Дубляни, Дрогоб. обл.) емvedisti наскочили на криївку підпільників. Зав'язався бій, якому впalo 15 емvedистів, а 5-ох було ранених. Оточені переважаючими силами ворога, підпільники пострілялися.

4. 3. 48 р. під під командуванням к-ра Стака провів акцію на колгосп і на станцію стрибків в с. Сусідовичі (р-н Самбір, Дрогоб. обл.) Повстанці спалили колгосп, знищили кінопресувку і поранили 1-го стрибка.

4. 3. 48 р. в с. Вороблевичі (р-н Мединичі, Дрогоб. обл.) підпільники обстріляли озброєних бандитів з райцентру, що прибули в село виганяти людей на лісорубку. Перелякані бандити разом із раненими втекли.

4. 3. 48 р. в с. Підгірки (р-н Калуш, Станисл. обл.) підпільники зліквідували завідувача відділом будівництва при рвк — явного агента МВД.

5. 3. 48 р. б. с. Климець (р-н Славсько, Дрогоб. обл.) група повстанців звела бій з відділом МВД. В бою згинув 1 повстанець, а ворог утратив 5-ох вбитими і 3-ох раненими.

6. 3. 48 р. б. с. Вижлів (р-н Славсько, Дрогоб. обл.) підпільники звели бій з відділом МВД. В бою ворог утратив 4-ох вбитими та 2-ох раненими.

6. 3. 48 р. в с. Станимир (р-н Глинняни, Львів. обл.) підпільники спалили клуб.

6. 3. 48 р. в с. Шестакові (р-н Рівне, цієї ж обл.) відділ емvedistів обскочив хату, в якій була криївка підпільників. Коли емvedisti відкрили вхід криївки: на них посипались стріли і вони перелякані відскочили від будинку. Розпочався 2-годинний бій. Двох підпільників з боем проривались крізь оточення, а 2-ох інших друзів за той час нищило всі речі, що залишилися в криївці. Після того, щоб не попасті живим в руки ворога, пострілялися.

7. 3. 48 р. під УПА під командою хор. Романа звів бій із відділами МВД, що робили облаву в лісі між сс. Лаврів, Нанчілка Вел., Нанчілка Мала, Тиха (р-н Стрілки, Дрогоб. обл.) Вранці в год. 6-ї стежа під-у повідомида, що с. Нанчілка Вел. обставлене ворожими заставами. О год. 9.30 хор. Роман, будучи біля стійкового, завважив ворожу розстрільну, що посувалася в напрямі іхньої криївки. Він вислав стійкового, щоб повідомив про це групу повстанців, що квартирували недалеко, а сам із ще одним стрільцем залії і ждав ворога. Коли емведисти приблизилися, хорунжий відкрив по них вогонь. »Вінманіє, ребята, — крикнув емведівський офіцер — здесь Тараско, буде бой крепкій». Хорунжий Роман пураско, буде бой крепкій». Хорунжий Роман получився з групою і зав'язався завзятий бій. В бою був ранений віст. Вовк, якого група забрала зі собою. Ворог, поражений сильним повстанським вогнем, на хвилину затримався. З того скористала група і подалася потоком Грабовим. За повстанцями непомітно посувалися емведисти і, коли група завертала з потока в напрямі ліса »Яблінки«, сильним вогнем вдрали по ній ззаду і з правого боку. Хор. Роман дав наказ заляти і відкрити сильний вогонь по ворогові. Зав'язався бій, в якому емведисти спанікували і перестали стріляти. З іхньої сторони долітали тільки крики ранених. Під час перестрілки був ранений віст. Крук. Група в бойовому ладі подалася далі в напрямі ліса »Яблінки«. Емведисти, діставши сильного прочухана, затрималися і вже далі не переслідували групи. На верху »Яблінка« група натрапила на емведівські застави, розставлені хрестом, що 100—150 м. Наказ хорунжого: »У прорив!« Група розтягнулася розстрільною та з окликом »Слава!« зліквідувала першу ворожу заставу. Просуваючись далі хребтом, група натрапила на другу ворожу заставу та в короткому бою зліквідувала її. Третя емведівська застава, йдучи на поміч, натрапила на ланкового Березу, що вбив 1-го емведиста й не дозволив обстрілювати повстанську групу з фланки. Повстанці, пробившись крізь ворожі застави, подалися в напрямі с. Ханова, а вслід за ними посувалися емведисти і час-до-часу обстрілювали групу. Коли емведисти підступилися дуже близько, повстанець Вільний цільними стрілами з десятизарядки примусив їх затриматися. В дальному відступі на полянці зустрілися вони з іншою групою емведистів. Знов зведені з нею короткий бій. Ворог наступав також з села Росохи. Не вжаючи на виснаження тифом і зимио, повстанці відступали далі. Відпочиваючи, підвіділ звів з емведистами ще одну перестрілку. Емведисти вже не мали відваги близько наступати. Повстанці сміялися з них і кричали: »Ванька, ходи біжче, получиши медалі!« Після відпочинку група подалася далі горами понад с. Нанову. Емведисти вже за нею не йшли. Бій тривав на трасі 4-ох км. Ворог втратив в нім 19 вбитими і невідоме число раненими. По стороні повстанців було 2-ох вбитих.

7. 3. 48 р. в м. Болехів (Станисл. обл.) підпільні звели бій з відділом емведистів, в якому впalo двох підпільників.

7. 3. 48 р. в с. Добрівляни (р-н Калуш, Станисл. обл.) повстанці зліквідували заступника директора МТС. який організував по селах району колгоспи. Здебуто 1 гвинтівку.

7. 3. 48 р. в с. Корналовичі (р-н Дубляни, Дрогоб. обл.) повстанці зробили засідку на емведистів. Від повстанських куль впalo двох емведистів з охорони радгоспу.

7. 3. 48 р. в с. Оборошин (р-н Пустомити, Львів. обл.) група підпільників звела бій з відділом МВД.

8. 3. 48 р. в лісі б. с. Рожанка Нижня (р-н Славсько, Дрогоб. обл.) група емведистів наскоцила на табор повстанців з вд ім. Б. Хмельницького. Зав'язалась перестрілка, під час якої був ранений чотовий Плющ. Він відступав в напрямі верха Магой і тут стрінувся з другою групою емведистів. В перестрілці чотовий згинув, вбивши двох емведистів.

8. 3. 48 р. на хуторі р. с. Синівці (р-н Ланівці, Терноп. обл.) з відділом емведистів зустрівся один підпільник. Зав'язалась перестрілка, у висліді якої, оточений ворогом, підпільник загинув.

8. 3. 48 р. в с. Грабів (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) в бою з групою повстанців було ранених 3-ох емведистів.

10. 3. 48 р. в лісі б. с. Сушиця Вел. (р-н Хирів, Дрогоб. обл.) під УПА під командою чотового Чорного мав перестрілку з емведівським відділом.

11. 3. 48 р. б. с. Волошинової (р-н Ст. Самбір, Дрогоб. обл.) група повстанців мала сутичку з відділом МВД.

Того ж дня б. с. Волошинової в лісі група повстанців і підпільніків під командою ком. Стака звела 3-годинний бій з відділом емведистів. В бою впали 1 повстанець, 3-ох підпільніків і санітарка УЧХ. Ворог мав 6-ох вбитими і 8-ох ранених.

11. 3. 48 р. в с. Довголука (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) підпільні вбили участкового МВД.

11. 3. 48 р. в с. Буянів (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) була сутичка між підпільніками і відділом емvedистів.

12. 3. 48 р. на дорозі б. с. Кугаїв (р-н Пустомити, Львів. обл.) група підпільніків мала сутичку з емvedівським відділом.

12. 3. 48 р. в с. Угольна (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) повстанці обстріляли міліціонерів; міліціонери в паніці втекли.

12. 3. 48 р. в с. Куропатники (р-н Козова, Терноп. обл.) підпільні обстріляли емvedистів, що робили перевірки. Перелякані емvedисти втекли аж до с. Баранівки, залишаючи 1-го вбитого. Підпільні здобули 1 автомат.

12. 3. 48 р. в районному центрі Перегінсько (Станисл. обл.) група повстанців звела бій з відділом МВД. В бою ворог втратив 3-ох вбитими, в тому числі ст. лейтенанта і сержанта МВД.

12. 3. 48 р. в районному центрі Калуш, (Станисл. обл.) підпільні зліквідували днем заступника директора МТС по політчастині, що організував по селах району колгоспи.

13. 3. 48 р. в с. Човгани (р-н Болехів, Станисл. обл.) була перестрілка між повстанцями і відділом МВД.

13. 3. 48 р. в с. Покрівці (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) група підпільніків звела бій з емvedівським відділом.

13. 3. 48 р. в с. Малехів (р-н Н. Яричів, Львів. обл.) повстанці розброяли істребителів і зліквідували заступника істреб. батальйону.

13. 3. 48 р. в с. Незнанів (р-н Кам'янка Бузька, Львів. обл.) 30 емvedистів зустрілося з двома квартируючими підпільніками. Зав'язався бій у висліді якого смерть героїв загинули обидва підпільні. Ворог свої втрати законспірував.

13. 3. 48 р. в с. Немилів (р-н Радехів, Львів. обл.) група підпільніків вийшла на емvedівську засідку. Під час перестрілки був убитий 1 підпільник.

14. 3. 48 р. в с. Волошинова (р-н Ст. Самбір, Дрогоб. обл.) повстанці з вд ім. Б. Хмельницького звели з двох місцях бій з відділами МВД, що робили облаву. В бою ворог утратив 3-ох убитими і 3-ох раненими. По боці повстанців було двох убитих.

14. 3. 48 р. стрільці з під УПА під командуванням ст. бул. Березного — зліквідували капітана МВД командира охорони в'язнів, що працювали при виробці ліса в с. Райтаревичі (р-н Ст. Самбір, Дрогоб. обл.); двох сержантів, що їх зловлено живими, розброєно і відпущено. Здобуто 3 десятизарядки, пістолю й амуніцію.

14. 3. 48 р. на полях б. с. Мислова (р-н Підволочиська, Теноп. обл.) група підпільніків звела бій з відділом МВД.

14. 3. 48 р. в с. Новиця (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) емvedисти стрінулися з групою повстанців. Зав'язався бій, в якому 2-х емvedистів було ранених.

14. 3. 48 р. в м. Болехів (Станисл. обл.) була сутичка між підпільниками і емведівським відділом.
15. 3. 48 р. в с. Гериня (р-н Болехів, Станисл. обл.) емведисти, роблячи розшуки, зайшли до хати, в якій був в той час один підпільник. Підпільник відкрив по ворогах вогонь. В бою впало 2-х емведистів, а підпільник важко ранений, дострілився.
15. 3. 48 р. в с. Кальна (р-н Болехів, Станисл. обл.) була перестрілка між повстанцями і відділом стрибків та емведистами.
15. 3. 48 р. в м. Бережани (Терноп. обл.) підпільники вбили 1-го емведиста та одного поранили.
16. 3. 48 р. в с. Тишковичі (р-н Медика, Дрогоб. обл.) підпільники спалили канцелярію сільради.
16. 3. 48 р. в с. Мишанець (р-н Вел. Глубічок, Терноп. обл.) група емведистів зайшла до хати, в якій квартирував в той час один підпільник. Підпільник вискочив з хати і відкрив по емведистах вогонь. Зав'язалась перестрілка, у висліді якої підпільник загинув.
16. 3. 48 р. в с. Грабів (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) повстанці звели бій з відділом МВД. В бою повстанці вбили 1-го емведиста і здобули торби з документами. Емведисти відступили.
17. 3. 48 р. на Біловських хуторах (р-н Клевань, Рівнен. обл.) група підпільників мала сутичку з рейдуочкою троюпою емведистів.
17. 3. 48 р. на присілку Гутисько (р-н Жовква, Львів. обл.) підпільники поранили двох бандитів з районту, що тероризували населення.
18. 3. 48 р. в с. Дідушичі (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками і бандою МВД.
18. 3. 48 р. в м. Болехів (Станисл. обл.) підпільники звели бій з емведівським відділом.
19. 3. 48 р. в с. Галівка (р-н Стрілки, Дрогоб. обл.) група емведистів наскачила на криївку 4-х повстанців і підпільників. Зав'язався бій, у висліді якого, повстанці і підпільники в безвихідному становищі пострілялися останніми кулями.
19. 3. 48 р. в с. Мазурівка (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) була сутичка між повстанцями і відділом МВД.
19. 3. 48 р. на шляху поміж сс. Янківці-Пушківці (р-н Ланівці, Терноп. обл.) була сутичка між повстанцями і відділом МВД.
19. 3. 48 р. в с. Незнанів (р-н Кам'янка Бузька, Львів. обл.) емведисти зустрілися з 2-ма підпільниками, що відкрили по емведистах вогонь. Зав'язався бій, у висліді якого оточені ворогом підпільники щоб не попасті в руки ворога пострілялися.
20. 3. 48 р. на терені сс. Воля Районова і Страшевичі (р-н Ст. Самбір, Дрогоб. обл.) група повстанців і підпільників під ком. к-ра Стака звела 5-годинний бій з відділами емведистів. По стороні ворога було 8 вбитими і 9 раненими.
20. 3. 48 р. в с. Ролів (р-н Дрогобич, цієї ж області) була перестрілка між повстанцями і відділом МВД.
20. 3. 48 р. на залізничній станції Прошова (р-н Вел. Бірки, Терноп. обл.) підпільники розброяли технорука спіртзаводу — партійця.
20. 3. 48 р. в с. Мізунь Новий (р-н Вигода, Станисл. обл.) повстанці спалили міст вузьколінійної залізничники.
21. 3. 48 р. в с. Ялинковате (р-н Славсько, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками і відділом МВД.
22. 3. 48 р. повстанці спалили колгосп с. Ясеніця (р-н Кам'янка Бузька, Львів. обл.)
23. 3. 48 р. в с. Креховичі (р-н Долина, Станисл. обл.) емведисти зайшли на подвір'я секретаря сільради, в якого в той час було 2-х повстанців. Повстанці вискочили надвір, і відкрили по емведистах вогонь. В перестрілці 1 повстанець загинув, а другий відступив.
23. 3. 48 р. в с. Сваричів (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) був бій між підпільниками і емведівським відділом.
23. 3. 48 р. на хуторі Маринка (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) емведисти наскачили на криївку підпільників. Зав'язався бій, у висліді якого оточені підпільники загинули.
23. 8. 48 р. в с. Тисовець (р-н Славсько, Дрогоб. обл.) була сутичка між повстанцями і емведівським відділом.
24. 3. 48 р. в с. Залокоть (р-н Підбуж, Дрогоб. обл.) повстанці обстріляли емведистів, що тримали засідку, в наслідок чого один емведист був убитий, а двох ранених.
24. 3. 48 р. в с. Прошова (р-н Вел. Глубічок, Терноп. обл.) повстанці спалили приміщення сільради і покарали смертю місцевого кандидата в партію.
25. 3. 48 р. в с. Новиця (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) емведисти вдерлися до хати, де квартирували в той час підпільники. Підпільники привітали їх вогнем, в наслідок чого влав убитий 1 емведист, а кількох було ранених. Підпільники взяли від вбитого автомата і разом із селянами з цієї хати пробоем відступили. Емведисти почали на хату наступати аж вранці, але в ній уже нікого не було.
25. 3. 48 р. в с. Мушкатівка (р-н Борщів, Терноп. обл.) відбувся бій між групою підпільників і відділом МВД. Ворог втратив 3-х вбитими і 2-х раненими. В бою загинуло 2-х підпільників.
25. 3. 48 р. в с. Хоростів (р-н Копичинці, Терноп. обл.) в бою з повстанцями емведисти втратили 2-х вбитими.
25. 3. 48 р. в с. Тростянець (Глиннянщина, Львів. обл.) підпільники зліквідували двох стрибків.
26. 3. 48 р. в с. Орлів (р-н Дрогобич, цієї ж обл.) повстанці обстріляли відділ емведистів, що вдерлися до хати одного селянина. Від повстанських стрілів впало 2-х емведистів, а інші втекли.
28. 3. 48 р. в с. Даща (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) підпільники застрілили одного емведиста, а одного поранили.
29. 3. 48 р. в с. Малі Барежці (р-н Крем'янець, Терноп. обл.) група емведистів наскачила на хату, де лікувався хворий повстанець. Зав'язалась перестрілка, у висліді якої хворий повстанець у безвихідному становищі застрілився.
29. 3. 48 р. в с. Губичі (р-н Дрогобич, Дрогоб. обл.) група підпільників звела бій з відділом МВД.
30. 3. 48 р. в с. Ступниця (р-н Дубляни, Дрогоб. обл.) підпільники зробили засідку на партійних бандитів, що організували колгоспи. У висліді засідки були вбиті: голова комунального відділу — підполковник ЧА та 3-їй секретар рапіком-у партії, що мав за собою 19 років злочинної партійної діяльності. Інші бандити поранені, розбіглися.
30. 3. 48 р. в с. Бужани (р-н Берестечко, Вол. обл.) повстанці знищили в сільраді всі документи і зdemоловали клюб.
30. 3. 48 р. в с. Лещатові (р-н Сокаль, Львів. обл.) повстанці зліквідували фінагента, що, не зважаючи на пересторону зі сторони підпілля, тероризував безперервно село.
31. 3. 48 р. на Бабинських хуторах (р-н Гоща, Рівнен. обл.) бандити з МГБ наскачили на криївку двох підпільників. У висліді перестрілки, оточені підпільники пострілялися.
31. 3. 48 р. в с. Хитрейки (р-н Жовква, Львів. обл.) підпільники зdemоловали сільраду, клюб, молочарню та знищили телефонне сполучення з районцем.

„Перемога“, Військо-науковий журнал

Ч. 1. (червень 1951), Мюнхен, стр. 48; видав Військо-Наукове Товариство.

Привітати лиш можна в нашій військо-науковій літературі появу журналу, в якому заступлені як автори військовики з різних українських політичних середовищ, об'єднані в Укр. Військо-Науковому Т-ві.

Крім редакційної передмови оце число журналу охоплює 14 статей, заміток та перерібок із чужо мовних військових видань. Тематичний діапазон його теж доволі широкий: від перегляду військових доктрин по новини воєнної техніки (радар) та організації військових систем окремих держав включно. Загально характером статей і їх стилів журнал іще не рішився вповні, на яку „ногу статі“: строго наукову, чи півпопулярну. Пошана для поглядів і слів авторів іде так далеко, що Редакція в окремих випадках у відсilaцах дискутує з висловленими даними автором поглядами, чи то дозволяє собі на, мабуть, зайді рекапітуляції думок і змісту під кінець статей, ба навіть на свої власні ремарки з приводу статей. Так то у висліді читач має вільство скорочені протоколи засідань Редакції. Воно ледве чи вказана така „семінарійно-протокольна“ форма редактування, бо ж це читача власне мало цікавить, ба й нарешті заваджає йому при читанні, коли автор у статті твердить одне, а Редакція в примітці, що воно „не зовсім так“. Тоді вже краще таку „дискусію з авторами“ вести „тихцем“ (для внутрішнього вжитку Редакції), а в випадку принципово різних поглядів на ту саму справу „втерпіти“ до наступного числа і там у контрасті розправитися із поглядами автора. Бо так, то Редакція, підтримуючи довір’я до автора, у висліді підтримав його і до... себе. Читач вірить, що все написане — після проглянення стільки головами і після пропірок по словниках, підручниках і енциклопедіях — „в порядку“, а тут вискачує такий прикрай „пропагандивний“ промах (до якого, доречі, ніхто не дав відсilaча!), як от, що непримиреним ворогом Картағін в Римі наказано бути ще навіть... Ціцеронові („Пропаганда як окремий рід зброй“, стр. 14). А за таке давали в класичних гімназіях ще в 5-й класі „нездовільно“. Прикро тут, що „scripta manent“...

Так само насувається чимало грубих застережень щодо слушності історіософічних міркувань автора напр. статті „Вплив техніки на форми війни“ (з приводу 30-річної війни, чи гусітських воєн), не говорячи вже про поправне написання латинських, чи французьких слів. Усе те пробачити можна в журналах популярних, але прикро вражає воно у журналі науковому.

Зчерг в порядку доброзичливої критики та інформації нашого читацького круга дозволимо собі подати коротенький перегляд вміщених у журналі статей.

Переглядові військових доктрин від 1-ої світової війни до початку 2-ої присвячена стаття М. Ка-пустянського „Еволюція військової думки“. Автор точніше характеризує летунську доктрину італійського генерала Дуе, доктрину англійського генерала Фаллера, доктрину французьких генералів Кальйона й Альйо про масові армії, доктрину німецького генерала Зекта та врешті подає процес розвитку й характеристику німецької армії напередодні 2-ої світової війни. Поданий перегляд все ж далеко не вичерпує теми про розвиток військової думки поміж двома війнами. Цікаво було б почути щось і про еволюцію військової думки в ССР.

Розглядом розвитку льотних сил ССР займається стаття Магнатеско „Військово-повітряні сили ССР“. Автор порівнює наявні в ССР льотні сили та конструкції літаків із німецькими в останній світовій війні та робить цікаві висновки дотично теперішнього стану авіації в ССР у порівнянні із

Заходом. Його спостереження й висновки ще більш цікаві, як зважити компетентність автора в тих справах — його безпосереднє практичне знайомство із советською летунською промисловістю та авіацією.

Стаття П. Самутіна „До питань сучасної оборони“ розглядає проблему розбудованої вглибину „активної оборони“ із рухливими стратегічними навіть резервами, стосованої успішно большевиками в останній війні з німцями в боях б. Курська. В тому напрямку йде й сучасна советська воєнна наука у поглядах на оборону. Стаття власне стосується загальних міркувань з приводу засади, що оборона завжди мусить іти крок вперед із засобами нападу, ніж яких поглядів советських військовиків так, що її підзаголовок („Советська військова думка“) не оправданий.

Чимало застережень як щодо вияснювання окремих фактів з воєнної історії, так щодо висновків викликає стаття Б. Побігущого „Пропаганда як окремий рід зброй“. Автор не вдається глибше в аналізі істоти, методів та родів большевицької пропаганди американські ж протизаходи в нишінній холодній війні оцнюю виключно із становища власних побажань. Трохи наївні, гадаємо, сугестії автора як щодо фільмів, так щодо „бомбління“ Росії бомбами з білизною, замість атомовими. „Бальонікова“ акція Стассена на чеському кордоні однак свідчить, що наївних є все таки більше.

В. Солонар в статті „Піхота є королевою боя“ підходить скептично до твердження про упішне стосування атомових бомб у військових операціях, приходить до старої істини, що „піхота вирішує бой“. Підтвердження свого погляду автор пробує знайти в корейських операціях.

В. Остапенко у статті „Роля кінноти в сучасній війні“ старається оборонити тезу про чимале значення кінноти — власне рухливої зокрема на недоступних для моточастин теренах „піхоти на конях“. Вагу кінноти ілюструє автор прикладом із німецько-советської війни в боях за Канів 1943 р. та в боях на захід від Одри 1945 р.

В. Татарський („Боротьба з танками зближень“) переповідає про не завжди найmodерніші засоби поборювання танків піхотою зближенька („осліплювання“ — глиною залиплювати обсерваційні щілинни, кидати на танк запалену соломку); нагадує воно ті шаблонові, мало-вигадливі рецепти, що їх можна було почути в польській війську, чи на початкових вишколах в Дивізії „Галичина“. Опис, поданий автором, різиниться хіба в вигуці винищувача після запалення міни: там «*brennt!*», в автора „запалений!“ (стр. 24).

Я. Курдидик у статті „Майбутній чорноморський фронт“ розглядає вагу чорноморсько-дарданельського відтинку в майбутньому змагу з ССР. Цікаві для нас тут зокрема інформації автора про советські укріплення чорноморського пебережжя та про Чорноморську воєнну флоту (2 лінкори: „Севастополь“ і „Джулю Чезаре“, 2 крейсери по 9 000 т і 7 900 регістрових брутто тон, 8 винищувачів із 1 600 — 2 600 рег. бр. тон, 10 торпедувальників по 900 рег. бр. тон, 50 підводних човнів — 35 дальших в будові, — 60 мінних загороджувачів та 6.80 швидких катерів).

У дальшій статті „Сучасна тітовська армія“ той самий автор переповідає за вашингтонським „Мілітарі Ньюз“ стан і узброєння армії Тіта (б. 700 000 бійців, заледве в одній третині узброєніх модернізованою зброяю, решта ж старою здобутою німецькою, італійською, англійською, американською й советською).

М. Стечишин старається у статті „Походження назв старшинських рангів у чужоземних арміях“ не все вдало і прозоро вияснити походження назв старшинських ступнів в європейських арміях (на практиці в англійсько-американській та французькій). Поминувши вже мало компетентні етимологічні виводи та хибні написання чужих слів (компромітуючі в наукових виданнях, як от читання французького *lieutenant* з німецька, чи *captain* з англійська, стр. 33), сама речова сторінка „розвідки“ не витримує скрізь критики. Може компетентніше було б авторові обмежитися у статті хоча б до розвідки про назви українських військових ступнів. Бо на Заході надто багаті вже етимологічні словники, щоб так з легкої руки братися за того роду речі. А раз взявшися за них, слід завжди брати до уваги дотеперішні досліди на тому полі. Не потрапили б тоді до статті такі твердження, як напр. постання назви „майор“ із „maior dominus“ (стр. 32). А вже зовсім зайво в статті доволі обширно переповідати історію франконської держави.

Нотатка Я. Кудидика „Генерал Лімей“, інформуючи коротко про творця новітньої летунської стратегії й тактики США ген. Лімая, говорить власне більше про американські бомбовики Б 36.

Лиляків у статті „Радар“ інформує популярно про засади діяння радарових апаратів.

К. Ф. (питання, чи слід у науковому журналі загалом користуватися криптонімами) в популярній статті „Вилів техніки на форми війни“ розповідає про відомі йому форми бойових з'єдань, їх узброєння й тактику від світанку людської історії („Від ломак!“) аж по атомову бомбу—все те на б сторінках. Ледве, чи всказані такі обширні, „матуральні“ теми в науковому журналі. Було б цікавіше за те почтути вичерпніше про якусь одну окрему добу.

Солідно, прозоро й цікаво інформує стаття Кі-селя „Охорона кордонів СССР“ про організацію, вишкіл і внутрішній устрій однієї частини військ МВД, а саме Військ Пограничної Служби. Подрібно з'ясована автором і сама організація прикордонної служби СССР. Стаття, це треба підкреслити, приносить багато вартісного матеріалу для пізнання одного із коліщат поліційної системи СССР.

Не зважаючи на загалом дуже різний, як видно, рівень статей журнал „Перемога“ поява в нашій військовій публіцистиці дуже позитивна. Можна сподіватися, що в майбутньому Редакція виправить того роду недоліки, що на них ми собі дозволили вказати, і журнал зможе гідно презентувати нашу військово-наукову літературу й назовні.

О. Сагор

Мирослав Небелюк: „Під чужими прапорами“

Париж, 1951, 205 стр., видання „Українського Слова“

Книжка ставить своїм завданням насвітлити борьбу українців в рядах французької армії. В дальшому її мета допомогти справі українсько-французького зближення. Пищучи під тим аспектом, автор подекуди старається „підрештовувати“ не надто „галантну“ поведінку французів (маємо на думці ставлення французьких властей до українських куренів після советських інтервенцій щодо депатріації; воно дуже нагадує істину: „Мурин зробив своє, мурин може відійти...“). Зрозуміле таке підрештовування було б у французько-мовному виданні такої історії, але мало зрозуміле у виданні для української публіки, ну, і для ... історії.

Книжка дає матеріал про еміграційне культурно-організаційне життя українців у Франції в період поміж двома світовими війнами, далі ж про участь українців у французькому війську та русі спротиву в часі 2-ої світової війни.

Напочатку книжки на кількох сторінках автор зреферував на підставі відповідної розвідки І. Борщака діяльність у Франції у ХУІІІ сторіччі ген. пор. Григорія Орлика і його службу у французькій армії. Цим автор зв'язує в історичній перспективі давню українсько-французьку дружбу з теперішньою.

Розділ „Під прапори Франції!“ розповідає про участь українців у французькій армії (у Чужинецькій Легії) у німецько-французькій війні 1939–40 рр.

Польська військова місія у Франції намагалася силою із французькою помічю змобілізувати українців своїх громадян до польської армії. Українці, щоб заманіфестиувати, що поляки є окупантами українських земель, протестують проти того і воліютьйти до французької Чужинецької Легії. У висліді довготривалих заходів українці таки домоглися того, що польські вербункові станиці не сміли займати тих українців, що бажали служити в Чужинецькій Легії.

На жаль, автор надто подрібно вдаєчися в історію „Укр. Народного Союзу“, чомусь не спиняється в книжці близьче ні над справою числа українців, у Чужинецькій Легії (у друкованих попередньо в паризькому „Укр. Слові“ фейлетонах, що поперед-

дили цю книжку, подано бодай їх число на 5000 бійців), ні над вербунковою акцією ген. Шаповала до польської армії.

Вже цікавіше написаний розділ: „Щоденник Легіонера“. Автор цього розділу — Іван Курок — український робітник доволі цікаво подає свої пригоди в часі польської вербункової акції. З цього розділу ми маємо вже повну уяву, як українці мусіли тікати від польських поборових комісій, як виглядало життя в Чужинецькій Легії; розділ дає багато картин з воєнного хаосу і побуту у Франції. (Щодо мотивів служби в Легії пор. на стр. 93: „Італієць пішов до Легії, бо хотів натуралізації, німець, щоб не сидіти в концтаборі, а я українець, щоб нейти служити до ворожої нам польської армії“).

Найцікавішою частиною книжки є зреферована на 90-ох сторінках участь українських військових частин у французькому резистансі ФФІ, а головно Куреня ім. Івана Богуна. Ось короткий зміст — історія Куреня: як подає автор, Курінь змобілізували іміці в лютому 1944 р. з українських робітників в Східній Прусії. Після шостимісячного вишколо Курінь перекинено в складі 30-ї дивізії зброй СС, що складалася з українців, росіян і козаків, до Франції. Зраз після переїзду кордону (18. 8. 1944) українці з Куреня стають в обороні кількох цивільних французів, що іх іміці хотіли розстріляти. З ініціативи українських старшин майора Глоби, сот. Джуса, сот. Зінчука і пор. Возняка, Курінь зв'язується із поручником ФФІ Д. Сімоном і плянує переход до французької партізанки. Курінь складався з 820 українців і 272 німців. Командування паралельне — окремо німецьке, окремо українське. Німці кидають Куренем на всі боки і це утруднює його переход в підпілля. Врешті Курінь квартирує в селі Френ-Сент-Мамес (департамент Везуль, північно-східної Франції). Німці довірюються, що до французів перейшов інший український курінь — майора Негребецького і через поведінку українських старшин набрали підозріння, що те саме готовиться і в цьому Курені. Вони перекидають Курінь до міста, але по дорозі коко села Нуадан-ле-Феррү українські вояки розправлються з німцями і від-

ходять в ліс (27. 8. 1944). Зчорги йде опис дальшої діяльності Куреня, визволення Франції. Курінь згодом бореться в рядах Чужинецької Легії, але, як пише автор, на гостру вимогу советської амбасади його розв'язують і частина вояків переходить до цивільної праці, а частина, щоб охоронитися перед советськими людоловками, записується до Чужинецької Легії і ще й досі в Індокитаї, або в Північній Африці „проливає кров за Францію”.

Найбільш очайдушний і найбільш цікавий з військового боку вже згадуваний нами бій біля села Нуадан ле-Ферр. Історія Куреня від переходу на територію Франції до часу визволення написано живо й цікаво. Описи боїв дещо недомагають під військовим оглядом, але це надолужують цифрові дані і бездоганно зроблені шкіци. Греба признає, що командування Куреня працювало добре, бої були пляновані й проведені з військового погляду блискуче. Навіть і тоді, коли ліс, в якому квартирували Курінь, був щільно окружений переважаючими силами ворога, командування Куреня мало в своїх руках повну ініціативу і використовуючи перегруповування німців для зведення бою на цьому відтинку, зручно виманювувало зокруглення почерез необставленій відтинок. Втрати Куреня завжди були дуже малі з порівняння з втратами ворога. Це вказує на добре командування і на добрий військовий вишкіл та бойому заправу вояцтва.

Курінь квартирував по більших лісових масивах укріпленим табором і звідти висилав сотню, або й дві на заїздки, або на намічені командою ФФІ ліквідації ворожих пунктів. Зв'язок з французьким командуванням втримувало почерез зв'язкового старшину капітана Д. Сімона. З наближенням альянтського фронту американці скинули парашутом одного полковника і лейтенанта Кузьмука (з походження Українця), що мали керувати дальшою діяльністю Куреня вже в пляні фронтових операцій. Варт підмітити, що німці для боротьби з українським куренем кидали російські й козацькі частини.

Подібна історія другого куреня ім. Т. Шевченка, що перейшов до французьких ФФІ в департаменті Ду (Doubs), під командуванням сот. Негребецького, хор. Білика і хор. Федорова, яку автор подає лише схематично. Історія того куреня, як пише автор, більш „бойова й трагічна“. Його стрінула така сама доля: „французьке вище командування оцінило як слід його бойової якості і ... на категоричну вимогу советської амбасади мусіла французи його „розв'язати“ 21 жовтня 1944 р. і „більшість“ (вояків куреня — Е. П.) мусіла шукати захисту у французькій Чужинецькій Легії, в складі якої вийшла до Північної Африки і Індокитаю, де й досі українські вояки проливають свою кров за Францію“.

Є ще подана загальна характеристика діяльності українського партизанського відділу під командуванням пор. Круковського. В цьому часі німці перекинули на вишкіл до Франції три курені Укра-

їнської Дивізії „Галичина“ (Тарб у Піренеях). Круковський, що спочатку війни був в Чужинецькій Легії, враз з іншими українськими вояками нав'язує зв'язок з французьким підпіллям. Це викрили німці, підозрілих арештували і хотіли вивезти до Німеччини. Та під час паніки в часі бомблена залізниці арештовані в липні 1944 біля Тур тікають зі зброяєю в підпілля, підпорядковуються ФФІ і їх згодом включають в склад Чужинецької Легії.

В книжці, як ми вже довідуємося від учасників, невірно подано історію організації Куреня ім. І. Богуна. Курінь був зорганізований на багато скоріше з військовополонених червоноармійців і української молоді з Волині і він вже брав участь в боях із советськими партизанами на Білорусі і на східному фронті. Фронт на зближався до українських земель і німці боялись, щоб він не перейшов на сторону УПА, то його перекинули до Франції. Думаємо, що правди нема чого соромитися, зрештою вже тепер на Заході німецька практика в таборах полонених, чи німецькі мобілізації, добре відомі та їх українці цього куреня найкраще засвідчили про себе своєю участю в визвольній боротьбі у Франції.

Також неясно з'ясована паралельність українського й німецького складу Куреня; зі змісту виходить, що воякам наказували українські старшини, а важливіші накази і нагляд за виконанням наказів виконувало німецьке командування. Було б цікаво знати, як виглядала організація таких чужинецьких частин.

Дуже прикро вражає також тенденція автора. Автор пише, що французьке вище командування належно оцінювало заслуги цих куренів. Тим часом довідуємося з переповіденої історії, що властиво французькому уряду поступив негідно, бо зараз після визволення їх пороз'язував і воякам навіть не дав охорони перед советськими людоловками. Думаємо, що французи вже починають розуміти свої помилки, бо „медові“ часи співпраці зі Сталіним помалу проминають. Думаємо також, що українські вояки перейшли на сторону французького резистансу з моральних мотивів, щоб боротися за визволення тає саме, як і українського, поневоленого французького народу, а не щоб боротися „за Францію“ взагалі, от хоча б за поневолення індокитайців. Туди, як і в німецьких частин, загнали українських вояків — людоловки.

Ледве чи вказаний воно в того роду книжці вміщувати ще на 60-ти сторінках історію УНС у Франції. Цю тему УНС повинен опрацювати радше в своєму альманахові. Книжка багато ілюстрована знимками українців у Чужинецькій Легії та груповими знимками різних клітин УНС і двох основоположників організації — інж. М. Сіборського і ген. хор. М. Капустянського в його військовій уніформі.

Е. П.

Із німецького воєнного досвіду на Сході

H. J. Dingler: *Kriegsgemäße Ausbildung, Allgemeine Schweizerische Militärzeitung, вересень 1951.*

Свої думки спирає автор на кількаратному досвіді й поміченнях з часів німецько-советської війни й тому вони для нас - набирають окремого інтересу. Автор застерігається, що деякі з його помічені могли втратити на давній повновартості у зв'язку із дальшим розвитком воєнної техніки.

Незмінними факторами — явищами при советському веденні війни він уважає:

1. майже незрозумілу західній людині вистачальність советського бійця й людини,
2. пов'язаність советської людини з природою, а яка її уможливлює використовувати її природу в безприкладний спосіб для своїх цілів,
3. „пасивну душу“ в советській людині, що робить

її (людину) куди мені вразливою на терпіння, втрати, смерть і на свій безоглядний провід, ніж це загалом можна б собі уявити у випадку західної людини,

4. хитрість і непередбаченність, яку мусить завжди західній боєць брати до уваги, як притаманність спеціально советського способу думання, при кожній часній оцінці ситуації,
5. примітивність, що проявляється першзвавсе у способі стосування технічних речей,
6. явище, обґрунтоване психічними властивостями росіян, кожну активну розв'язку проводити введенням в дію мас.

В основу мілітарного розумування Заходу у

стосунку до советського людини пропонує автор покласти такі передумови:

1. Командування, частина і населення мусить здати собі з того справу, що всяка форма уступчивості росіянам пояснюється ними як ознака слабости. Твердість і непохитність діють на них майже в усіх ситуаціях відстрибливо.
2. Щоб піднести моральні якості власного війська слід ще в часі мирного вишколу плекати в ньому: хоробрість (що у випадку армії, наставленої засаднично на оборону, однозначна із неуступчиючістю), товариськість (кожен боець мусить могти покладатися на другого, зокрема в війні із противником, що його масові дії діють депремуючо), довір'я до власних сил (зумовлене свідомістю власної фізичної і психічної вартості, власного доброго вишколу і виряду), довір'я для командування (що його здобувається завжди підкреплюванням і доказанням зрозумінням проводу для частин), карність (що полягає на добровільній основі, на зрозумінні для потреби кожному підпорядкуватися загальній справі); така дисципліна можлива єдино при беззастережній чесності командування у стосунку до частин і навпаки.

При організаційно-тактичному поділі армії слід в першу чергу брати до уваги масові дії противника і то при всіх родах зброї: піхоті, артилерії, танках, летунстві. В останньому випадку першзваже щодо парашутних десантів. Тому виникає потреба — як говорити зовсім загально — в легких для керування, себто не надто великих, піхотних з'єднаннях. Іс же в наслідок масових наступів противника напевно доходитиме до вломів чи й проломів у нашій оборонній лінії. А в таких ситуаціях найважніше, щоб продане положення якнайскоріше був повідомлений відповідальному за відтинок влому командувачу, а почерез нього й вище командування. Це можливе в свою чергу тоді, коли відтинок даного піхотного з'єднання неширокий і тим самим легко і скоро проглядний. При доставленні піхотних резервів для очищення відтинку влому справа теж у якнайбліжшій швидкості. Менші з'єднання куди рухливіші, іх легше виділити й перекинути, ніж ті великі, що їх досі вживається звичайно в більшості армій.

Як беремо до уваги советську бойову тактику й способи боротьби, то ніколи не слід втрачати з очей вимоги, щоб наше командування завжди могло ввести в дію достатні й рухливі резерви. Досвід останньої війни показав, що супроти такого противника, як росіяни, справа в тому, щоб посталі вломи очистити яко мoga скоріш власним протиударом, чи пртинаступом. З того виходить, щоб резерв вищого командування і то в першу чергу скорих відділів, ніколи не тримати так далеко позаду, щоб воно унеможливлювало їх якнайшвидше введення в дію. Звідси випливає й необхідний тактично-організаційний поділ таких скорих відділів. В першу чергу їх ведення повинно бути легке і зручне. Ці частини повинні органічно включати в собі всі ті роди зброї, що роблять їх (відділі) здатними до самостійної оборони і наступу, отже: 1. піхоту (на мотоциклах на конях, на роверах), 2. артилерію на механічній тязі (на причіпці до автомашин, тракторів, або на самохідних ляфетах), 3. протитанкову оборону (на механічній тязі, або на самохідних ляфетах), 4. моторизовані піонірські частини, 5. моторизовану частину зв'язку. Щодо сили такого з'єднання то найкраще тут вправдалася бригада.

Щодо діяння артилерії під час советсько-німецької війни, то досвід показав, що з уваги на невеликий бойовий стан піхотних частин у висліді постійних і то чималих бойових втрат — у багатьох випадках можна було завдачувати виключно артилерії те, що німецькі становища могли втримуватися. Відбиття советських масових піхотних наступів єдино піхотною зброєю не було б ніколи можливе. Справа полягала в тому, щоб советські наступи

здушити вже в самім зародку. Це вдавалося нераз із чималим успіхом за допомогою сконцентрованого вогню всіх можливих артилерійських з'єднань, які, щоправда, при великому зужитті амуніції, поборювали советські вихідні позиції перед наступом.

Досвід на всіх воєнних театрах останньої світової війни показав, що найкращою протитанковою зброєю є саме танк. Це зокрема показалося слушним у німецько-советській війні, де досі ще дуже добрий російський танк Т 34 міг був з успіхом бути поборюваний майже виключно тільки німецькими танками. Навіть там, де не можна б сподіватися широкого оперування великими танковими з'єднаннями, і там не слід занедбувати виставляти танкові з'єднання із подвійною метою: для оборони ворожих масових танкових наступів, і для підтримки власній піхоті при її протиударах і протинаступах за відискання втрачених становищ. Але досвід показав, що танкові з'єднання, підчинювані командувачам без досвіду щодо бойового вживання танків, в дуже багатьох випадках були вживані ніраз не згідно з їх характером. Нерідко як наслідок приходили дошкільні втрати. Тому тут слід брати до уваги такі застереження: 1. Якщо не передбачено виставити окрему танкову дивізію, так тоді наявні танки повинні бути підчинені безпосередньо вищому командуванню, 2. Організаційно вони повинні бути об'єднані в окремих батальйонах, 3. Стан окремих батальйонів не повинен бути нижчий 40 боївих машин.

Протитанкова оборона. Крім тих засобів протитанкової оборони, що приділені бойовій частині належать до неї органічно, на основі досвіду із німецько-советської війни уважається доцільним, якщо в руках вищого командування знаходяться ще окремі протитанкові з'єднання. Вище командування мусить мати змогу творити вирішні пункти протитанкової оборони там, де того вимагає ситуація. Саме в боротьбі з противником, що пробує добиватися успіхів масовими фронтовими діями, важливішим є таке створювання вирішніх пунктів вищим командуванням, ніж роздріблене вживання при частині, де інколи більшість тієї протитанкової зброя й не приходить до застосування.

Найдоцільніший був бы таїкі поділ цих протитанкових з'єднань у розпорядженні вищого командування: 1. протитанкові стрільці (артилерія на самотніх ляфетах), об'єднані дивізіонами, 2. лігкі протитанкові гармати на механічній тязі, теж об'єднані в дивізіони, 3. батальйон із 3 сотень спеціалістів у поборюванні танків зблизька, рухливий на легких автоташинах.

Протиповітряна оборона. Хоча в останній війні советське летунство не відограло серйозної оперативної ролі, все ж треба числитися в майбутньому із масовими діями летунства, вивінованого модерними літаками.

При поділі війська на майбутнє щодо протиповітряної оборони слід брати дві речі до уваги: 1. оборону проти налітів на промислові осередки, міста і військо. При невеликому просторі догідніше всю протилетунську артилерію залишати в руках вищого командування, ніж органічно її приділювати частині. 2. оборону проти ворожих парашутних десантів. Воно без сумніву з тим слід числитися, що совети в майбутній війні широко стосуватимуть цей засіб. Оборона, що не своєчасно приділена до даного терену, приходить для поборення їх з правила надто пізно. Тому з'єднання того роду, організаційно підчинені найвищому командуванню, повинні бути розміщені скрізь там, де слід числитися із ворожими парашутними десантами. Додаткове, своєчасне замінювання даного терену ще тільки збільшує власну безпеку.

При веденні оборонної війни на вужчому просторі слід притримуватися таких засад: творити невеликі, легкі керувати з'єднання, дуже рухливі; скупчувати по змозі багато важкої зброї в руках

найвищого командування, щоб воно могло творити скоро виразні вирішні пункти боїв.

Якнайінтенсивніший і всесторонній вишкіл частини в часі миру можна тільки гаряче поручити, бо ж він збільшує в частині довір'я бійців для власних сил і тим самим дає їм перевагу над противником.

Вишкіл командного складу. Остання війна ще раз якнайвиразніше показала, яку велику вагу повинні всі командні установи приділювати проблемі постачання. І найкраще змоторизовані частини втрачає вартість, якщо не функціонує постачання пальним. Навіть і найкраще під керувальним оглядом розглянутою операцію втрачає всякий глупд, якщо тій частині, що ту операцію мала б провести, не доставлять в пору і то достатньо скількості амузії.

1. Досвід останньої війни вчить, що кожен старшина генерального штабу зараз на початку своєї карієри повинен набути достатньо знань у ділянці постачання. Керування і постачання в модерній війні поміж собою неподільно пов'язані. У майбутньому ще більш, ніж воно було досі, заходи командування мусять спиратися на бездоганному постачанні.

Дальший досвід із останньої війни вчить, що вищому командувачеві не оминути керування „з передніх позицій”. Це значить, що воно не вистачає щоб командувач слідкував за розвитком ситуації на своєму відтинку (дивізії, корпусу) і керував нею із свого командного пункту. Він мусить пробувати особисто виробити собі враження про ті всі чинники, що в модерній боротьбі важать при бездоганному командуванні більшими з'єднаннями. А всегда належить не лише знання місцевості (терену), можливостей вижиття власної зброй, ворожої вогневої дії, але і ще дещо, чого ніколи у належній мірі не можна довідатися із самих звітів частини, а саме: духа й настрою частини, її життєвих умов, провідницьких властивостей нижчих командувачів, здобутого наочною обсервацією уявлення про поведінку противника. Тільки той командувач, що всі ті речі знає із власної обсервації, буде в стані добре вести, себто не надто форсувати свою частину, не вимагати від неї неможливого. „Довір'я для командування” можна здобути єдино шляхом постійного особистого контакту із частиною. Але ж це „керування з передніх позицій” може на війні добре функціонувати лише тоді, якщо командний апарат вже в часі миру тут належно зіграний. Стрижнем командного штабу є начальник штабу, або старшина при генеральному штабі для справ фронту, із якими даний вищий командувач, що перебуває „в передній лінії”, повинен бути в постійному контакті.

„Керування з передніх позицій” піраз не значить, що даний командувач безпосередньо мав би вмішуватися у справи нижчого командування, бо ж таке вмішування робило б неможливим усяке впорядковане керування. Воно могло б увіходити в рахубу єдино у випадках, де йдеється про оминення катастрофи. Нормальний командний порядок мусить бути зберіганий: особисті враження командувача, що їх він здобув у передній лінії, його штаб передкладає на мову наказів.

Дальнім пунктом, що його ніяк не слід занедувати в рямцях вишколу командування, є творення і вводження в дію резервів. При воєнних грах чи на маневрах це наче б то не становити собою ніякої проблеми. Але практика війни показала, що неправильне трактування цієї ділянки командуванням тягне за собою ненаправні наслідки, зокрема ж, як інше приходиться боротися проти переважних сил. Відома максима, що „командувач без резервів це ніякий командувач” набирає ще окремої ваги в боротьбі з противником, що має числову перевагу.

Труднощі в тій ділянці починаються тоді, як

командувач у критичній ситуації після всесторонньої застарови й оцінки був примушений ввести в дію ті резерви, що стояли в його розпорядженні, і з надісланням нових резервів зі сторони вищого командування із якихсь мотивів числитися не можна. Створення власних, нових резервів шляхом імпровізації тут скрайній випадок (напр. шляхом виділення частини бійців із тилових служб). Така розв'язка все ж краща, ніж ніяка. Але з огляду на вагу наявності резервів мусить командувач своєчасно пошукати якоєсь повнісної розв'язки. Однією з можливостей було б, напр., стягнути власні частини із неатакованого фронтового відтинку й передати оборону цього відтинку, втримуваного досі одним полком, напр., одному куреневі так, щоб таким чином звільнити два інші курені. Інша можливість полягала б у тому, щоб власну, введену саме в дію резерву підчиняти дотичному командувачеві відтинку тільки „часово”, себто для проведення ясно окресленого завдання на протяг окресленого часу (напр., для проведення локального протистояння). Трудність при такій ситуації лежить здебільша в тому, що успіху такого підприємства не дается з певністю визначити наперед, і ще більше в тій обставині, що командувач відтинку, якому було підчинено дану резерву, тільки у рідких випадках признається, що цієї резервної частини він уже більш не потребує. Ця остання можливість введення резервів доказує, яка важлива є присутність вищого командувача на місці.

Врешті ще куди важливішою справою, і то рідко заторкуваною, являється вишкіл вищих старшин: кожен, ужитий в шта бах, чи то на вищих командних постах старшина повинен мати якнайчерніші знання із тактики і спроможностей інших родів зброй (напр. про летунство, зокрема ж про його обсерванційну дію, про танки, артилерію, піонірів, зв'язок). Довір'я до вищого командування зникає, скоро представники інших родів зброй помітять, що відповідальний для них штабний старшина із за незнання властивостей діяння їх зброй видає недокладні, або невикональні накази.

З тієї вимоги всесторонності командувача і штабного старшини випливає інша, важлива для частини проблема: вишкіл спеціалістів, чи всесторонніх бійців? Німецький досвід в останній війні показав, що всесторонній вишкіл піхотинця оправдав себе під кожним оглядом. Не вистачає піхотинця вишколювати єдино з крісом і машиновою пістолетою. Окопний боець, зокрема ж той, що мусить постійно рухатися з ворожою числовою перевагою, ніколи не може бути достатньо всесторонньо вишколеним. Він мусить опановувати не лише бездоганне користування „основною зброею” (машиновою пістолетом, гвинтівкою), але повинен уміти обслуговувати ще й легкий кулемет.

Слід додати, що відповідний всесторонній вишкіл залежить від призначеного на те часу. Однак змагати до всестороннього піхотного вишколу слід у кожному випадку. Необхідним для кожного бійця уважається вишкіл у зброй для поборювання танків зближенька. У майбутній війні із її масовими, як можна гадати, діями танків не може бути ніколи доволі бійців, що вміли б таку зброю обслуговувати.

2. **Вишкіл піхоти.** Головна вага при вишколі всякої армії, що стоятиме по стороні Заходу, спочатку доволі довго мусить бути кладеною на оборону. Вправи у наступі у рамках вишколу обмежуватимуться до випадків, що служать для відбиття власних початкових позицій. В засаді при вишколі в оборонній війні слід приймати числову перевагу противника. Звідси випливають — на підставі німецького досвіду з війни — окреслені вимоги:

а) Піхотинцеві мусить увійти в кісті і кров така засада, як користування в кожній ситуації польовою лопаткою; тільки скорі й доцільно проведене окопання до деякої міри дає запоруку, що вдається витривати ворожий артилерійський вогонь і танкові наступи, і звідси — втрати в людях.

б) Піхотинець мусить бути вишколений із своєю машиновою зброєю так добре, щоб ті її головні випадки затинання, що найчастіші виступають, вміти скоро усунути самому навіть під сильним ворожим вогнем.

в) Піхотинець мусить привичайтися давати себе у своїй стрілецькій ямі, чи окопі, „переїхати” танкам. Ворогом піхотинця в передній лінії не є танк, але піхота, що йде за танком. Відперти її — це його головне завдання. У висліді вправ із співдією всіх інших родів зброй: артилерії, танків, протитанкової оборони — мусить піхотинець набрати переконання, що той ворог, що вlamався, чи прорвався, буде знищений на задачах.

г) Із наглядних прикладів піхотинець мусить набрати переконання, що, не зважаючи на деякі від'ємні сторінки, у більшості оборонних споруд становища на задньому склоні ще найкращі в обороні. Для обігрунтування можна навести із воєнного досвіду ось що: істотна позитивна сторінка становища на передньому склоні з їх добрими обсерваційними можливостями майже вповні зникає у боротьбі проти числової переваги людей і матеріялу через такі чинники:

1. обсервація й коректури артилерійського вогню ворогові куди легші при цілях на передньому склоні, ніж там, де його розриви лягають на непроглядний терен (вийняток тут — стріляння, кероване обсерватором із літака); тому втрати частини, що займає передньо-схилові становища, є куди більші;

2. власна далекобійна протитанкова зброя тільки в дуже рідких випадках може подати успішну охорону піхоті, що на передньому склоні, перед розчавленням стрілецьких окопів і ям ворожими танками. Власні ж, слабші числом танки і протитанкова зброя мусить відтягтися до становищ на задньому склоні, щоб не бути завчасно знищеними. А через те піхота, що залягла на передньому склоні, залишина без успішної протитанкової охорони. Становища задньо-схилові мають однак ту від'ємну сторінку, що для окопного бійця в тому випадку поле зорення буде обмежене. Дуже нагло він уже аж на найближчу відстань бачить противника, що наступає масою.

Зате позитиви таких становищ дуже великі:

1. втрати від обсервованого ворожого артилерійського вогню менші ніж при передньо-схилових становищах;

2. власна протитанкова оборона, стріляючи навіть із укриття, може охоронити піхоту перед розчавленням танками;

3) піхота у своїх стрілецьких окопах і ямах може користуватися на найближчу відстань власною ручною протитанковою зброєю.

Передумовою для успішної оборони із задньо-схилових становищ є одна, щоб піхота була достатньо вивінована автоматною скорострільною зброєю і розпоряджала подостатком стрілiva, бо ж відкриття вогню може настути заледве на найближчу стрільну віддалю. Далі потрібно тут, щоб частина була добре вишколена в цьому способі боротьби і могла опанувати „нерви”, якщо ворог вирине перед нею нагло на найближчий уже відстані. Численні відомі з останньої війни приклади показали, що — зокрема вічна-віч наступові мас — у більшості випадків найкорисніше методою для числово слабшої сторони це втримати свої становища й так оминути втрат.

г) Піхотне командування повинно завжди звертати увагу при вправах із оборонними позиціями на те,

щоб власні відтинки оборони розбудовувати вглиб. Російська тактика введення в дію мас бійців потягає за собою мимоволі те, що ворог „перевалиться” понад нашими становищами. Якщо ж, схематично взявши, буде тільки одна чи дві лінії, то тоді такий „перевал” полад цими лініями однозначний із проривом.

А прорив може бути наново очищений єдино підкінутими резервами вищих командувань.

В армії ж, що мусить дуже далеко економити у вживанні своїх сил, мусить і частина сама вміти порадити собі у передній лінії. Це вона може зробити тим, що сама розчленовується вглиб. Передумовою ж такого розчленування вглиб є вузькі відтинки фронту. А вони зрештою мають у собі те позитивне, що частині дозволяють на виділювання льокальних ін'єренційних резервів. Очевидно, на підставі досвіду із російського театру війни, — досі подавані в німецькому уставі тактики („Трупенфюрунг“) ширини при обороні дивізійного відтинку втрачають свою важливість. Їх слід, залежно від терену, помітно зменшити.*

3. Вишкіл „скорих частин“ повинен зосереджуватися на наступі. Їхнього завдання слід дошукуватися в тому, щоб іх задля їхньої великої рухливості вжити до протиударів, протинаступів і наступів у співдії з танками.

До цього потрібні такі передумови:

а) старшини всіх ступнів мусять бути якнайкраще вишколені в техніці видавання наказів (т. зв. „нази з сідла“),

б) частина мусить бути вправлена в бездоганній ізводі дисципліні, в ізді ніччу і в мряці без світла у всякого роду терені, у виконуванні рухів під ворожим діянням із повітря, у зручному маскуванні своїх автомашин.

При школенні у наступі слід брати до уваги такі вимоги: інвидкість при виконуванні, без того, щоб поспіх замінювати похопністю. Росіянин, як зв'язаний із природою борець, після зробленого вlamання, яке — здогадно — могло б бути відтяте, вміє дуже скоро цупко окопатися. Що більш залишати йому часу ті новоздобуті позиції скріпити і ввести резерви у місце прориву, то важче буде наступом відискрати старі становища.

Тому то для рухомих власних резервів справа в тому, щоб з'явитися скоро у місці вlamання, далі — скорою, але не менш дбайливо проведеною розвідкою терену встановити розміри вlamання, як і приблизні сили ворога, зайняти найскоріш випадкові становища і не гаючи часу, перейти в наступ. Тому такі ситуації, що ведуть до вlamань зі стороною числово сильнішого противника не дастяся обминути, то важливо ділянкою вишкоду „скорих частин“ мусить бути вправи в наступі „із маршу“.

Кожна частина є особливо вразлива щодо своїх флянків. Тому дуже важливо буде, щоб командувачі „скорих частин“ шкодилися в розпізнаванні можливостей флянкового удару, чи наступу.

Росіянин в обороні тугий. Тому власний наступ натраплятиме на численні російські гнізда спротиву й пункти, що боронитимуться до останнього бійця. Через те наступ недостатньо вглиб розчленованої частини може дуже скоро застягнути. Тому при кожному наступі вимагається заздалегін розчленування вглиб, щоб такі гнізда залишати для ліквідації позднім розчленованням вглиб відділам, і щоб таким чином властивий наступ набрав розмаху.

Вишкіл у співдії з танками. Німецький досвід показав, що співдія піхоти з танками, вимагає особливої вправи. Піхотинець старшина мусить знати тактику й спроможності танків. Сама ж піхота мусить пережити на практиці те, на чому полягає взаємодоповнення обох родів зброй. Танкіст мусить знати з досвіду, як він має підтримувати супровідну піхоту. Обидві сторони мусять пізнати свої взаємні

* Німецький „Трупенфюрунг“ передбачує в наступі — при дії для всіх родів зброй місцевості — для куреня відтинок 400-1000 м, для піхотної ж дивізії — 4-5 км, див. § 329; в обороні ж при некорисній місцевості подвійно широкий відтинок, див. § 443. Прим. Ред.

особливості, яких істота здебільша полягає в особистостях окремих командувачів. З того виходить, що такої співдії, яка веде до успіху, можна добитися лише частими вправами. З тих вимог випливає далі, що було б побажане „скорим частинам” органічно приділити власну протипанцирну зброю. У німецькій армії виступала вона в формі штурмових гармат. Де воно з організаційних і інших мотивів не можливо, там слід цю вимогу задоволити перманентними вправами у співдії піхоти й танків.

4. Вишкіл танкових з'єднань. При обороні виявилось на Сході, що німецькі частини були в стані при слабих власних танкових силах відбивати куди сильніші ворожі танкові наступи. Доводилося переживати випадки, де відношення „оберонець : наступач” було як 1 : 10. Передумовою однак при такій ворожій перевазі було, щоб власні танки в малих групах (приблизно по 4 штуки кожна) в додільному терені — зчаста на задньому склоні — розставити так, щоб російські танкові наступи були „сканалізовані” (просякали прогалинами) і при тому могли бути заскочені з фланки.

Дальша вимога це достатнє боєпостачання стріливом. Врешті ж при обороні необхідно розставити власні танкові групи до деякої міри вглиб, щоб могти „викінчити” в другій лінії ті ворожі танки, що прорвуться.

При наступі важливо воно, щоб його можна було підсичувати з глибини. Поскільки отже не стоятимуть у розпорядженні більші танкові з'єднання, то доконче втримувати наявні танкові групи разом і ніяк не роздрібнювати їх у дії на „краплини”. А це в свою чергу вимагає особливого тактичного вміння від дотичного командувача-танкіста: добре вибрати терен, вміти розпізнавати особливо небезпечні місця в противника (протитанкову оборону, замінований терен), підтримувати власні роди зброй.

5. Виниклі артилерії. Декілька заміток щодо вишколу на підставі досвіду з війни.

- Артилерійський вогонь, ведений батерією чи дивізіоном, у більшості випадків не достатній. При ворожій числовій перевазі під кожним оглядом справа в тому, щоб вживати всієї доступної артилерії змасовано в ситуаціях, що видалися б на перший погляд навіть маловажними. Ця вимога тягне за собою дві речі: наявність добре вишколених вищих старшин-артилерістів, що могли б при допомозі відповідного, приділеного їм до помочі штабу керувати вогнем більших артилерійських з'єднань. Далі ж—забезпечення й постачання достатніх запасів артилерійського стрілiva.
- При відбиванні російських масових наступів артилерія в німецькій армії — задля того, що стан німецьких піхотних частин постійно меншав — показалася головною зброєю при обороні. Супроти того, що німецькі частини щодо піхоти були дуже ослаблені, справа тут мусіла полягати в тому, щоб маси наступаючої російської піхоти так ослабити, щоб німецька піхота могла справитися із тими наступаючими, що до її становини дійшло. До того потрібно було розпізнані російські передвиходові терени так узяти із артилерійський вогонь, щоб наступи навіть якци й не все здушувані в зародку — все таки втрачали істотно на розмаху. Проведення цієї практики вимагало дуже багато стрілiva.

Із наведених тут мотивів випливає, що справа валежного керування артилерією це проблема постачання стріливом. Тому необхідно, щоб кожен старшина-артилеріст попри добрий артилерійський вишкіл у стрілянні, мав іще вправу першзвесе

в ділянці постачання амуніцією, отже постійно повинен турбуватися проблемою боєпостачання.

Німецька артилерія за час останньої війни піхоту, якій приходилося зводити важкі бої, відтяжувала не лише цільним вснгем, але й тим, що її прекрасне зв'язістське устаткування давало її змогу передавати піхоті висліди обсервації із артилерійських обсерваційних пунктів. Це вимагає стартаного вишколу у співпраці обох родів зброї ще в часі миру. При тому важливо, щоб таке передавання артилерійських обсервацій відбувалося безпосередньо, отже не лише „службовою дорогою” почерез надрідні командні пости. Те саме стосується і співпраці артилерії з танками. Врешті, кожен артилерист повинен бути достатньо вишколений у піхотній справі. Досвід війни з большевиками виявив, що артилерія нераз опинювалася в такому становищі, що мусіла по-піхотинському обороняти свої вогневі становища. Впроваджене в німецькій армії поняття оборонного артилерійського становища показалося доцільним. Щоб досягти достатньої глибини власних оборонних позицій, завданням артилерії в тому випадку було — самій обороняти свою вогневу позицію.

6. Загальні думки щодо вишколу. Остання війна виявila у ще більшій мірі, яке велике значення для бойової вартості частини припадає обом поняттям: мораль і дисципліна.

Під мораллю в основному розуміємо згадувані вже попередньо: хоробрість, товариськість, готовість частини виконувати накладені на неї завдання по найкращій спромозі, довіра для власної сили, довіра для командування, і врешті почуття нерозривної приналежності воюючої частини до свого народу. Вже під час мирного вишколу слід покласти належний натиск на скріплювання тих моральних чинників. Практичне школення у тих речах під час миру провести важко. Але його можна проводити в теоретичному викладі тим, що на прикладі окремих випадків з останньої та попередньої воєн бійцям буде підкреслювано вагу тих чеснот, і на підставі досвіду буде ім висвічено, як вони в окремих ситуаціях повинні себе вести, і доцільне воно при тому не лише протиставляти, як якусь зброю „правильно” чи „неправильно” обслуговується, але теж, як напр. „добрий боєць” трактує полоненого і як лихий боєць“ заводить свого товариша в важкій ситуації.

Особливу вагу такий вишкіл має для небойової частини. У війні показалося, що саме етапні: обозні і постачальні команди дуже „вразливі” у критичних ситуаціях. Тому, особливо щодо „моралі”, слід було б вишколювати саме ті небойові (зашкільні) частини. Понадто війна виявila, що наявіть і цим частинам трапляються нерідко ситуації, коли вони мусять братися за зброю. Тому то піхотинський вишкіл для них дуже важливий. Там, де на це дозволяє час і мета вправи, слід ті з'єднання час-до-часу в маневрах вживати як „алармні частини”.

Для спаянності і бойової вартості частини, що бореться в першій лінії, вирішно — згідно з воєнним досвідом — являється виключно особистість (характер) фронтового старшини (чотового й сотенного). На нього звернені очі його людей у всіх ситуаціях, зокрема ж у критичних хвилинах. Тому то добровільно вишколові таких молодших старшин щодо їх фізичних і духових прикмет слід надавати особливого значення. Їхнє вибудуття із строю зчасті було однозначне із моментальним упадком вартості даної одиниці. Тому уважаємо за доцільне при нагоді вправ і маневрів частіш вправляти на нижчих ступенях з'єднань вибудуття із строю старшин. Практика війни виявila, що найнижчі ступені старшин і підстаршини, саме найважливіші для втримання духа й боєспосібності частини, наражені

на найбільші втрати. З тієї причини воно не повинно видаватися аж ніяк незвичайним, що підстаршини мали б вказувати на місце вибулих із строю чотових чи сотенних. Слід звертати окрему увагу на те, щоб і підстаршинам у формі заступ-

ства довіряти ведення сотень. Такі у формі вправ проведенні вибуття із строю старшин дають змогу і вищим начальникам розпізнані яскраві провідницькі характери, що інакше серед незмінюваних умов ніколи не вибилися б.

Зреферував О. Ф.

ІЗ ГОЛОСІВ ВОЯЦТВА УПА НА ЧУЖИНІ

Р е з о л ю ц і ї

групи вояків УПА в Дітройті, США, схвалені на сходинах 23 вересня 1951 р.

Головне Командування УПА дало наказ відділам, що вийшли в рейд у Західну Європу, бути живими свідками визвольної боротьби українського народу за державність.

Ми, вояки УПА, зібрани далеко від рідних земель на сходинах дня 23 вересня 1954 р. в м. Дітройт, схвалюємо наступне:

1. Шлемо вояцький привіт Головному Командуванню УПА на чолі із полк. В. Ковалем і зголосуємо нашу непохитну вірність ідеям української визвольної боротьби та Головному Командуванню УПА;
2. Стверджуємо, що на рідних землях не вгаває криваве героїчне змагання нашого народу за свободу й державність; до цієї боротьби станув увесь український народ під керівництвом УПА;
3. На час визвольної боротьби УГВР являється верховним керівництвом збройно по-літичної боротьби всього українського народу враз із його підпільною мілітарною силою — УПАрмією. УГВР в керівництві визвольною боротьбою українського народу здобула собі всенародне довір'я та авторитет. Неподільне ж право рішати про форми й принципи боротьби і про своє політичне керівництво зберігає за собою наш народ, що зараз стоїть у нерівному змагу з московсько-большевицьким імперіалізмом;
4. Всіх наших друзів, вояків УПА на чужині, закликаємо ширити правду про визволь-

ну боротьбу українського народу та захищати авторитет його верховного політичного керівництва — Української Головної Визвольної Ради;

5. Зголосуємо нашу вірність Зверненню Воюючої України: «Хоч Ви сьогодні опинились далеко від рідних земель, боротьба для Вас не закінчилась. Ворог, що гнобить Вашу Батьківщину, діє і там, і Ви мусите проти нього боротися так, як не-давно Ви боролися із зброєю в руках в Україні. Продовжуйте на чужині зберігати і плекати героїчні традиції УПА і високо несіть прапор її слави».
6. Зокрема свідомі ми ваги Звернення Воюючої України в тому, де воно рішуче вимагає від української еміграції повної єдності не на словах, а на ділах, єдності в діяльності, а не на папері. єдності на базі визвольної боротьби українського народу на рідних землях.
7. Вітаємо товаришів повстанської зброй на чужині та закликаємо непохитно й вірно виконувати завдання, накладені на них і на всю українську еміграцію Воюючою Україною.

Вітаємо Закордонне Представництво УГВР та шлемо дружній привіт Місії УПА.

Підписали: *Гордій, Дорош, Зірка, Олень, Дунай, Борсук, Словак, Василь*

П о д я к а

У Торонто, Канада, 21. 10. ц. р. у п-ва Вонсів з нагоди христин їх сина Ігоря на заклик п. Осипа Матвійшина проведено серед присутніх гостей збирку на інвалідів УПА. Пожертви склали: по 7. — дол. — Грицай Микола; по 5. — дол. — Коверко Марія; по 2. — дол. — Вірстюк Петро, Сівак, Вонс Теофіль, Вонс Ярослав, Матвійшин Осип, Пеліх Данило; по 1. — дол. — Макар Іван, Одинокий Василь, Хухрик Петро. Разом: 25. — дол.

З тієї суми зразу призначено на радіопередачу п. Шарвана — 5 дол. Ренту, 20 дол., передано на інвалідів УПА до Місії УПА.

Жертводавцям цири подяка; а п-ву Вонсам бажаємо пчастя і здоров'я, нехай їх син Ігор росте здоровий на добро українському народові і на славу Україні.

На Фонд Місії УПА склали пожертви на руки п. Олександра Дейнеки в Каракасі, Венесуеля, такі особи:

по 20. — болівар: Герасименко Б., Закревський, інж. Король, Сагайдак Микола;
по 15. — бол.: Кутовий;
по 10. — бол.: Бабій Степан, Дейнека Олександер, Дум'як Михайло, Захарчук Степан, Фомик Степан, Хом'як, Чабан Дмитро;
по 8. — бол.: Головко Григорій;
по 5. — бол.: Білоус, Гринин Ілько, Дзюба Василь, Лотоцький Левко, Рудик Іван, Самуцький Кароль, Тихоненко Василь, Філатов Віктор;

по 2.50 бол.: Головка Валентина.

Разом: 225.50 боліварів.

Усім Жертводавцям сердешну подяку складає

Господарський Відділ Місії УПА

П о д я к а

Пожертви на Фонд Місії УПА склали:

в Бельгії ва руки п. Г. Грибка в Буа-дю Лю: по 100. — б. фр.: Грибко Григорій, Моткалюк Адольф; по 50 — б. фр.: Дмитрук Дмитро, Крук Микола, Курилас Степан, Маковій Валентин, Міхович Іван, Періг Степан, Сметрук Степан, Черевик Михайло, Шепівдин Степан; по 25. — б. фр.: Єднак Іван, Ковтун Василь, Мельник Петро; по 20. — б. фр.: Грицюк Михайло; разом 745. — б. фр.

на руки п. І. Шкріблляка у Флєні:

по 50. — б. фр.: Волошин Рвман, Гвоздяцький Іван, Кілішан Мирон, Чичерський Василь, Шкріблляк Іван; по 30. — б. фр.: Горошко Іван; по 20. — б. фр.: Березницький Андрій, Боднарчук Данило, Броварський Петро, Бунда Василь, Вінчук Антін, Голод Дмитро, Дричевич Григорій, Золотаренко Семен, Ільницький Іван, Качор Кость, Колісник Павло, Корнuta Степан, Пирожак Василь, Пшик Маріян, Скубайло Степан, Стельмах Микола, Філіка Григорій, Януш Михайло; по 15. — б. фр.: Гліва Теофіль, Макух Михайло; по 10. — б. фр.: Капустяк Юрко, Романов Михайло, Степаненко Іван, Стиранка Михайло, Шкамарда Григорій; разом 750. — б. фр.

в Австралії: на руки п. Миросла Болюха в Мельбурні: по 20 шил.: Болюх Мирослав, Бромірський, Козак Д.; по 10 шил.: Вірлик Ю., Горбацьо М., Іванчо В.; по 5 шил.: Демедин Н., Савка Р.; по 4 шил.: Вльк Штефан, Старчак І.; по 3 шил.: Андрій Н., Павлюк І.; по 2 шил.: Гришин В., Мулярчук, Савчин, Ярник М.; разом: 6 фунтів, 2 шил.;

на руки п. І. Гарасимова в Креморні:

по 40 шил.: Гарасимів І.; по 10 шил.: Бодлак Г., Кітінський П., Козак С., Козар І., Отаманюк, Поединець І., Стесь, Хабайлюк В., Янківський І., Ярема Є.; по 6 шил.: Баран П., Комарницький М., Панилик І., д-р Пуць І.; по 5 шил.: Гев'як Ф., Костка В., Матюк М., Розквас.; по 4 шил.: А. Б., Г. П., Кісіль П., О. О., Паучок, Чор.; по 3 шил.: Н. Н., Подолянко В., Терновий Д.; по 2 шил.: Борецький О., Драган Ариадна, Лісовець С., Местеренко А.; разом: 11 фунтів, 9 шилінгів;

на руки п. І. Галіярника в Аделеїді:

по 100 шил.: Клименко Фока; по 20 шил.: Галіярник П., Ковальчук П., Стеца Осип, Чорний К.; по 10 шил.: Богнедар Я., Дмитрук М., Дяків О., Карпенко Г., Мачеванчук П., Муравський Ю., Ракіта О., Ткачук В., Шумський С., інж. Яськевич Тарас; по 6 шил.: Кліш Й., Теслюк; по 5 шил.: Андrusька Я., Денисевич В., Лопка Мирон, М. З., Найко Олекса, д-р Приставський; по 4 шил.: Андрієвський, А. Р., Бедраш В., Гнатюк, Голуб В., Гурко Е., Івашкевич В., М. Г.; по 3 шил.: Прадун І.; по 2 шил.: М. З., Семенюк, Ставський Р.; разом: 18 фунтів, 3 шилінги;

на руки п. Калитовського Степана:

по 20 шил.: Калитовський Степан, Котовський М., Левицький Г., Лесик В., Лотоцький Б.; по 10 шил.: Демко І., Пірко М., Сітка В., Чепіль Михайло; по 5 шил.: Янківський В., Янківський О.; разом: 8 фунтів;

на руки п. О. Клюфаса в Мельбурні:

по 20 шил.: Клюфас О., Любченко Р., Познанський З., Стихівський І.; по 10 шил.: Бен В., Венгльовський Ю., Викулина, Гевко Я., Головнів В., Глех С., К., Капко Р., Касян П., Прийма М., Смиречинський М., мгр. Фокшан Ценко В.; по 6 шил.: Крижанівський С.; по 5 шил.: Бабік Б., Герік С., Кущіль М., мгр. Кущіль О., Нагірний О., інж. Підгородецький М., Саковський І., Страган І., Тауцький І.; по 4 шил.: Сорока П.; по 3 шил.: Місько С., Рищак Степан, Трайтар М.; по 2 шил.: Чолій М.; по 18 пеніні: Романченко Г.; разом: 13 фунтів, 17 шилінгів, 6 пенсів;

на руки п. Григорія Комишана в Тасманії:

по 10 шил.: Дурич Остап, Комушан Григорій, Олійник Василь, С. Е.; по 2 шил.: Мирошник Василь; разом: 2 фунти, 2 шилінги;

на руки п. Володимира Малащук в Скові:

по 24 шил.: Малащук Володимир; по 20 шил.: Гробелько Е., Шарамета В., Шевчук Л., Юрків І.; по 10 шил.: Варіян Г., Воловський Т., Кіндраг М., Хулик Т., Шумський В.; по 6 шил.: Подоляк О.; разом: 8 фунтів;

А д р е с и

представників В-ва „До Зборі“:

Австралія: Fokshan W.
17 Acacia St.
Glenroy-Melbourne, Vic.

Аргентина: Horunes S.
c. Mozart 614
Buenos Aires

Бельгія: Schrajter F.
Av. de Visé 31
Cheratte, Liege
чекове конто для пересилки
грошей: Camp. 2376.24

Бразилія: Lisynetzkyj Orest
Caixa Postal 10
Mallet
Parana

Великобританія: Prokop Konstantyn
263 Dykes Lane
Sheffield 6

Венесуеля: Dejneca Alexander
UKRAFOT
Av. Espana
Edificio Panamerica
Caracas Catia

Канада: Semeniuk Wolodymyr
418 Brock Ave.
Toronto, Ont.

США: Klym Jaroslaw
114 East. 11-th Street
New York 3, N. Y.

Франція: Soroczak Myroslau
71 Rue Louis Soulier
St. Etienne (Loire)

Туніс: Sawtchak Wolodymyr
Barage de Ben-Metir
Ain' Draham B. P. 15

Ізраїль: Aubert H.
Postfach 46
Muri bei Bern

Швеція: Harbar Kyrylo
„Ukrainska Sellskapet“
Box 32
Stockholm 1

на руки п. І. Панасюка у Ваколі:
по 20 шил.: Віконський П., Галик В., Дубницький М., Матуля М., Панасюк І., Пилат Д., Тамгамара П., Туліка Теодор; по 10 шил.: Бідох Ст., Вовк І., Захарків Йосип, Ласійчук, Малащевський П., Пиріг К., Роман В., Соколюк М., Ухач Іван, по 5 шил.: Коцюбра М., Ляшинський М., Мудрик Г., Сверц Юрко; по 4 шил.: Васьків Я., Забава, Митка Степан, Рибняк В., Титаренко В.; по 3 шил. 6 пенсів: Павлюк Лев, по 2 шил.: Любовіч М., Сухоцький В.; разом: 14 фунтів, 17 шилінгів, 6 пенсів.

Усім ПТ Жертвовавцям сердечну подяку складає
ГОСПОДАРСЬКИЙ ВІДДІЛ МІСІЇ УПА

Незабаром появиться у видавництві „До Зброї”
нова книжка про УПА

Ціна примірника:

в Німеччині — 4.-НМ., в США й Канаді — 1,50 дол., в Англії — 8 шил., в Австралії — 10 шил.
Замовлення надсилати на адресу В-ва „До Зброї” або його представників в поодиноких
країнах.